This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

DD
211.8
.H3

D.
502.

ACADEMICKÁ KNIHOVNA
Čís. 15 A 80

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

AKADEMICKÁ KNIHOVNA V PRAZE

Slavnému spolku akademickému
studentstva pražského

na důkaz vážnosti

Emanuel Tomeček

V Praze 18 21/3 67.

ěrné vypodobení titulu původního vydání.

Ryl A. Řeháček.

Habervešl z Habernfeldu
// Ondřej, 17th century

AKAD. CYEN. SPOLEK

Bellum Bohemicum.

Recensente Andrea ab Habernfeld.

Ondřeje z Habernfeldu

vypravování

o vojně české

od roku 1617.

Z latiny přeložil

Emanuel Tonner.

Vydání druhé

V Praze.
Tiskem a nákladem dra. Ed. Grégra.
1867.

AKADEMICKÁ KNIHOVNA V PRA

DB211.8
H3

Slovútnému Pánu a Panu

Ant. Šlechtovi,

doktoru lékařství, zakladateli a řediteli slavného ústavu vodoléčitelského v Sedmihorkách pod Hrubou Skalou atd. atd.

AKAD. SPOL.

Velevážený Pane!

Strojiv se již delší čas na překlad zajímavého spísku Habernfeldova, uvedl jsem v skutek dávné předsevzetí své teprv, když letošního roku meškal jsem v rozkošných lázních Sedmihorských. jež Vašim řízením povstaly a v době, poměrně tak krátké, nabyly pověsti slavné.

Meškal jsem u Vás za trapných dní návštěvy Prušákův, kteříž po šťastných pro ně bojích rozvodnili se téměř po celé vlasti naší. Ačkoli pak lázně Vaše leží právě u středu krajin, kudy nejsilnější jich proud se valil, ačkoli nezvaní ti hosté až příliš často na návštěvy k Vám přijížděli, tak že jste s nimi nemalý míval kříž: přece opatrností a obratností dovedl jste, že praví hosté Vaši, kteříž uzdravení neb zotavení svého u Vás vyhledávali, nejen žádného ourazu neutrpěli, anobrž jakoby na nějakém ostrově u prostřed válečného moře, bezpečnosti a poklidu požívali.

Dovolte tudíž, velectěný Pane a příteli, abych nepatrnou práci svou, vykonanou pod záštitou Vaší za oněch dní (jež aby se nikdy více nevrátily, zajisté nás všech jest přáním nejvroucnějším!) Vám směl připsati, chtěje tím dáti skrovný důkaz vážnosti a vděčnosti své.

V Praze, dne 8. listopadu 1866.

E. T.

Připomenutí překladatele.

Věcí jest zajisté každému národu vzdělanému velmi užitečnou a pilně potřebnou, aby znal minulosť svou, aby čerpal z hojného pramene zkušeností a shlížel se v neklamném zrcadle tom, kdež vedle výstrah, čím a jak pochybili a zhřešili předkové, a vedle vznešených příkladův, jak ctnostmi všelikterými slavné vyváděli skutky, shledává, kudy mu dále kráčeti, aby vystříhal se nehod a dospěl k cíli vytknutému.

Národ český, ač nevynikaje množstvím, v řadě národův novověkých stkví se dějinami slavnými; mnohá jich stránka i cizince naplňuje obdivováním, domácí pak radostným nadšením. Ne jednou zraky celé Evropy na malý ten národ byly upřeny; ne jednou, co u nás se dálo, následky svými zasahovalo daleko, daleko za hranice vlasti naší. Toto svědčí — ať o jiných dobách pomlčím — zvláště o století XV. o památných událostech za Žižky, Prokopův, jakož i o počátku století XVII.

AKADEMICK
KNIHOVN
PRA

Palackému děkujeme, že rukou mistrovskou vykreslil nám slavnou dobu husitskou, kdež národ náš československý pustil se do boje za národní byt a svobodu politickou i náboženskou a o své ujmě, bez cizé pomoci, odolal sápajícím se naň ze všech téměř stran sousedům, až konečně, cizými nebyv přemožen, nesvornosti propad, sám se porazil a vzniknouti dal zárodkům, na příště záhubným.

Druhého dramatu, jež celé Evropy zrak k vlasti naší poutalo a však skončilo se na malou slávu, za to ale na nesmírné neštěstí národa českého, nemáme dosud vylíčení tak důkladného a věrného, aby se práci Palackého důstojně mohlo přidružiti. *)

A přece doba ta mnohem více, než husitská, týká se nás; neboť o dvě století nám jest bližší a mnohé okolnosti a poměry nynější přímo z ní se zrodily.

Jakýž to ohromný rozdíl mezi dobou husitskou a povstáním českým na začátku století XVII.?!

Ve století XV. účastnil se boje celý národ — všecky vrstvy jeho stejnou myšlenkou byly

*) Dychtivě očekáváme tudíž díla prof. A. Gindelyho, kteréž co nevidět vyjde.

proniknuty; bylť to zápas v pravém smyslu národní — a proto vítězný.

Ve století XVII. jinak bylo. Jen stavové privilegovaní účastnili se událostí tehdejších, lid pak obecný, jádro národa, poddaností tuhou sevřený, ze všech svobod vyloučený, neměl a míti nemohl nadšení pro to, co jen vrchnosti jeho počínaly a k čemuž ho užívaly jen co nástroje nějakého. A zdaliž náčelníci hnutí tehdejšího byli tací, aby byli bývali s tak velké dílo, do něhož se byli pustili? Bohužel nikoli! Shledáváme mezi nimi sice několik hlav skutečně znamenitých a ctihodných; stkvěli se někteří dojista moudrostí a rázností, vlastenectvím a obětovností; a však mimo ty postavy staročeské ostatně viděti velmi mnoho osob zhýralých, lehkovážných,*) sobeckých beze všech vznešených zásad morálnosti, pravého vlastenectví a lidumilství. Mirmidonův málo, Pygmaiův plno!

*) V historii Pavla Skály ze Zhoře množství toho dokladův, jež bolestného citu u každého čtenáře soudného vyvolati musí, jako ku př. nepatrná sice ale velmi významná episoda, kterak totiž za sjezdu odbývaného v srpnu r. 1619 v soudnici na hradě pražském, „když mnozí z mladších lidí stavu panského i rytířského sem i tam se procházeli, a jednak do soudnice přicházeli, jednak zase z ní vycházeli ven, Václav

V době husitské věci naše řídili a vedli mužové domácí, kteří milovali vlasť a v něž národ důvěru měl; a však o dvě stě let později u nás více cizí rozhodovali, než synové národa našeho. Bez popichování a štvaní z ciziny věci u nás tehdáž snad nebyly by ani dospěly na tak nebezpečný vrchol. Tak stalo se, že král neschopný z ciziny povolán, že vojsko a vedení války svěřeno vůdcům cizincům, kteříž jen vlastního prospěchu, vlastní slávy žádostivi, nic na srdci neměli prospěchu vlasti české a kromě toho hanebnou mezi sebou nesvorností všemu zdaru škodili.

Jen takto, že věci nesúčastnil se národ celý a že řízení svěřeno cizincům, jednak neschopným, jednak ničemným, stalo se, že národ, druhdy tak slavný udatenstvím, dosti snadno byl poražen, že jedním vítězstvím, nadto pochybným, všecko bylo ztraceno.

Bohužel, že co zavinilo několik osob, na celý národ svezlo se způsobem tak krutým!

---

z Roupova domluvil jim s pohnutím slovy těmi: Páni, páni! kdež to? račtež posečkati maličko. Jak soudím, že páni ráčí pospíchati k snídaní; ale hleďtež páni, abyste někdy vlasti své neprosnídali.“ (D. III. str. 310.) Jakáž to trpká slova věští! Skutečně „prosnídali“ vlast, jako král slaboch, proobjedvav bitvu na Bílé Hoře, zhubil sebe i říši.

O zajímavé a důležité době té není nedostatku pramenův současných; zůstaviliť nám dílem velmi obšírných zpráv svědkové očití, kteříž na mnoze sami se súčastnili příběhův, o nichž psali. Potěšitelným úkazem jest, že se nyní k tomu přikročilo, aby tak důležité prameny, (Slavata, Skála a j.) tiskem vydány byly a tak širšímu obecenstvu staly se přístupnými. Doufal jsem, že i já mnohým přátelům věcí domácích učiním v hod, uveřejňuje překlad spisu, objemem sice nepatrného a však velmi zajímavého, a již nad míru vzácného, jenž nadepsán jest: „Bellum bohemicum recensente Andræa ab Habernfeld ab anno MDCXVII. Lugduni Batavorum ao. 1645.“ *)

Že pak přes neutěšené poměry, na něž již delší čas právem naříkají nakladatelé i kněhkupci,

*) Někteří mají za to, že spísek ten tamtéž vyšel hned roku následujícího v druhém vydání, čehož však nelze najisto tvrditi; neboť na všech výtiscích, jež jsem viděl s rokem 1646., poslední číslice (6) inkoustem jest přepsána z původní 5. Ostatně i obsah, počet stran, a na nich řádkův a slov, ano i stejné chyby tisku dokazují, že je to všecko vydání totéž. Jediný rozdíl je, že na výtiscích domnělého vydání druhého na samém konci vytištěno „Finis“, na druhé pak straně: „Ex officia (sic) Caroli Warneri à Tuernhout. Anno 1645.“ a že přidán jest list, na němž některá „errata“. Ale tu právě máme důkaz, že všecky výtisky jsou z r. 1645.

za několik dní celý téměř náklad se odbyl, tak že nastává potřeba vydání nového, jest mi důkazem nad míru příjemným, že jsem se neklamal v naději své.

O spisu tom prvně zvěděl jsem od vděčné paměti prof. J. Pr. Koubka, *) kterýž mi některé úryvky čítal; na vždy utkvěla mi v paměti nadšená slova spisovatele nešťastného. Po mnohá léta pátrával jsem po spísku tom, ale marně, až konečně náhodou sám dostal jsem se v držení jednoho výtisku, načež hned pojal jsem oumysl, spísek ten na novo vydati a sice v překladu českém.

O spisovateli až dosud jen málo mohl jsem se dověděti. Dějeť se s ním, jako s mnohými jinými, kteříž pro následky bitvy Bělohorské vlasť opustiti musili a v cizině se usadili neb toulali. Vždyť již v XVII století, tedy brzy po vyjití spisu Habernfeldova, o spisovateli rozšiřováno pověsti a domněnky klamné; tak ku př. horlivý vlastimil jezovita Boh. Balbín v díle svém „Epitome historica rerum Bohemicarum“ (1667., Lib. V. pag. 619.) spis ten „bellum bohemicum“ přisuzuje Karlovi starš. z Žerotína,

*) Kam se z pozůstalosti Koubkovy poděl výtisk jeho, není mi známo.

bezpochyby knihy té nikdy neviděv; jiní pak domýšleli se, že pod jmenem Ondř. Habernfelda skrývá se některý z vystěhovalých pánův českých, Bedřichovi falckému oddaných. Oboje tyto liché domněnky již v předešlém století vyvrátili Fr. M. Pelzel (Abbild. böhm. u. mähr. Gelehrt. D. II. str. 42.) a Voigt (Acta litteraria Boh. et Mor. I. pag. 99. a 100.). Pelzel postavil na jisto, že spisovatelem knížky té byl slavný na onen čas lékař Ondřej Habrbeschel z Habernfeldu, jenž, z Čech se vystěhovav, v Hollandsku osedl, k čemuž Voigt dodal, že sám vídal některé knihy z někdejší sbírky Habernfeldovy, na nichž se spatřoval vlastnoruční podpis jeho.

Jöcher ve svém slovníku učených a umělcův *) praví o něm, že byl lékař český a člen jednoty bratří českých, jenž náchýlen byl blouznění (zur Schwärmerei geneigt), že žil v polovici století XVII. a, jak se zdá, za příkladem jiných církve své, do Hollandska se obrátil. Mimo „bellum boh.“ zmiňuje se ještě o jiném spisu „Hierosolyma restituta atd.,“ o němž psáno též

*) Fortsetzung und Ergänzungen zu Christ. Gottl. Jöcher's allgemein. Gelehrten-Lexicon. Sv. II. str. 1706.

v Arnoldově „Kirchen-Historie“ (Díl III. str. 210.) *)

Od dvorského tajemníka pana Ant. Rybičky Skutečského, jenž z přehojných zápiskův svých, pilností neobyčejnou nahromaděných, šlechetnou laskavostí již mnohému, jinde marně pátravšímu vydatné pomoci poskytnul, i mně o rodu Habernfeldově dostalo se důležitých zpráv, níže položených; za jeho ochotnost mu tuto nejvřelejší skládám díky.

Jméno rodiny, z níž spisovatel náš pocházel, bylo Habrvašl (Hobrvešl, Hobervešl, Haberbeschel); náleželať k vzácným a zámožným patricijským rodinám Starého města pražského, z níž v druhé polovici XVI. století vynikal zvláště Albrecht Hobrvešl (Habervašel), měštěnín téhož města pražského, tak, že pro své šlechetné a ctné zachování a služby platné, rodu císařskému a obci činěné, majestátem císaře Rudolfa II. **), daným na hradě pražském v pátek po vzkříšení P. Krista l. 1594. (dne 15. aprilis) nadán byl listem erbovním, aby užívati mohl erbu a psáti se z Haberffeldu (Hobrffeldu), kte-

*) U Arnolda nelze se dověděti žádných podrobností.

**) Okolnosť tato také snad poněkud k tomu přispěla, že Ondřej z H. ve spisu svém jeví takovou k Rudolfovi II. příchylnost.

rýžto erb vypisuje se takto: „Štít od pravé strany dolu k levé pošikem rozdělený, svrchní polovice téhož štítu něco málo větší, nežli spodní, a všechna barvy černé, v níž lev celý žluté neb zlaté barvy, k pravé straně obrácený, držíc v pravé noze větvičku s růží bílou nebo stříbrnou, s rozžavenými ústy, jazykem vyplazitým, ocasem vzhůru vyzdviženým, i sám jsa předkem svým vyzdvižený, maje zadní nohu pravou výše a levou níže stojíc, se vidí; spodní polovice téhož štítu modré neb lazurové barvy, v níž tři růže bílé, jedna po druhé pošikem od vrchu modrého pole až dolu se ukazují. Nad štítem kolčí helm s faffrouchy neb přikryvadly po pravé straně bílé a modré, po levé pak černé a žluté barvy s obou stran položené dolu visí; nad tím koruna zlatá královská, z níž dva rohy bůvolova proti sobě postavena, pravého polovice spodní zlaté a svrchní černé, levého spodní polovice bílé a horní modré barvy a z každého rohu u vrchu tři klasy ovesné dozralé, na stranu přiohnuté vynikají; mezi těmiž rohy půl lva zlatého s vyplazitým jazykem, ústy rozžavenými k pravé straně obráceného, držícího se pravého rohu žluté polovice levou nohou a v pravé noze růži bílou na větvičce tím způsobem, jako v štítu, držícího.“

Mimo tyto podrobnosti o rodině a prvním členu jejím, vyznamenaném erbovním listem, děkuji p. dvor. sekretáři Rybičkovi ještě i důležitou zprávu, že tohoto Albrechta, novopečeného erbovníka, syn byl náš Ondřej, jehož spis nás zajímá v tak vysokém stupni. Tím tedy mimo všecku pochybnost na jisto jest postaveno, že Ondřej z Habernfeldu byl krajan náš a sice, poněvadž otec jeho, jsa měšťan starého města pražského, tamtéž bydlel, bez pochyby rodem Pražan. Kterého však roku se narodil, naprosto se neví; nejsa toho přítelem, když se čtenářům všelijakými kombinacemi některý domysl vnucuje, ponechávám každému, aby si z toho, co dále o něm víme, sám utvořil nějaký úsudek.

Rada magistr. pražského, známý spisovatel p. Bedř. Peška, nemenší vděčnosti [illegible] neboť laskavě mne poučil, že [illegible] městských, nyní uložených [illegible] dopídil se tam dvou [illegible] feldu, že toti[illegible] dalenou [illegible] řečený [illegible]

Arnoltovi z Perglasu, radě nad appellacemi. — I vypsal jsem si tedy řečené dokumenty, z nichž pro ušetření místa podávám zde jen toto:

I. „P. Ondřej Hobervešl z Hobrffeldu, v umění lékařském doktor, koupil sobě, Mandaleně Skálové ze Zhoře, manželce své, dědicům a budoucím svým dům řečený u Talavašků *) v ulici Šilinkovic mezi domy někdy Jana Hronka a Danyele Prunara obostranně ležící, se sladovnou i jiným všelijakým k témuž domu příslušenstvím od Jana Šťastného Goliáše a Bohuslava Zahořanského, měšťanův starého města pražského, poručníkův sirotkům po někdy Janovi Goliášovi, též měštěnínu starého města pražského, zůstalým, nařízených, za summu dvanácti set kop gr. m. k jmění držení a dědičnému vládnutí“ a t. d. Podána též výjimka, „že pan doktor Ondřej [illegible]vešl od actum zápisu tohoto v půl letě, [illegible] má a bude povinen, sobě zde [illegible]ském právo městské objed- [illegible]nsilio ff. 5. post S. Magistri [illegible]agistri Jeronymii Martyrum [illegible] července) Anno et Magistro

[illegible] roku p. rady Pešky nacházel se [illegible]dí od nynější lékárny směrem [illegible]ké.

um ut s. (t. j. 1615. Christophoro a Kro-
berg)."

Hned zatím stěsnán pozdější přípisek tento: „Ludmila Sontagova přiznala se v radě, že jest přijala od p. doktora Ondřeje Hobrvešla, měštěnína starého města pražského, za roky 1616. a 1617. dvě stě kop gr. m. peněz grunt. posledních, jí vejpovědí ppánův ff. 2. post sapientiæ Domini 19. Decembris A. 1616. na tom domě přisouzených; z těch a domu zcela a zouplna doplacení jej kvituje. Relator toho z raddy pan Zigmund Hons. Actum in consilio ff. 3. postridie Briccii Anno 1617." *)

Dovídáme se z toho, že roku 1615. náš Ondřej byl doktorem lékařství a ženat, z čeho dá se poněkud souditi na jeho věk. Že pak byl „doktorem," z toho na jisto věděti možno, že, nabyv vzdělání všeobecného bezpochyby na pražských školách, udal se za hranice, aby se přiučil umění lékařskému a v něm hodnosti doktorské nabyl; neboť tehdáž v Praze nebylo řádné fakulty lékařské. Na které cizé universitě asi studoval, opět nedostává se nám známosti a jen tušiti možno, že to bylo na některé universitě nekatolické.

*) Viz novoměstských contractuum lib. XI. 101.

Dovídáme se dále, že sňatkem svým sešvakřen byl s důležitou, vlasteneckou rodinou Skálův ze Zhoře, nevíme však v jakém stupni manželka jeho Mandalena příbuzná byla slavnému Pavlovi. Neboť že nebyla sestrou jeho, víme najisto, poněvadž z křaftu Adama, otce Pavlova, známo, že tento měl jen dvě sestry, Annu a Alžbětu. Byla tedy Mandalena, Ondřeje z Habernfeldu choť, buď sestra Adama, registrátora desk zemských, neb dcera některého z bratří jeho.

Konečně z listin těch domýšleti se možno, že doktor Ondřej těšil se zámožnosti se vzmáhající; neboť když r. 1615. kupoval dům „u Talavašků,“ nejmenuje se ještě měšťanem pražským, nýbrž teprv právo městské povinen byl si zjednati; v kvitanci pak Lud. Sontagovy jmenuje se měštěnínem starého města pražského, z čehož dá se souditi, že mezi lety 1615. a 1617. nabyl též některého domu ve starém městě pražském.

II. Druhá listina uvádí nám v známost, že našeho Ondřeje po bělohorské bitvě potkalo neštěstí, jakýmž tehdáž tolik spoluobčanův jeho postiženo bylo. Následkem „dekretum ex camera Bohemica Pragæ 19. Augusti anno 1622.“ na níž podepsáni jsou Adam z Valdštejna, J. J. B.

z Martinic a P. Michna, v nepřítomnosti knížete z Lichtenštejna místodržící v království českém, „pan Jan Chrysostomus Šrepl z Šreplspergka, J. M. C. dvořenín a rychtář v novém městě pražském . . . urozenému a statečnému rytíři, panu Arnoltovi z Perglasu, J. M. C. raddě nad appelacími na hradě pražském, paní Marketě Perglasové, rozené Vančurce z Řehnic, manželce, dědičům a budoucím jeho dům, prv Ondřejovi Hobrvešlovi náležící a již na J. M. C. v pokutě připadlý, za kterýž veyš dotčený pan Arnolt z Perglasu do úřadu J. M. C. rentmistrského jeden tisíc kop gr. m. . . . . dáti a odvésti má, k dědičnému jmění, držení a užívání v zápis uvozuje.“ (Actum in cons. 30. Aug. 1623.) *)

Jakáž to důležitá a osudných událostí plná doba leží mezi těmato dvěma zápisy!

Co v té době dělal Ondřej z Habernfeldu a čeho zkusil, více jen domýšleti se, než na jisto věděti můžeme. Mezi defensory ani mezi direktory ho nenacházíme; zdá se, že provozuje umění své a vědami se zanášeje, více pokojným ač bedlivým **) událostí pozorovatelem, než účast-

*) Nového města pražsk. lib. contract. XII. 59. a sl.
**) Jevíť se ve spisu jeho, že věděl i o věcech, jež nedály se veřejně, nýbrž v úkrytu zůstati měly.

níkem byl. Avšak když Bedřich falcký s rodinou sídlel v Praze, zdá se, že Habernfeld octnul se v nejbližším jeho okolí na jakémsi místě nenepatrném; neboť ze spisu jeho jeví se, že znal dobře slabocha toho, že znal i pikle při samém dvoře, zvláště pak darebností Anhaltského; nade všecko pak místo ono, kdež v celém spisu jedinou o sobě činí zmínku, kterak totiž v čas bitvy na Bílé Hoře vyrušil krále z hodování s vyslancem anglickým, doprovázel jej k bráně Strahovské, a tuto bránu, když král opět byl se vrátil do hradu, jmenem krále a nejvyššího purkrabího otevříti kázal (str. 34.), nade všecko, pravím, místo toto jest důkazem, že nebyl beze vlivu, jehož tehdáž rázně užil.

Kdy po bělohorské bitvě opustil Prahu a vlasť, opět se neví; možno se však domnívati, že nikoli hned s králem, jehož kvapného útěku nepotřebného neschvaluje; zdá se spíše, že ještě nějaký čas pobyl v nešťastném rodišti svém, jsa svědkem prvního zuření vítězného vojska Tillyho a Boucquoye, a snad teprv, když Tillym dána byla výstraha některým, jimž nebezpečí hrozilo, že do ciziny se odebral. Na každý způsob byl mezi stíhanými; neboť dům jeho „v pokutě“ propadl komoře. Šel-li sám do vyhnanství čili

s manželkou a rodinou, měl-li jakou, opět nic se neví. To však jisto, že udal se do Hollandska; neboť tam již r. 1622. v Hágu*) vyšel spis jeho, totiž „Hierosolyma restituta seu seculum Spiritus S. igneum sub præsentis magnæ illius tribulationis quaternarii finem magno lumine suum acceptum initium: quo etiam minæ interitus bestiæ Romanæ et Mahomedanismi ad annum futurum 1624. ex scriptura S. recensentur et deducuntur.“ Jest to druhý spis jeho, o němž se ví; neměl jsem ho však v rukou, nemoha se ho v Praze nikde dopíditi (též ve Vídni ho nemají). Podle titule však, jakož i podle poznámky „Habernfelds Prophezeihungen“ v Arnoldově „Kirchenhisterie“ (III. 210.), kdež nachází se svrchu vypsaný titul, možno se domýšleti, jaký bude obsah a že tudíž spis ten přičísti sluší druhu tehdáž ne zřídkých předpovědí a blouznivých proroctví na základě meteorologických úkazů a temných míst apokalypsy, v nichž si tehdáž libovali mnozí, ostatně velmi rozumní mužové. Vždyť tehdáž nejučenější mužové, ba ani hvě-

*) Poněvadž možno se domnívati, že sám nacházel se tam, kdež se spis jeho tiskl, zdá se, že byl opět na blízku krále Bedřicha, jenž téhož času meškal v Hágu a s ním vedle jiných Čechův také Pavel Skála.

zdáři, nebyli prosti klamův a předsudkův hvězdosloveckých, a náboženský onen mysticism, jejž známe též u Komenského, dovedeme si vysvětliti a pochopiti, uvážíme-li okolnosti, v nichž tací mužové se nacházeli. Nejsouce si žádné viny vědomi a přece přinuceni toulati se v cizině, na mnoze s nouzí zápasíce, z vlasti pak drahé nic než nejsmutnější zprávy slyšíce, věrou nezachvěnou jen od Boha očekávali spásy a tudíž v brzkou všeho zlého nápravu věříce, s dychtivostí v písmě svatém a znameních na nebi pátrali, a dle přání a důvěry své co chvíli se domnívali, že již brzy nastane očekávaný ten obrat.

Že ostatně náš Ondřej z Habernfeldu v mysticismu tom hned na počátku vyhnanství svého neutonul, poznati možno nejlépe z hlavního spisu jeho „bellum bohemicum“, kdež všude zračí se mysl jasná, nepodkopaná beznadějným blouzněním.

Jak se mu vedlo v cizině, dosud na prosto nic jsem vypátrati nemohl; možno se domnívati, že provozoval umění lékařské*) a, jsa již doma lékařem na slovo vzatým, v cizině snad též zje-

*) Někteří praví o něm, že prý, což pravdě velmi podobno, sepsal mnoho kněh lékařských, a však nikde ani jediné takové knihy titule jsem nenašel. Rovněž není dosud žádných na to dokla-

dnal si výživu nenedostatečnou. Dlouho-li živ byl, též se neví; avšak z třetího spisu jeho, o němž níže, poznáváme, že r. 1645. žil v Hágu, tedy tam, kde r. 1622. vyšla „Hierosolyma restituta“, bez pochyby první jeho spis ve vyhnanství vydaný; z toho možno se domýšleti, že ustavičně žil v Hágu a tam též život svůj dokončil.

Zbývá mi promluviti ještě několik slov o spisu „de bello bohemico“, jejž tuto v překladu podávám.

Pokud mi známo, dosud nejobšírněji o něm promluvil velezasloužilý Přibík Voigt (Acta litter. Boh. et Mor. 1775. Vol. I. pag. 92—100), jenž hned v prvních řádcích řka, že „spísku tomu více pro řídkosť, *) než pro výtečnosť cena se stanoví“, na jevo dává úsudek svůj a v dalším posouzení mnoho vad vytýká, nemaje pro Ondř. z Habernfeldu ani slovíčka pochvaly neb aspoň uznání. Těm, kdož by ouplně souhlasili s Voigtem, ovšem nepůjde na rozum, nač se opět vydává spísek, jenž mimo řídkosť ničím nevyniká,

dův, že Ondř. z Habernfeldu po nějaký čas řídil vychovávání synův bývalého krále českého, Bedřicha falckého.

*) V poznámce vypravuje Voigt, že jistý milovník věcí vlasteneckých knížečku tu koupil za 8 dukátův.

ovšem ale oplývá vadami a všeho druhu nedostatky. Myslím však, že valná většina bude těch, kteříž s Voigtem nesouhlasí, a doufám, že nebude mi vykládáno na neskromnosť, pravím-li, že netěžko vidí se mi býti, vyvrátiti námitky a nájezdy Voigtovy skoro všecky.

Pravíť Voigt hned na začátku o Ondřeji z Habernfeldu, že ačkoli ubezpečuje v úvodu, že chce „psáti slohem ne pochlebníka, nýbrž dějepravce“ a haní, „že mnozí píšíce ve přízeň strany některé, náruživosti více než pravdu vynášeli“, sám prý více. než kdo jiný, do této chyby upadl; viníť jej tedy ze strannosti největší.

Co se týká stanoviště náboženského, zajisté každý přiznati musí, že „bellum bohemicum“ v ohledu tom nelze uhájiti proti nařknutí ze strannosti. Všude jeví se spisovatel co horlivý odpůrce katolictví, stoje nepohnutě na stanovišti českých bratří neb kalvinistův. V ohledu tom přes všecku vzdělanosť nevyšinul se nad dobu svou, kteráž všeho jiného schopna byla, jen ne snášelivosti náboženské; nelze najíti snad ani jediného spisu té doby, jenž by prost byl vady této. Spisovatelé katoličtí i protikatoličtí stejně vynikají v ohledu tom. Že pak zvláště nenáviděl družstva jesuitského, snadno tomu porozuměti,

uvážíme-li, jak mohutnou pákou jesuité tehdáž byli. Vždyť již toho času i mnohým a sice velmi horlivým katolíkům nelíbila se příliš rozsáhlá činnost řádu toho. Poukazuji jen k Valdštejnovi, jenž kláštery jim stavěv a statky je nadav, ne jednou na ně se rozmrzel.

Možno-li jej ale také nazývati stranným, když, stoje pevně a důsledně při svobodách, privilejích atd., jichž Čechové požívali až do cís. Matyáše a Ferdinanda II., všude jich hájí a každé jich porušení přísně tepe a odsuzuje: otázku tu snadno rozhodne každý čtenář soudný a spravedlivý.

Mimo náboženskou stránku tudíž neshledávám jiné, kdež bychom přisvědčiti mohli Voigtovi, jenž jej viní ze strannosti nejkřiklavější; musím se naopak vyznati, že právě pro nestrannosť svou spísek Habernfeldův ceny nabývá; neboť ačkoli patrno, že lnul ku králi Bedřichovi falckému, jemuž třebas dosti blízko stál, přece nikde ho nevynáší a nevychvaluje, *) ovšem velmi často o něm píše jako o člověku, jenž se dal do něčeho, nač se mu nedostávalo sil, jako o slabo-

*) Nazývá-li jej někdy též „rex bonus“, není to na velkou jeho chválu, nýbrž chce tím spíše říci, že byl slaboch.

KAD. ČTE

chu, jenž ouplně vězel v moci darebného Krist. Anhaltského.

Touž zřejmostí a bezohledností, jakouž tepě ty, kdož dle zdání jeho skracovali a rušili práva a svobody Čechův, obviňuje a tresce též muže vlastní strany své, kdykoli se mu zdá, že nesloužili náležitě vlasti své. Neschvaluje slepě onoho povstání, nýbrž lituje, že se nepřijalo podání Ferdinanda II., poněvadž hrabě Thurn a pán z Roupova zatajili list jeho, s žalem volá: „Kéž by byl vešel v známosť (list ten)! Nikdy nabídnutí nebylo by se zavrhlo a ne zle bylo by se posloužilo blahu veřejnému“ (str. 24.). Tak zajisté nebyl by psal zarytý, strannický revolucionář! — Proti domu rakouskému nikde není pozorovati zaryté nenávisti; všude jej jmenuje „domem staroslavným“; Rudolfa II. všude se ujímá, též Matyáše nepříliš viní; ano, když se mu to vidí býti vhodno, i Ferdinanda II. se ujímá, pravě, že nebyl sám vinen krvavých výstupův po bělohorské bitvě (str. 39.), nýbrž spíše pánové, kteříž oknem byli vyhozeni. Tyto má skutečně ve velké nenávisti a moc zlého jim přisuzuje; zdali z pouhého strannictví, nechci tuto rozsuzovati, nýbrž připomínám jen, že Bohuslav Balbín, nejhorlivější Čech a katolík, poněkud

podobně o nich soudil (Dissert. apolog.). Věc ta nabývá ještě více váhy, pomneme-li, kterak Habernfeld, horlivý ten odpůrce katolictví, cizinci Tillymu, pro zarytosť a neuprositelnou přísnosť vykřičenému, spravedlivosť vzdává, že Čechy, jimž hrozilo nebezpečenství, „skrze přítele ostříci dal“; neboť prý Tilly „ještě nejvíce Čechům přál“ (str. 38.). Nevím, je-li to rysem strannictví, když o muži, jenž vlastně byl původce porážky na Bílé Hoře, takové věci se vypravují.

Že hanebné nesvornosti vůdcův povstání českého a též neschopnosť některých odhaluje, že darebnosti Anhaltského všude náležitě tepe, padá méně na váhu, mnohem více však, že nešetří též krajanův a přátel svých a odkrývá, kdy a jak pochybili, tak na př. na str. 25., kdež mnohé viní, že zakoupeni byli, když se měl voliti nový král, na str. 31. odhaluje hanebné hospodaření s penězi na vojnu, na str. 36. a 37. bezhlavosť direktorův po bitvě na Bílé Hoře atd.

Jsou-liž toto důkazové strannosti spisovatelovy, čili spíše nevysvítá-li z těchto dokladův, že Habernfeld mimo věci náboženské, kdež uvázl v chybě celého věku svého, dostál předsevzetí svému, nepsati ve přízeň strany některé, nýbrž vylíčiti pravdu?

Ještě snáze vyvrátiti se dají ostatní námítky a obžaloby, Voigtem činěné. Jako, prý, píše „pérem zlomyslným“, rovněž způsob vypravování tak jest zmotaný, opačný a spletený, že i nejshovívavějšího čtenáře trpělivosť unaví. Nevypravujeť prý vše v náležitém pořádku, nýbrž co dřív se stalo, vypravuje teprv po tom, co sběhlo se později; někdy prý řeč jeho dokonce tak jest zmodrchána, že nelze ani porozuměti smyslu. — Kdo jen poněkud seznámil se se spískem Habernfeldovým, zajisté odmítne toto nařknutí Voigtem; neboť právě způsob vypravování tak jest živý, místy mistrovský, že nejen neunavuje trpělivosti, ale spíše čtenáře tak poutá, že těžko odložiti spísek a že jej často opět čítati možno se zálibou.*) Pravda, že nevypravuje všecko v přísném pořádku; alež mějme na mysli, že nepsal knihy školské, nýbrž že, v cizině přebývaje již více dvaceti let, sepsal paměti své na způsob novově-

*) Jaké oblíbenosti těšilo se „bellum boh.“ u starších vlastencův našich, vysvítá ze zápiskův jednoho z nejpilnějších a nejzasloužilejších národovcův, jenž takto o tom napsal: „Já již jakožto studiosus se zvláštním potěšením obíral jsem se čítáním spísku Habernfeldova „de bello bohemico“ a to snad také proto, že tehdáž náležel mezi nejzapovězenější ovoce literární, jež † skriptor universitní knihovny (pražské) Norb. Vaněk

kých zápiskův čili mémoires. Není zapotřebí zastávati se déle spisovatele; spis sám za sebe mluví. — Že pak na některých místech těžko smyslu hned porozuměti, není vinen spisovatel, nýbrž velké množství chyb tisku a skoro všude chybná interpunkce vět, tak, že věci k sobě patřící rozděleny jsou znaménky, kdežto věty jiné bez přetržení se spatřují, což na některých místech skutečně působí obtíž.

Výčitku, že se Habernfeld neznal v dějinách vlasti a nezasluhuje víry, Voigt některými doklady snaží se dolíčiti, jako, že Poděbradského klade před Žižku, což zajisté jest jen pouhý lapsus memoriæ neb calami. O jiných událostech, v nichž Voigt vyvrací Habernfelda, jako, byl-li Rudolf návodem jezovitův otráven, nutil-li pan Smečanský skutečně takovým způsobem poddané k přijímání pod jednou; padělal-li místodržící podpis Matyáše atd., není tuto místa obšírně

(Bůh mu dej věčnou slávu!) toliko se svými oblíbenci sub rosa sděloval, věda dobře, že by to s námi špatně vypadlo, kdyby se o tom byl dozvěděl zlomyslný tehdáž kollega jeho Zimmermann.“ Někteří též, nemohouce si zaopatřiti výtisku, bellum bohemicum chovají ve věrném opisu. Nesvědčí to o chybě, kterouž vytýká Voigt, jenž, jak se zdá, posuzoval Habernfelda jaksi předpojatě.

mluviti; věci ty dostatečně jsou známy. Velkou zajisté křivdu Voigt činí Habernfeldovi, když jej viní, že „průpovídkami lichými a nesmyslnými, jež dějepisci nesluší, ne zřídka smutek líčí.“ Jakž diviti se možno, že horlivý vlastimil, píše o událostech, jež národ jeho přivedly na pokraj záhuby, jej pak samého do vyhnanství vyštvaly, citu svému ulehčuje některými výrazy bolu a žalu, zajisté z hloubi srdce pocházejícího a nikoli jen líčeného. Vypravování Habernfeldovo hne každým, kdo má cit, zvláště Čechem. Jakž tedy spisovatele viniti možno z jakési marné okázalosti?

Konečně též nevidí se mi zapotřebí hájiti Habernfelda proti důtce Voigtově, že krátkému vypravování svému připojil tolik listin, diplomův, reversův a t. p. *) Píše mezi cizími a maje na zřeteli čtenáře cizí, snažil se, aby, co napsal o starodávných a zaručených svobodách a výsadách národa svého, také dotvrdil potřebnými doklady. Jevíť se nám všude nejhorlivějším obhájcem starého práva a zřízení českého; méně však chvály

*) Podávaje též tyto listiny v jazyku českém, podotýkám, že překladu mého jest prvních šest, jakož i čísla 13. 15. a 16., ostatní podány jsou buď ve znění původním aneb současném překladu, při nichž poznamenáno, odkud jsou vyňaty.

mu náleží, když se dotýká poměrův království českého k říši německé. Vrstevník jeho, krajan a účastník stejného osudu bolestného po bitvě bělohorské, Pavel Stránský, důkladný právník a znalec státoprávních poměrův koruny české, mnohem více padá na váhu s důvody a doklady svými, jaký byl poměr koruny české k říši německé. Kdyby přední mužové strany nekatolické tehdáž méně se byli ohlíželi k protestantům v říši německé, méně k nim se byli potahovali, myslím, že (abych užil slov Habernfeldových) „res Bohemorum mansisset integra“.

Již nyní do veřejnosti podávaje spis Habernfeldův, jenž aby laskavým čtenářům tolik radosti, jako mně, působil, přeji, jakož i aby z něho náležitého poučení čerpali, dodávám, že právě teprv, když první vydání téměř úplně bylo vytištěno, dověděl jsem se, že upřímný národovec pan Jan Vusín, kustos cís. král. universitní knihovny ve Vídni toto Habernfeldovo „bellum bohemicum“, na český jazyk vyložené, již před r. 1848. chtěl dáti do tisku; avšak pro tehdejší poměry překlad jeho ve stolku zůstal, že ani známí a přátelé jeho o něm nezvěděli, čehož zajisté jest litovati.

Třetí spísek našeho Ondřeje z Habernfeldu,

o němž laskavostí též p. dvorského tajemníka Rybičky zvěděl jsem, že v knihovně národního musea se nachází, jest brošurka, bez udání místa vytištěná r. 1645. a obsahující vedle listu, Oxenstierně svědčícího, co možno důkladné vyvracování námitek, jež plnomocný cís. Ferdinanda III. vyslanec při pojednávání míru vestfalského, hrabě Maksimilián z Trautmannsdorfu, na ujmu Čechův po bělohorské bitvě trestem stížených činil plnomocníkům švédským, zejmena kancléři Oxenstiernovi, jenž se byl ujal vypovězených krajanův našich. Poněvadž spis tento, tuším, dosud nikde neuveřejněný a téměř úplně neznámý, obsahem velmi jest důležit a poněkud slouží k objasnění dosud málo známé osoby spisovatele samého, přidal jsem překlad s některými poznámkami na konci „vojny české.“

STRUČNÝ RYS

vojny české.

Chtěje popsati vojnu českou, ustanovil jsem si, psáti ne slohem pochlebníka, nýbrž dějepravce; bylit, kteří píšíce ve přízeň strany některé, náruživosti více, než pravdu vynášeli. Neboť tak v tomto věku vypadá to s člověčenstvem, že schopnosť svou v prospěch něčí stavíc na prodej, volí milovati lež, nenáviděti pravdy. Od prvního jezovitův do Čech příchodu začaly zmatky v království; králův přísahy, stvrzení a darování ničím jmíny; výborné zřízení zemské kaženo, staré obyčeje vyhlazováno, na víru, nejvyšší člověčenstva útěchu, naráženo, inkvisice španělské semeniště zaváděna. Ó neblahého krále onoho, jenž nejsa s břímě takové, směl podstoupiti vládu! Neboť nic tak mozolného, nic tak obtížného, jako úřad vlády; moudréhoť vymáhá krále, pod-

porovaného radou nejlepší. Běda říši, jejížto král ne dosti rozumný; neschopenť rozeznati pravdy ode lže, rada dobrá či špatná jemu tatáž. V nebezpečí vězí říše taková, ano tisícerým změnám ve psí dána a nevzchopí-li se dobrou radou, záhuby blízka; nejlépe tam zřízen stát, kde nepravostí není, kvetou ctnosti a vévodí král, věhlasem nadaný. Z tělesných chtíčův líhnou se nepravosti, tam blýská se meč, vře lakota zboží, když kmitá se zlato; v hostinách a oděvu přepych se vznáší, svrbí šílenosti ozbrojená chlipnosť; o těla sílu a moc zbraní vše se opírá; chudoba odtud vše, co veřejné, stírá, prospívá v soukromí zámožnosť. Než vše toto pomíjí. Říši, o takové sloupy opřené, záhuba hrozí. Jinak jest, kde ctnosti se vzmohly, osvěta nejprvé, spravedlivosť, dobrotivosť, pobožnosť, skromnosť, cudnosť, střídmosť, vně i doma oumysly dobré a vlastnosti, jichž zabotřebí, aby se dobře vládlo. Totoť jsou skutky ducha, jenž jest dechem věčnosti, nejpevnější jsou tací říše sloupové a slibují dlouhého panování, jež se nikdy nesřítí.

Nepravosti všeho druhu u nás kořeny zapustily, ku všemu zlému stlaly cestu. Při schylku vlády Rudolfa Druhého konečně přicházela v nebezpečí svoboda Čech; jezovité tajná osidla strojili. O korunu uherskou vlastním bratrem Matyášem Rudolf oloupen; od téhož jemu i koruna česká ne násilím, ale lstí odňata. Hanebností jezovitův zahynul Rudolf, k jehož žádostem stavové království Matyáše zvolili králem. Přisvěd-

čoval tento všemu rocení jezovitův a neduživ jsa i bezdětek, žádal, by dosazen byl Ferdinand Druhý; ač tíže dařila se věc, pod jistými výminkami konečně prorazil (šlo to po vůli jezovitův). Králem ustanoven byv, reversem, vlastní rukou podepsaným, na místě přísahy zavázal se, že nenastoupí vlády za živa Matyáše, nýbrž až po smrti panujícího od stavův řádně byl by uveden. Svolením jeho jezovité řádili proti víře a svobodě politické.

Z křivé přísahy viněn Ferdinand, vyhnán z říše, z hodnosti vyzut. Sbírá se s obou stran vojsko: novým králem od Čechův zvolen Bedřich falckrabí Rýnský sv. ř. ř. kurfirst. K němu stáli Čechové, Moravané, Slezáci, Lužičané, Hornorakušané, Uhři!! Jan Bedřich, vévoda Virtemberský, Mauricius, lantkrabě Hessenský, Jáchym Arnošt, markrabě Anspašský, a Jiří Bedřich, markrabě Durlašský; přáli mu také i Angličané, než na záhubu spíše. Měl i Ferdinand stranu svou, k níž dali se Sas a Bavor, králové španělský a polský, Kosmus, velkovévoda Toskánský a arcivévoda Albrecht, konečně kurfirstové duchovní s papežem římským a vším jeho duchovenstvem. Pochodní všeho jezovité byli.

Ostře z obou stran bojováno, častěji nerozhodně. Klesli Čechové, ne zbraní ale radou slabší, upadli nešlechetností vůdcův. Bedřich, strachem od Anhaltského ohromen, z Prahy prchl, pohrdavšemi prostředky, jež se mu na zahnání nepřítele podávaly. Blízko města Prahy, kde sídlo králov-

ské, na Bílé Hoře, bitva svedena. Nepřítel, vyhrál-li, nevěda, na celou míli od Bílé Hory ucouvl, až třetího dne komisaři stavův do Prahy byl uveden. Kořisti nadělav a rozestaviv posádky, do Moravy, Slezska, Lužice, Rakous Horních a Uher vtrhl, hrůzou meče vše toto Ferdinandovi podmanil.

Mezi tím direktoři, jižto v Praze zůstali, neb kteří pro lichou amnestie naději život svůj dali v šanc, do žalářův uvrženi; ač nevinni, předce stréstáni. Hrozným Ferdinandem stínáni, jiní věšeni, jiní čtvrceni, někteří smrskáni; ti pak, kdož vinni byli, útěkem život zachránili.

Což tomu říci mám? Bojovníci naši lvové byli, vůdcové jeleni, správcové holubice. Kdyby panovník byl měl srdce bohatýrské, věc Čechův bylaby zůstala bez pohromy. A však takový byl trest boží!

Vojna česká.

Český lid od Čecha pochází, bratra Lecha, praotce Polákův; od něho země, v kteréž obývá, lesem druhdy porostlá a neúrodná, vzdělána jest.

Pracovit byl ten národ, hladu a žízně snášeliv; kdekoli v obec osedl, svornosť, upřímnosť a věrnosť pojily se s prostotou; největší to u nich ctnosti. Náboženství bylo pohanské. Vloudilo se konečně papežské modloslužby kacířství; snadnoť lid, v prostotě vychovaný, okázalými podvedlo obřady. Přízní konečně svrchovaných, kazateli Janem Husem a Jeronymem Pražským pravé křesťanské víry světlo rozžžato. Poděbradský dal podnět a Žižka vykonal, že kacířství papežské se vykořenilo, čemuž na památku kalich zlatý a meč pozlacený, sochou Poděbradského nešený, přibitý na průčelí většího chrámu Starého Města Pražského; byliť to oznakové víry pravé, mečem dobyté. Vkrádalo se opět, morem se plížíc, bohem nenáviděné modloslužebnictví; omámilo velmože, potom i krále, kteříž, národu zavázáni přísahou, ustanovili, aby obojí víra ve svobodě byla ponechána. Zůstávalo v mezích, po-

něvadž bylo slabší. Za toho ustanovení po věky ve víře svorni, žili obyvatelé. Z vrozeného záští k plemeni lidskému nesnášeje svornosti, Satanáš věděl, že národ, v bohoslužbě se různící, k nesvornostem náchylen a že na vykonání zločinu nemůže býti nástroje příhodnějšího nad ono Loyolovo plemeno. Za Rudolfa Druhého rozseto zločinu tak velkého símě. Znamení to domu rakouskému i království českému záhubné. Brzy po prvním outoku líčili na svobodu, aby z ní národ vyzuli, nešlechetným domlouváním krále omámili, ku křivé přísaze ponoukali. Vždyť poledního slunce jasnější a známa všemu světu svoboda Čechův; o svobodné volbě králův ví celý svět, aniž kdy od kohosi brána v pochybnosť. Předobře o tom věděl císař Rudolf Druhý, jenž žádnými podšepty jezovitskými nedal se svésti ku křivopřísežnictví, pevně přesvědčen, že dědičné posloupnosti té jen hanebností nabyti možno. Přilákali k straně své kardinála Khlesela a kardinála Ditrichštejna, aby se jich pomocí u Rudolfa vetřeli. Ale kardinálové *) blíže přihlednuvše věci a shledavše, že takovou hanebností říše sřítila by se ve zmatky, volili pokojně žíti, než nepokojně a s vinou umírati; oba majíce bohatý dostatek, k věci vlažněji se měli. Opovrhoval rocením jezovitův Rudolf. Přepadli tedy

*) Jak ostatně tito oba mužové smýšleli a jaké bylo oučinkování jejich v příčině svobody náboženské a politické, víme nyní lépe, zvláště co vycházejí zápisky pana Karla st. z Žerotína.

některé velmože slabšího rozmyslu, ale nejvyššími hodnostmi vyznamenané; od nich chuďasové ti tak byli potřeštění, že jako sami na sebe zanevřevše a svobody nedbajíce, do nevolnictví sestoupiti volili; bylyť to jezovitův stvůry, kteréž se zvrhly na papežství. Oč se nepokouší, kam se Satanáš vloudil? Nepřestávalo dechem nepokojnosti posedlé plemeno dále páchati nepravosť a, seč bezprostředně nebylo, horšího sebe na vyřízení zvolilo. Byliť Čechové od let mnoha míru uvykli a radlice u nich meče více pracovala; odrodili se předkův svých ctnosti bohatýrské; místo ctností svrchu jmenovaných vzmohly se mezi nimi vady, upřímnosť se vyhladila, věrnosť setřela, svornosť se rozervala. Nastal v soukromí přílišný přepych v oděvu a hostinách; povstaly rozsáhlé obchody. Soukromného každý, nikdo veřejného nedbal blaha; volný byl přístup ubližovati svobodě. Když věci tak se měly, kamž jezovité nezaměřili? Člověka vší špatnosti schopného zakoupili a navedli, aby vylezl na zeď většího chrámu Starého Města Pražského a oderval meč, svobody české svědectví, začež že dostane se mu mzdy činu hodné. Drze nešlechetník rozkaz vykonal; za svítání na výši chrámu vylezl a silou podivnou meč odtrhl, aniž tajně díla vykonal, neboť hlasem hřmotným jako pozpěvuje, s hora křičel: Vzbuďte se! Vzbuďte se! Vzbuďte se, Vy neteční Čechové! Čiž nevidíte, svobody Vám že krade se meč?! Sběhli se lidé, zloději meč vyrvaný vykroutili a jej

uvrhše do žaláře, meč na radnici donesli. Nikdo nenaléhal, aby na místo své vrácen byl a svoboda se chvějící aby upevněna byla; chováno meč na radnici mnoho měsícův, konečně k rozkazu Rudolfa ke dvoru královskému přinesen, aniž více navrácen, až i o kalich přišli. Doznali jezovité, že Rudolf příliš vlažen na podporování špatnosti jejich; tudíž proti němu popudili Matyáše, méně rozumného a věcí politických na prosto nezkušeného, ale tím snazšího na přemluvení. Tak Rudolfa nejprvé o korunu uherskou, pak o českou připravili; nezbývalo než, aby kvapně sešel jedem. *) Zahynula bídně ozdoba říše jezovitův nepravostí. Panoval třicet šest let nejšťastněji, požíval v cizině velké a nejlepší pověsti. Ještě ani po smrti Rudolfa Druhého za nástupce Matyáše bratra nemohla se vyřítiti lesť, proti Čechům tiše strojená, poněvadž opravdově vkládal se kardinal Khlesel a též Matyáš král křivopřísežnictví se štítil, věda, že působením Rudolfa na trůn byl připuštěn od Čechův, jimž

*) Tehdáž všeobecně mělo se za to mezi protestanty a z části i mezi katolíky, že jezovité uklízejíce panovníky, jim nepříhodné, i Rudolfa otrávili. — O císaři Rudolfu II. nyní jinak soudíme, než Haběrnfeld, kterýž jej jmenuje ozdobou říše; ale kdož patřili na věci za Ferdinanda II., na útisky po bělohorské bitvě, není se co diviti, že velebili Rudolfa, od něhož Čechové měli majestát. Mimo to víme, že otec Ondřeje z Habernfeldu od téhož císaře nadán byl listem erbovním.

přísahou zavázán reversem stvrdil, že svobodně byl volen. Aby jezovitům snazší byl k Matyášovi přístup, Khlesela tajně vzdáleno a po tři léta držáno na místě bezpečném, zdmi ohraženém.*) Zatím Matyášovi, králi českému, namluvili, aby Čechům nedůvěřoval, Prahu opustil, aby hrad oloupil pokladu starobylostí královských a veškerého svršku lepší ceny a udal se do Vídně, kdež byl by zcela bezpečen. Dal si to namluviti dobrý král, v loupeže svolil, všecek poklad pobral, ve Vídni se usadil. Věděli to jezovité, že když ho v Praze nebude, volnější tam míti budou uzdy. Ne dlouho potom, co od něho Rudolfovi, jemu samému stalo se od Ferdinanda Hradeckého. Dychtil tento po koruně české, tlačil skrze jezovity na Matyáše, aby, jsa neduživ a co chvíli smrti blízek, pečoval o dům rakouský a přičinil se u panstva, aby svolilo v korunování Ferdinanda.

Matyáš tolik dosáhl a vymohl na panstvu, také se souhlasem národa, že k jeho přímluvám Ferdinand korunován jest, složiv dříve obvyklou přísahu královskou; mimo to reversem dvojím se zavázal, z nichž jedním k svobodě volby se přiznával, druhým pak sliboval, že nenastoupí vlády za živa Matyáše, lečby řádně a slavně od stavův byl uveden; dodal též výjminku, aby,

*) V měsíci červenci r. 1618. Khlesel, poněvadž císaři Matyášovi nepřestával raditi k mírnosti proti Čechům, na hradě Vídeňském zatknut a zavezen do Tyrol na hrad Ambras.

v nejmenším sklamav, koruny pozbyl. Jakž nedočkava vládychtivost jest?! Zapomnělť on přísahy, ano sebe sama! Ještě za živa Matyáše na proměnu zřízení padl. Vzevřelo jím mnoholeté jezovitské rocení na reformaci Čech; bylť nástrojem k dílu žádaným.

Co se dřív stalo, bylo předchůdcem tohoto přetvoření. Byloť se odříci vyznání víry, přísnou přísahou zabezpečené. Nejprvé přísahati měli obyvatelé všichni a každý zvláště: 1. v sedmero svátostí, 2. ve všecky obřady, podání a ustanovení církve římské, 3. v oběť mše a pověrečné ono přepodstatnění, 4. v oheň očistcový, jenž nikdy nebyl rozžžat, 5. ve vzácnosť, poctu obrazův a posvěcení, 6. v odpustky papežské, 7. v církev římskou, že jest pravou všeobecnou a apoštolskou, celému světu hlásanou, církví, 8. v uznávání papeže jakožto náměstka Kristova a že jemu všichni vinni jsou poctu a poslušenství, 9. v přijetí sboru Tridentského se všemi ustanoveními papežskými a víry články, že jest to pravou víry kotvou, všeho pochybení prostou, 10. v zapření všeho druhu sekt, jimž jakožto zatraceným jest se vyhýbati. Přísaha tato nejen knéžím vyznání husitského vecpati se měla, nýbrž i samému administrátorovi a celé konsistoři pražské. Universitě mimo to přikázáno, aby se žádná slavnosť neodbývala bez vědomí arcibiskupa, aniž komu udílela hodnosť doktorství, mistrovství neb bakalářství, leč by se přiznal k sektě papeženské; také professorům, lékařům, ranhojičům, školmi-

strům, písařům městským, učitelům zapovídáno povolání vykonávati, dokud by se nepřiznali k sektě papeženské. Kněhkupcům zabráněno prodávati knihy, různící se od sekty papeženské. Kněhtlačitelům zakázáno tisk, dovoleno však, tisknouti spisovatele papeženské. A velmi mnoho jiného obyvatelům Čech vnucováno papeženskou synodou českou r. 1605. Všecko obcování s evangelíky zapovídáno papežencům, aniž jim dovoleno, aby, od evangelíkův pozváni, přišli na křtiny, pakli se dřív nepoklonili a neohlásili knězi, k papežnictví se přiznávajícímu. Vykonavateli těchto ustanovení musili býti císařští úředníci, jimž takovým způsobem, jako Pražanům, také z kanceláre královské podával se řečený úkaz. Všeho toho nachází se seznam ve větší apologii české.

Kulo se toto nařízení od časův Rudolfa, až řečeného roku 1605. utvořilo se to v synodě jmenované, léta pak 1617. po korunování Ferdinanda Druhého vyšlo na výsluní. Tehdáž vztek jezovitův skrze své otroky na evangelíky vyléval jed tyranství. Pan Slavata, jenž oknem byl vyhozen, žalářem, mrskáním a jinými mukami své poddané k papežnictví nutil. Pan Smečanský z Martinic, který také z okna po hlavě sletěl, poddaným hostie vstrkati dával do úst, železným nástrojem rozevřených, a nutiti je k modloslužbě.

Totéž tyranství návodem Ferdinandovým zuřilo po městech královských. Ve správě zemské úředníci královští pod obojí sesazováni, papežníci

[illegible]. Ustanoveno bylo rozkazem císaře Zikmunda, že nikdo nemá býti připuštěn k úřadu [illegible] bez náboženství evangelického, [illegible] do rady měst pražských dosazen, než kdo se přiznává k témuž víře. Úmluva [illegible] vyšla [illegible] nastoupením Ferdinanda Druhého zvrácena. K rozkazu jeho provádělo se reformace rady všech tří měst pražských. Mužové, znalí [illegible] občanských, zřízení a práva, sesazováni a [illegible] odpadlíci, sprostáci, nepřátelé vědomostí, kteří ani neuměli podepsati vlastního jména svého. Kterýkoli bídník, jen když na oltář stavěl [illegible] k evangelickým, zvolen byl do rady. Rozešlo se to po všech městech královských; také po městech poddaných, městečích, vesnicích a dvorech se rozlezlo. Morava, Slezsko, horní Rakousy, také oboji Lužice doznávaly téhož zla. Nic tehdáž nevzmohla přirozená, ni udělená svo- [illegible] převážila jezovitská podlost. K rozkazu [illegible] chrámy bořeno, vyznávání víry za- [illegible] rady městské přetvořováno, papežnictví [illegible] a přemnoho jiných neslušností pá- [illegible] přísahou zavázal se Čechům, že chrá- [illegible] náboženství evangelické i papežnické, [illegible] svobody dopřeje. Než pracoval naopak. [illegible] ni všickni obyvatelé Čech: truchlilo [illegible] obtížené Slezsko; také Morava, horní [illegible] Lužice přednášely stížnosti své: ne méně [illegible] Rakousy odříkaly se činu jezovitského. [illegible] tisk žalovaly Istrie a Korutany.

Že Ferdinand dopustil se vérolomství, že

zrušil přísahu, kdož nepřisvědčí? Že se prohřešil proti reversu svému, každý přizná. Vina tudíž zasluhovala trestu, jím samým jmenovaného. Chopili se konečně Čechové spravedlivé příčiny, aby bděli nad svobodou náboženství; ve velké koleji Karlově sešli se defensoři, aby se radili o blaho veřejné. Protivili se schůzi nejvyšší úředníci, náměstkové královští pán ze Šternberka, nejvyšší purkrabí, pan Popel z Lobkovic, pan Slavata, komory královské president, a pan Smečanský z Martinic, purkrabí Karlštejnský (ti jsou, kteříž svobodu vlasti zaprodali domu rakouskému, sami pak zároveň ze svobody upadli ve služebnost). O těch zpozdilcův, ó bídníkův! Vidouce defensoři, že se jim na odpor staví nejvyšší vláda, soudili, že nejsou s tak ohromné břímě; tudíž rozepsali, aby přední mužové všech tří stavův království shromáždili se v četnější schůzi, což, ano svědomí každého tlačilo, stalo se v málu dní. Úsilně rokováno o věci. Bylo to, jak se říká, majestátem *) ustanoveno, aby obhájcové

*) Majestát krále Rudolfa II., udělující svobody vyznání nekatolíkům a sice též českým bratřím, vydán byl 12. července 1609. — Defensorův čili obhajcův víry, na jeho základě dne 10. října 1609 zvolených bylo dvacet a čtyři, po osmi ze tří stavův království českého. Na první defensory zvoleni byli, ze stavu panského: Jáchym Ondř. Šlik hrabě z Passouna, Jan Jiří ze Švamberka, Děpolt Švihovský z Ryzmberka, Karel z Vartemberka, Jindř. Mat. hrabě Thurn, Jan Litvín z Říčan, Václ. Vilém z Roupova a Václ.

[illegible]

[illegible] Vratislav z Mitrovic, [illegible] Mat. Stampach ze Stampachu, Kristof Fictum z Fictumu, Bohuslav z Michalovic, Jindřich Ota z Losa, Jan Miller z Millhaus a Bedřich z Bílé, ze stavu městského Melichar Haldina z Mayenberka, Simon Humberk z Humberka, Jan Teodor Sixt z Ottersdorfu, Martin Fruveyn z Podolí, Adam Huber z Ryzmbachu, Jiří Pergar z Castolovic, Vaclav Magerle ze Sobíška a Kochan z Prachove. Z těchto sedm podstoupilo smrt na popravišti dne 21. června r. 1621; majestát pak chová se dosud v archivu Vídeňském, jak jej vlastní rukou svou Ferdinand II. prostřihl, když po bělohorské bitvě ničil svobody Čechův.

ství. Tu jmenem císaře od purkrabího skrze dva kancellisty stavové obesláni, aby se dostavili ke dvoru královskému a rozkazu krále Matyáše vyrozuměli. Přítelem jakýmsi ostřeženi, na příští den odložili postavení se, slibujíce, že se postaví u větším počtu; zatím všem vůbec a každému zvláště oznámeno, aby se sešli v davu četnějším. Shluklo se množství na koních a pěšky, počtem blízko tří tisíc, že palác královský sotva stačil; vpuštěni do síně, kancelář zvané.*) Z pánův byli Jáchym Ondřej hrabě Šlik, hrabě Thurn, pan Bohuchval Berka, pan Říčanský, pan Smiřický, Oldřich Vchyňský, náčelník pluku jízdy, a přemnoho jiných; následovalo rytířstvo, po něm ze stavu městského. Přehlednuv přítomných množství, nejvyšší purkrabí touto řečí stavy oslovil: „J. M. C. zapovídá shromáždění Vaše a stěžuje si, že rozkaz Jeho ani tolik nemá váhy, abyste zanechali činu, častěji od nás tupeného jmenem císaře. Či nehne Vámi krále Vašeho důstojenství? nezachvěje Vámi velebnosti lesk? Může-li i proti poddaným něčeho se dopustiti nejvyšší vláda? Hrůzy zapotřebí; na pokynutí vrchnosti vázáni jsou poddaní. Podezřelou věcí jsou schůze soukromné, poukazují na jisto k spiknutí. Volí věděti J. M. C., co Vás k nepravosti dohnalo; kdyby tušil, že i nejmenší na svobodu Vaši předsuzování od Jeho Milosti vyšlo, litoval by arci;

*) Bylo to dne 23. května r. 1618. Kancelář ta na hradě pražském zachovala se téměř beze všeho porusení i se vším v ní nábytkem.

jestli ale některé z Vás tlačí zášti soukromné, vyhlazeno budiž, aby vředy nepropukly do veřejna. Varujte se, pamětliví přísahy, kterouž králi svému sloužíte, od nepravého činu přestaňte. Zachtívá-li se Vám boje, ledakterý netečník ve zbraň povstane, ale složiti ji, jen vítězi volno. Dojista nejste s břímě takové; ne tak dme se pokladnice Vaše a žold ouzkou žilou by plynul. Silnějšího ve zbraní krále shledáte; a však nemyslíme, že až na pokraj upadneme; mámeť Vás rozumnějšími a soudíme Vás býti příchylnějšími vlasti, domovu a králi Svému. Rozumného jest, zanechati bezpraví každého. Jmenem J. M. C. Vás prosíme, přestaňte, kam jste zaměřili, Jeho Milosti pokorně se poddejte. Budete-li pokračovati, zlým úzlem klín se přiváže."

Nastavovali uši na tuto ostřejší řeč stavové, aniž jim byla po chuti. Pan Říčanský jmenem stavův v tato slova odpověděl:

„Smyslu řeči pana purkrabí že výborně porozuměli páni stavové, diví se tak příkré řeči; řeč ta že způsobila velmi málo vážnosti u nich, od nichž celého království důstojnost visí. Pán sluze svému sotva by pověděl takové urážky. Pro říši bylo by to, kdyby od císaře bylo vyšlo. Poddaní králi poslušnosť dlužni, a však nikoli co pánovi, jemuž se náleží služba; vázáni jest s císař přísahou na zřízení; rušiti, nač se přiahalo, čest a víra netrpí. Smyšleno jest, čím na nás povstáváte pod zástěrkou rozkazu císařova; od podvodu takového vinen není. Faleš jste

páchali, kdykoli padělanými spisy zamýšleli jste ošiditi stavy; nuceni jste přiznati, že to věc nemožná, aby v době dvaceti čtyr hodin z Prahy do Vídně a odtud odpověď a rozkaz opět do Prahy donésti se mohly. Uvažte vzdálenosť třiceti šesti mil německých! V příčinách vážných ne tak spěšné padají odpovědi; dlouho co rozmýšleti, než se rozhodné ustanoví. Rozkaz královský padělali jste Vy o Své ujmě; potřebný podpis jste vylhali. Prohřešili jste se tím způsobem proti králi, jehož jste se dotkli falšem — proti všem třem stavům, jimž týž znak jste připálili — proti vlasti, jížto jste zrušili víru — ano Vy jste ji domu rakouskému zaprodali, v dědičnosť odevzdali, vecpali ve služebnost nejpodlejší. Ó Vy nešťastníci k služebnosti zrození! My s pomocí boží ukážeme, že jsme svobodni, kdežto Vy pohlceni budete služebností, jakou jste zvolili. Nehodno bylo by důstojnosti císařské, aby předchůdcův svých slovo rušil a jednal proti diplomům, od nich daným. Známo Vám, že majestátem, jak říkáme, dovoluje se nám shromáždění v příčině náboženství — ano že i mimo list ten od urození svoboda ta nám svědčí. Svobodní totiž jsme se narodili, nikoli sluhy! Naopak Vy, kteříž jste se zapřisáhli papeži, otroky jste; sami spáchali jste bezpraví, z něhož nás viníte — spikli jste se proti vlasti; co my jsme učinili, stalo se právem, nám uděleným, ano vrozeným. Namáhají se Vaši proti svobodě zřízení jak církevního tak politického — a my

ještě abychom shovívali? Nuž vězte Vy, kteříž jste zapomněli svědomí Svého a přísahy, jakožto bohu a vlasti nevěrní synové trestáni budete této chvíle!“

Nejvyššího purkrabího pána ze Šternberka a Popela (nebylit tak tuze vinni zlého) odvedli stranou do Zelené síně; hned pak přiskočil Oldřich Vchyňský, tehdáž pluku jízdního náčelník, Bořitu Smečanskébo dopadl a nejbližším oknem vyhodil. Druhý na řadě byl pan Slavata; konečně šli na tajemníka Fabricia a s téhož okna jej shodili. Spravedlivý trest vinu následoval. Bez úrazu všichni tři zůstali; bylot dole spukřelého papíru, jenž s hůry padajícím povolil. Tajemník spadnuv, s vršku po stráni se svalil a do Slavaty drbl; zcela bez úrazu povstal rychle a na zemi ležícího prosil, aby mu prominul nezbednost jeho; pak utekl a najatým vozem co nejspěšněji do Vídně se udal, aby, co se stalo, vypravoval. Pan Slavata, který měl kord k boku připásaný, na tomž boku se ranil, Smečanský od svých lidí domu byl doveden.*) Také nejvyššímu purkrabímu a Popelovi dáni průvodčí pro bezpečnosť.

Hned posádka hradu pražského, i sám hejtman Černín **) rozvázáni z přísahy císařské,

*) Bližších podrobností o této události dočísti se možno v zápiscích téhož pana Slavaty vydáním p. Jos. Jirečka.

**) Tento Diviš Černín z Chudenic, hejtman hradu pražského, skonal též na popravišti dne 21. června

načež přísahali stavům; zbrojnice se obsadila. Vidína té doby na obloze nebeské vlasatice nesmírné velikosti, po celé Evropě paprsky svými se kmitající; jako obyčejně slibovala největší v Evropě převrat a byla nejjistější zvěstovatelkou velkého onoho tříbení v Němcích, které se již vzmáhalo. Po tomto tak vážném vyřízení sebrali se stavové a s hradu sešli; od rady a měšťanův nejprvé menšího města, pak i starého i nového města pražského přísahu věrnosti přijali a je vážně napomenuli, aby svobody byli pamětlivi. Spikli se jezovité, aby domu rakouskému křivými námluvami navnaděnému celé království české i s přivtělenými zeměmi zradili v posloupnosť dědičnou. Ó hanebnosti! ó křivé přísahy!

Než pokročím, vypravovati budu příběh o korunování Ferdinanda. Stalo se to, jak svrchu řečeno, r. 1616., když císař Matyáš věci české řídil. Jednal on v příčině Ferdinandově u stavův, kteří byli oddáni papežnictví; tito svolili v žádosť, ale přemnoho evangelíkův bralo věc na přetřes. Věděli to jezovité; premýšleli tudíž o vtipné lsti, kterak by Čechům Ferdinanda přece vnutili. Dálo se to, když nastávaly žně. Odkládáno naschvál den volby, aby to evangelíky omrzelo a věc až do žní se protáhla. Když již nastaly žně, každému ze stavův na srdci le-

---

r. 1621, poněvadž dne 23. května 1618 stavy na hrad pustil, ačkoli povstání nijak se neúčastnil a kromě toho byl katolík.

želo hospodářství; lakomec totiž dobro obecné soukromného níže cení. Tak každým dnem evangelíkův ubývalo; a kteří zůstali, převyšoval počet papeženců. Na tuto příležitosť číhali jezovité. Aby se nic nezanedbalo, položen rok shromáždění. Sešlo se množství papeženců; nejvyšší purkrabí sbíral hlasy, jimiž evangelíci byli poraženi. Tak zvolen jest Ferdinand Druhý, jezovitův patrón — králem českým učiněn. Po vyřízení volby o korunování jednáno u stavův; při hlasování o volbě poražení neměli odvahy, aby se opřeli korunování. Podařilo se jednání po vůli jezovitův a snad by se stavům i bylo líbilo, aby ve prospěch domácí svobody slavně se odbývalo. Štír skrýval se pod vejcetem; záhubu svobody české dýchala lesť tato — radosti den v den smutku se proměnil. O jakáž to bolesť!

Toť příběh o korunování Ferdinanda Druhého, jenž, jak výše řečeno, pro křivopřísežnictví s hodnosti královské sesazen byl.

Když se věci tak měly, zbraně se chopiti tlačila potřeba. Sbíráno tedy vojsko a zřízena rada direktorův.*) Vzkázáno v příčině té zemím

*) Třetího dne po vyhození náměstkův zvoleno 30 direktorův (po 10 z každého stavu); jména jich stůjtež tuto: Bohuslav Berka z Dubé a Lipého, Vilém starší z Lobkovic, Pavel z Říčan, Petr ze Švamberka, Vácsl. Vil. z Roupova, Jáchym Ondřej hrabě Šlik, Václav starší Berka z Dubé a Lipého, Albín hrabě Šlik, Václav Budovec

přivtěleným a spojencům; do horní a dolní Lužice, do Moravy, Slezska, horních Rakous a do Uher poslové vypraveni. Spolky se obnovily a potvrdily. Vystrojeno vojsko s vojem pomocným na dvacet osm tisíc silné; vůdcem byl hrabě Thurn, jemuž v úřadu přidán hrabě Hohenlohe. O volbě nového krále rozjímáno.

Hned od počátku mezi vůdci tajné bylo záští; propuklo teprv, když hrabě Thurn velitelství složiti chtěl a o vojsko moravské se ucházel.

S vojskem vystrojeným vedením Thurna táhlo se na Vídeň, tehdáž sídlo císařovo; připojilo se pomocných vojův uherských osmdesát tisíc vedením Bethlena Gábora. Vídeň obklíčena vojskem sta osmnácti tisíc mužův. Množstvím děl ohrožená, zevšad sevřená již blízka byla vzdání se; sotva na měsíc bylaby vydržela obležení. Tu v nepřítomnosti Bethlena Gábora za

---

z Budova, Albrecht Jan Smiřický ze Smiřic, Radslav mladší ze Vchynic a Tetova, Kašpar Kaplíř ze Sulevic, Prokop Dvorecký z Olbramovic, Bedřich z Bílé, Bohuslav z Michalovic, Jindřich Ota z Losu, Jan Vostrovec z Kralovic, Albrecht Pfefferkorn z Ottenbachu, Šťastný Václ. Pětipeský z Chyš a Egeberku, Petr Müllner, Martin Fruweyn z Podolí, Jan Theodor Sixt z Ottersdorfu, Daniel Škreta Šotnovský ze Závořic, Jan Oršinovský z Fürstenfelsu, Valentin Kochan z Prachova, Tobiáš Štefek z Koloděj, Václav Písecký z Kranichfeldu, Krištof Kober z Kobersperka, Jan Šultys z Felsdorfu a Maksimilián Hoštálek z Javořic. Dvanácte jich zahynulo na popravišti dne 21. června 1621.

neschopného náměstka jeho vinou hraběte Thurna upuštěno od obležení; odtrhly se pak od Čechův pomocné voje uherské, poněvadž Bethlen byl nespokojen.

Císařští mezitím do Prácheňska vtrhli, ohněm a mečem hubíce; povolán Thurn, aby se postavil na odpor. Což uslyšev rychle s vojskem do vlasti se vrátil; u města Hořepníka položil se táborem, kdež pomocí hraběte Hohenlohe opraven voj. Povolán také hrabě Mansfeld; tento na útraty stavův českých naverboval vojska čtrnácte tisíc, jimiž oblehl Plzeň, kteréž konečně mocí dobyl, zdi děly pobořiv a náspy rozkotav. Zanechav tam posádky do Prácheňska se obrátil, kdež po městech, městcích, vesnicích a dvorech vojsko své rozložil.

Za to zas císařští pokoušeli se o město Budějovice; mocí či podskokem chtěli je přinutiti, aby se vzdalo, a co jen možným se zdálo, okoušeli. Radili se v Praze direktoři o řečeném oumyslu; strana jedna navrhovala, aby se město císaři postoupilo, by se Milosť Císařská dále neurážela. Zajisté směšno; neboť větší-liž provinění od stavův mohlo býti spácháno, než že s nejvyššího sídla Jeho Milosti vyhozena byla vláda císařská? Nebylo-liž to svrchované znevážení hodnosti královské? A ještě se obáváno, aby se neurážel císař! O nesmyslnosti! Mělo to snad býti smíření uražené vrchnosti?

Císařští tím způsobem chtěli se v Čechách pevnou nohou opříti. Direktoři, kteří měli by-

střejší čich, předobře věc čili a nesvolili; soudili, že bezpečnější jest položiti dějiště vojny mimo vlast, než mezi stěny domácí, a usnesli se na tom, aby se štír neživil na prsu domácím. Poněvadž Thurn ještě okolo Vídně oučinkoval, rozkázáno hned panu Felsovi, nejvyššímu maršálkovi polnímu*), aby usnešení to sdělil Mansfeldovi, jeho síly se svými spojil, by pak císařské obešli a jim přístup k městu přejali. A však Fels ze ctižádosti Mansfeldem pohrdal a domnívaje se, že sám vystačí na odpor nepříteli, nesmyslnou odvážlivostí silnějšímu se postavil; byl ale poražen a sám koulí z pušky zabit. Nepřítel města dobyl, je obsadil, udržel se v něm a učinil z něho pevnosť, nedobytnou pro přirozenou polohu. O porážce zvěděv hrabě Mansfeld, rozkázal dáti znamení, aby oddíly jeho znenáhla postupovaly; neměl však času, aby zřídil šik. Nepřítel jej obešel; pluky se dostaly ve zmatek, do otevřeného pole zahnány; něco lidu zabito.**) Tímto vítězstvím Boucquoy-e octli se sousedé v nebezpečí; volán na pomoc Thurn. Nyní pro náhlící potřebu dobrým způsobem bylby odstoupil, kdyby dřív nebyl nevčasně zdvihl ležení okolo Vídně.

Nepřítel dvojím bojem oslabený neodvážil se ani trochu postoupiti proti vojsku; ucouvl

*) Leonhard Colonna z Felsu. Zahynul 11. červ. 1619.

**) Boj, o němž tuto řeč, sveden jest u Záblatí nedaleko Prachatic.

do Budějovic, kdež bezpečnější byl, poněvadž místo dobře bylo opevněno i přírodou i uměním. Vojsko to sotva tři neb čtyry tisíce čítající, bylo posádkou jeho.

V tomto hlomozu zbraní nejhoršího konce tuše, Ferdinand, aby stavy udobřil a od zbraně odvrátil, dal napsati list a odeslal jej panem z Valdštejna, tehdáž nejvyšším hofmistrem. Listem tím ve čtrnácti článkův nabídnutí svá vyjádřil, jichž důležitější tuto vyčtu. Sliboval nejprve stvrzení tak řečeného majestátu — za druhé potvrzení privilejů politických o svobodné volbě a jiných obvyklostí v království českém a co náležitým řádem napsati se ráčí — za třetí bezpečnosť vyznání pod obojí, že mu nikdo ubližovati nesmí — za čtvrté že zpomínka onoho nejvyšších úřadníkův císaře Matyáše vyhození, poněvadž se ho to vlastně netýkalo, nýbrž jen strýce jeho, s tímto domříti má aniž se toho více bude pamatovati — za páté že schvaluje vypovězení jezovitův a že k jich libosti zůstane neodvolatelným — za šesté, že sám napřed složí zbraň, všecko vojsko z království českého odvolá a rozpustí. Ostatního, co bylo stavům po chuti, stručnosť spisu nedovoluje činiti zmíňku. Jako rukojmě navrhoval vévodu saského, kurfirsta braniborského, knížete bavorského a krále polského a dánského; kdyby v nejmenším sklamal, buďtež oni vykonavateli. Thurn a nejvyšší kancléř z Roupova zatajili tento list. Kéžby byl vešel v známosť! Nikdy nabídnutí nebylo by se zavrhlo a

ne zle bylo by se posloužilo blahu veřejnému. Poněvadž k řečenému nabídnutí se mlčelo, rozpadly se obě strany.

V horních Rakousích sbíralo se pro císaře vojsko, kteréž postaviti se mělo vojům českým; z pevností uherských vzaly se posádky, aby se Budějovická rozmnožila. Tato ve zmatek uvésti měla ležení okolo Hořepníka. Vidíny prapory uherské na rovině okolní, dáno znamení k boji. I hned hrabě Thurn se čtyřiceti houfcův jízdy vydal se v pole, vedením hraběte Hohenlohe následoval sám šik. Jeden prapor vyslán na zvědy. Zatím za pahorkem, jenž naše zakrýval a zrakům nepřítele překážel, rozestavil se šik bojovný; a však sotva jej vyzvědači z daleka spozorovali, nepřítel dal se na útěk; některé houfce jezdcův stíhaly utíkající, zdlouhavější zahynuli, jiní střelbou raněni upadli v zajetí a do táboru přivedeni vypravovali, že u císařských je nedostatek potravy. Zajatí byli z posádek uherských. Bylo patrno, že se císaři stenčil groš na vojnu.

Boucquoy, jenž toto vojsko řídil, z vlastního vnuknutí u císaře prohlížel k posilám válečným; a však i Čechové nelenili — ano mezitím i o volbu nového krále usilovali. Jmenovaly se hlavy čtyry: vévoda saský, Bethlen Gábor, vévoda savojský, falckrabí s. ř. ř. kurfirst, kterýž ještě, než zvolen byl Ferdinand Druhý, skrze své posly, pane z Donína a Paplického se stavy vyjednával. Tito stavům vkládali na srdce, aby, poněvadž Matyáš je churav, krátká lhůta panování jeho,

an Svrchovaný životem jeho rozhoduje, pamatovali na falckrabího. Sliby zakoupen pro tu příčinu pán z Roupova. Zatím sladkostí panování vzbudili laskominy kurfirsta saského hrabě Šlik, pan Václav Berka, pánové Oldřich a Vilém Vchyňští, kteříž v jeho prospěch zakoupili dvě stě z rytířstva. Rozepsán sněm; sešlo se shromáždění velmi četné ze všech tří stavův českých. Úřad nejvyššího purkrabího zastával pan Bohuchval Berka, nejvyššího kancléře pan Vilém z Roupova, jenž obšírnější řečí stavům předkládal jmenované osoby. Nebyli tehdáž jedné mysli občané království českého, v náboženství vézel suk — různosť smýšlení nesvornosť rodí. Bylit obyvatelé království českého rozděleni v sekty; jedni volili býti luterány, jiní bratřími Valdenskými, *) jiní husity, ostatní papeženci. Nebezpečí hrozí zemi takové, kdež žijí občané nesvorní; náchylnať ona k převratům. Vlasti nesvorné není léku bezpečnějšího, než aby jedním byla spravována.

Jal se pak mluviti nejvyšší kancléř: „Urození, stateční, slovutní všech tří stavův království českého Stavové, nejmilejší páni a bratří! Známo Vám, jak nás od domu rakouského v náboženství, jaká v politické svobodě nebezpečenství zaskočila, ježto jsme dílem mocí, dílem ctností svou zapudili; a však zbývá nám zapuditi ještě tužší. Obýváme vlasť, náboženstvím

*) t. j. bratřími českými.

rozervanou, tlačí nás břímě plné nebezpečenství; jest nám ohlížeti se po hlavě, kterážby byla s břímě takové. Přihledneme-li k starobylosti rodu, k lesku pokolení, k seznamu ctností, k rozsáhlosti ducha bohatýrského, uvážíme-li příbuzenstvo a moc, ve falckrabí rýnském najdeme vlastností těch bezedno. Máť on velkou sílu doma, neboť na pokynutí povstane mu ve třech neb čtyrech dnech osmdesát tisíc, ne menší pak mimo říši svou od krále anglického, odkud se mu poskytnouti může nevyčerpatelného žoldu; stojíť jemu po boku přední pánové říše, jichž sám jest prvním členem. Přihlížíme-li k náboženství, tož on vychován v pravé víře. Nenalezám tudíž, čeho bychom si ještě přáli. Vám, otcové vlasti, uvážiti jest, čeho zapotřebí v této příčině; zkoušejte na vážkách, co jsem pravil. Líbí-li se Vám, není co váhati; neboť nebezpečna chvíle. Podle mého soudu, bez ujmy řečených pánův to řeknu: ze všech, na něž slunce shlíží, nenajde se mu roven."

Po té řeči ostatní byli jmenováni: vévoda saský kurfirst, Bethlen Gábor, vévoda savojský (tento k vůli Mansfeldovi *). Potom se přikročilo k hlasování; hlasův falckrabího nad ostatní

*) Bylť totiž vévoda savojský Karel Emanuel mnohými penězi přispěl na výpravu Mansfelda do Čech. Tento kníže po přání evangelické unie v Němcích měl se státi císařem německým, k čemuž ochoten byl pod výminkou, aby se stal též králem českým.

více bylo, neboť i ti, kteříž pro Sasa byli zakoupeni, hlasy své falckrabímu dali. Tento příběh rozpálil žluč Sasovi, jenž navnaděn lichým nabídnutím od čtyr jmenovaných stal se směšným; choval tudíž tajnou k Čechům nenávisť, kteráž konečně při dobytí Budišína neslavným spůsobem vybuchla.

Po vyřízení volby falckrabího ve sněmu jmenem všech tří stavův komisaři zvoleni, aby jmenovaného krále přivedli. Dělo se to na podzim ku konci r. 1619. Převelkým průvodem na způsob vystrojeného vojska král od Pražanů byl uvítán. Když nový král do země byl uveden, nastala porada o den korunovací, jenž položen ku dni čtvrtého listopadu roku jmenovaného. Po této slavnosti staráno se o záležitosti válečné. Hodnosť vůdce nejvyššího dána králi, náměstka jeho Anhaltskému, maršálka generálního hraběti Hohenlohe. Zřídilo se pole, rozmnožilo se vojsko, doplňováno pluky, prapory a houfce, zaopatřováno zbraň, staráno se o spíži a vůbec čeho na vojnu zapotřebí.

Také císařští byli bedlivi; Boucquoy stál v čele vojska císařova. Ostatní posádky z Uher povolány, přibyly též pomocné pluky bavorské vedením Tilly-ho, tak že se všemi posilkami vojsko dostoupilo na dvacet šest tisíc. Postaráno se také o všecku přípravu válečnou, aby voják ničeho neměl nedostatku. Když bylo vojsko vystrojeno, hnuli se císařští z ležení a vtrhli do Čech. Také Čechové zřídivše šik dali se v po-

chod a nepříteli čelem se postavili. Mansfeld velel zvláštnímu sboru letavému, sboru, jenž zajisté směl se odvážiti do boje. Avšak Anhaltský*) v srdci skrýval Čechům škodlivou zrádu nebo strach; kníže ten srdce zbabělého nebyl věren ani falckrabímu ani Čechům; tři- i čtyrykráte setkal se s císařskými prapory a houfci, že je potříti mohl a nepřítele oslabiti; pokaždé ale jim shovíval a bez ourazu je propouštěl — ano co více, on nepřátel vtržení zameziti mohl, mohl je udržeti mimo království a na cizím území dějiště vojny položiti. Avšak skrytá jeho zráda aneb bázeň musely na bílý den. Od vyzvědačův zvěděl, že nepřítel nedostatkem spíže každým dnem slábne, že má průvod se zavazadly počtem vojsku samému rovný. Boucquoy čenichaje, že se Anhaltský šiku císařského straní a dále do nitra země táhne, tím svobodněji za ním postupoval; všude sveřepou krutostí utiskoval obyvatele, pole pustošil, tu i tam plenil, jednak sobě a svým na ujmu; neboť zaháněl ty, kdož vydržovati měli vojsko jeho. Tak větší díl vojska císařského nedostatkem potravy hynul. Kdyby Anhaltský byl chtěl, Boucquoye zničiti mohl. Bylť voják český ochoten do boje, ale nedostávaló se mu srdnatého věrného vůdce. Neboť Anhaltský již dokazoval, že si nevede co velitel

*) Kristian Anhaltský, jeden z nejčinnějších agitátorův protestantských v Němcích a pravá duše unie, muž schopný ale povahy nevalně šlechetné.

AKADEMICKÁ KNIHOVNA V PRAZE

ani dobrý vojín, nýbrž co . . . . . , do něhož více žádné není naděje, jakož to konečně výsledek ukázal.

Ačkoli délkou pochodův a skoro tisícerým jiným nepohodlím takřka jádro vojska císařského pohlceno bylo, přece z ostatní zběře šik zřízen jest, a hanebná ona neschopnosť Anhaltského Boucquoy-ovi dvojnásobnou srdnatosť dodávala. Nejprve vedral se do Pracheňska, kdež byly posádky Mansfeldovy. Táhl na Netolice a obešel Mansfelda, jenž k rozkazu krále a stavův očekával prapory Hohenlohovy a však marně Choval totiž Hohenlohe tajné jakési proti Mansfeldovi záští a myslil, že při této příležitost bude zničen. Mansfeld v této srážce sice poraižen a něco mu zahynulo; avšak nijak tím neohromen, nýbrž velikou myslí srdnatosť chovaje, posádky stáhnuv, nový sbor jízdy a pěchoty zřídil, jenž se do boje spustiti mohl. Věděl Mansfeld, že mu Boucquoy osidla strojí; protož některými houfci jízdy zamezoval mu průchod a překážel, aby dále vniknouti nemohl. Náhle sebrav sbor, mocným útokem nepřítele utkal a ve zmatek uvedl, nejprve jízdu na útěk zahnal, většina pěchoty zahynula, Boucquoy raněn vyvázl.

Tu přibylo osm tisíc posilky od Vircburského a Bamberského. Přibyly v čas žádoucí, aby se poražení doplnili. Z nova zřídiv šik vtrhl do Žatecka, kdež houfce polské,*) sem tam

*) Tehdejší král polský Zikmund III. byl totiž po-

zaletujíce, městečka, vesnice a dvory pustošily, ohněm ničily a vůbec krutěji zuřily, než i na nepřítele sluší. A však Anhaltský směřoval k hlavnímu městu Praze, kdež sídlel král, a blízko města na Bílé Hoře táborem se položil. Mezitím Boucquoy vydrancovav Žatecko, plenil Slánsko, Lounsko a Rakovnicko; tam bohatou kořistí vynahradil nedostatek, jenž jej svíral, a vojsko takměř dokona seslabené opět na nohy postavil. Kořisť na přemnohých vozích za sebou veza, táhl za Anhaltským; poněvadž mu ale obtížnější přístup překážel, musil se položiti táborem naproti. Mezi oběma vojskoma bylo sotva osm set krokův. Stenčeno bylo vojsko české nevěrností vůdcův, nerozumem krále a netečností stavův, kteří důvěřovali těm, od nichž protivné straně byli zaprodáni. Těchto největší bylo zpozdilostí, že žold, jímžto se vojínovi vyhověti mělo, vůdcům na ruku dáván; tito peněz sobě zanechavše, obyvatelstvo vojsku v plen dávali. Počítáno žoldu pro vojsko třiceti tisíc; avšak v ležení bylo ho sotva čtrnácte tisíc. Jakáž to sprostnosť lidu vojně nezvyklého? Jaká netečnosť krále? jakáž to převrácenosť vůdcův?! Kam se poděla předkův našich bohatýrská ona krev? kam ctnosti válečné? kam starobylá věrnosť ona? O jakýž to bol!

---

slal Ferdinandovi II. na pomoc několik tisíc kozákův a sice divokostí svou pověstné Lisovčíky (tak zvané po bývalém vůdci svém Lisowském).

Místo ctností kvetou nyní nepravosti; místo činův bohatýrských loupeže se páší!

Císařští v čele před sebou měli Prahu, sídlo královské, kdež nemálo bylo císaři oddaných, s nimiž Boucquoy, vůdce císařský, byl ve spojení; a však jakožto vojín moudrý měl se na pozoru, znalť totiž sílu Pražanův a nebylo ho tajno, že ti, s nimiž byl ve spojení, jsou bezbranni, užíval jich tedy co vyzvědačův. Tilly však, jenž věcí v Praze neznal, uvažoval, co vyzvědači vypravovali. Probíhali se oni ležením českým, to zas městem a všecko vyčenichali. Vůdcové vojska českého o nic se nestarajíce, tajně s nepřítelem hráli, bezpečnosť v ležení rozhlašovali; protož plukovníci, praporníci, rytmistři a ostatní důstojníci nižší, ba i část mušketýrův, důvěřujíce v řečenou bezpečnosť, probíhali Prahou — ano i onoho dne osudného, v neděli,*) vůdce Hohenlohe ležením provolával, že nepřítel ničeho nepodnikne; protož plukové čeští domýšleli se, že nepřítele ani nespatří nerci-li že bude bitva. Tilly však, blíže přihlédnuv a vida, jak se věci mají, za dobro uznal, aby v bitvě okusil štěstí; ostatně věděl, že vůdcové vojska českého pro jeho stranu jsou zakoupeni.

Nejprve započal střelbu z děl na ležení české; byloť to znamením, že nepřítel zamýšlí vykonati předsevzetí své. Čechům zas bylo to poukázkou, aby sešikovali voj; avšak obalamu-

*) t. j. 8. listopadu 1620.

ceni domlouváním Hohenlohe i toho zanechali; později plukovníci a ostatní důstojníci z Prahy na spěch byli povoláni k rozkazu Anhaltského, jenž křičel, že nebezpečenství je přede dveřmi. Voláno také krále, aby do ležení se udal a přítomností svou vojsko k boji rozpálil; jmenována mu byla dvanáctá hodina polední — a však král, hoduje s vyslancem anglickým, protáhna hostinu, zanedbal hodinu. Mezitím Tilly uzounkou cestou, kdež nebylo stráží, pluk kyrysarův na Bílou Horu vyslal rozkazuje, aby okusili štěstí; plukovník odváživ se na výpravu, vrazil do ležení českého, prvním outokem zabral děla. Pluky Hohenlohovy zpečovaly se bojovati, že prý ne jim od generála rozkaz dán, aby šly do boje, aniž tu bylo koho z pěchoty, jenž by byl ukázal doutnáky. Jízda chystala se na outěk. Dva pomocné pluky Moravanův, tři tisíce pěchoty a tisíc mužův jízdy, vedením statečného Stubenfolla, nedbajíce váhavosti velitelův, velkým třeskotem na nepřítele vypálily a rozrazivše šik kyrysarův děl zpět dobyly. Mezitím co kyrysaři toto vyváděli, přikvapily pluky polské, kteréž udeřily na Uhry, jimž na pomoc poslány Hohenlohovy houfce; za Poláky přišla lehčí jízda, aby podporovala kyrysary.

Přiskočil Stubenfollovi na pomoc pluk mladšího Anhaltského vnuknutím podplukovníka Volfganga de Leeben; také on udatně dotíral na nepřítele svého. Ostře bojováno s obou stran; boj některou hodinu byl nerozhodný; Uhři po-

třeli velkou část Polákův. Co chvíli nepřátelských sil přibývalo. Napřed bojovala jízda; když se pak dostavila na místo již také pěchota nepřátelská, moc trpěli Uhři opuštění jízdou Hohenlohovou, kteráž první dala se na útěk, dadouc také Uhrům příležitosť, aby v širém poli hledali spásy. Takovým způsobem vojska českého přední voj, náhodou tak sestavený (neboť na straně Čechův bojováno bez šiku zřízeného, nýbrž každý, jak se mu chtělo, do boje se dával) na outěk obrácen, krvavého císařským vítězství zanechav. Za touto porážkou předního voje šla záhuba celého vojska českého.

Anhaltský, jenž jakoby pochodní vojny býti měl, neočekával vítězství; neboť oumyslně věc na takový zmatek nastrojil, aby se císaři zavděčil, jakž dokazují vlastní jeho dva neb tři listy císaři, jež vytištěny v pokračování zpráv. Donesl se pokřik ku králi Bedřichovi, že nepřítel doráží na ležení české; hostinu přerušiv rychle na kůň vsedl; s ním byl houfec jízdy pěti set mužův; také já jsem byl v průvodu tom; způsobilť jsem, že se přerušila hostina. Brána Strahovská zamčena byla, když k ní král přibyl; pohlížel na nešťastný outěk vojska svého, zřel, kterak vůdcové drápali se na náspy a kterak koně jejich s tisícem jiných probíhali se šírým polem. Zajisté to pohled žalostný! Děsným žen pokřikem král polekán, vrátil se do hradu. Byl to útěk hrozný, ačkoli ze strany nepřátel ani živá duše nikoho nestíhala; jmenem krále a nejvyššího

purkrabí kázal jsem otevříti bránu, aby vojín náš mohl se zachrániti.

Náhlý a nevčasný útěk tím více zdál se býti nepříteli podezřelým; domnívalť se, že se za ním skrývá tajná lesť, aby snad blíže k městu přiváben v boji obnoveném nehody nedoznal; neboť celé vojsko bylo se nahrnulo do Prahy; mimo to nacházelo se v Praze vedením hraběte Thurna mladšího a Schlemersdorfa posádky sedmnácte praporův po třech stech mužův; konečně právě přibylo do Kostelce osm tisíc Uhrův.*) Pro řečené podezření vojsko císařské na celou míli od ležení českého ucouvlo.

Doznav neštěstí král Bedřich, opustil hrad a aby byl bezpečnější, zabrav korunu královskou a všecky Čechův výsady, přestěhoval se na Staré Město k primátoru Kirchmejerovi. Co v tomto zmatku činiti, přední mužové Starého Města ku králi o radu poslali; dáno jim odpověď hrabětem Thurnem, že prý sami vidí domácích záležitostí nebezpečí krajné a záhubu městu hrozící, tudíž prý jim král, jako otec dětem svým, radí, aby s nepřítelem dali se do smlouvání; tak prý nejlépe se postarají sami o sebe, o rodinu a vlasť. Anhaltský, zlého si vědom, bez ústání krále popichoval, aby Prahu opustil, povrhl věcí českou; Pražané naproti tomu napomínali Bedřicha, aby v Praze zůstal, že mají dosti moci na zahnání

*) Byla to nová pomoc, poslána Čechům od Bethlena Gábora.

[illegible] nalé- [illegible] že oba [illegible] aby [illegible] Měšťané [illegible] jak [illegible] Prahy stalo osm [illegible] celé vojsko, jež se [illegible] v městě a oče- [illegible] s radostí [illegible] V zádech [illegible] v Plzni a Falkenově nacházely se posádky Mansfeldovy.

Měli tudíž Čechové [illegible] sil, jimiž vojsko císařské [illegible] A však převážila rada Anhaltského [illegible] sám ví či strachu či darebnosti; namluvil on totiž králi, aby Pražanům nevěřil, že on najisto ví, kterak krále vydati chtějí do rukou císaři. Nahnav králi tento lichý a smyšlený postrach, Anhaltský o úsvitu druhého dne Bedřicha vypudil z Prahy, kdež na širém náměstí zanechána koruny královské se všemi výsadami českými — zajisté čin to takového krále, knížete rodu prastarého zcela nedůstojný, předce ale vinou jiného spáchaný. Když se svítalo, na ulici vidíno tolik naložených vozův a když shledáno, že jsou to výsady královské s korunou královskou, uloženo to na radnici Starého Města.

Vojsko císařské, krvavým oním a neočekávaným vítězstvím unaveno, nemohlo se opět vzchopiti: nedostávalo se spíže, nebylo z čeho

platiti žold, nákaza v ležení zuřila, jež většinu vojska pohltila; kdyby to ještě bylo potrvalo týden, byla by bývala vláda císařská přinucena, rozpustiti ležení. Byli po hotovu někteří národovci, jimž pro vlasť nic nebylo draho; byly po ruce všecky peníze na vojnu, ničeho nebylo nedostatek. Kdyby se byl nahodil řádný vůdce, nepřítele jakkoli mocného byl by mohl potříti síly, od záhuby Čechův svobodu byl by zachránil. A však někteří pánové, kteří druhdy byli v direkci a jimž statky nad život byly milejší, lichou nadějí se kojíce, že odpuštění dosáhnou, poddati se císaři radili; ve středu tudíž, jež byla od nešťastné oné porážky den třetí, komisaře vypravili, aby od nepřítele výminky vyžádali, že císařskou posádku přijmou. Návrh ten císařským byl vhod; ve všecky žádosti svolili; nedostáli ničemu.

Tak bezpečným průvodem oba vůdcové do Prahy uvedeni; ze strany císařské Boucquoy pravou stranu města, ze strany pak bavorské Tilly obsadil levou stranu. Boucquoy, kulkou z pušky v pravé varle střelený, dlouho ležel v Praze.

Bedřich mezi tím přímo do Slezska jel; když do Vratislavi dorazil, Slezané přibytím jeho polekáni, podávali mu dva miliony čtyrysta říšských tolarův, aby se nepříteli pomstil; bylo tedy prostředkův na zahnání nepřátel dostatek, dáváno mu do rukou peníze na vojnu; on však i tímto šlechetným nabídnutím povrhl z ná-

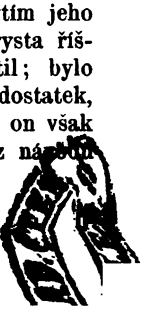

Anhaltského; tento přemlouval krále, aby věc Čechův mimo sebe pustil a zachránil se do Nizozemí. Takto dobrosrdečný král nezvyklý vojně a málo chřestotu zbraní, ohromen ranou ani ne tuze krvavou, dal se přemluviti na útěk, aniž ho živá duše pronásledovala; nebyl poražen zbraní, nýbrž zničen radou slabší. Kdyby s sebou byl zabral korunu královskou s připojenými poklady, byl by vyhověl povinnosti krále; a však vším štěstím zhrdnuv, volil vyhnanství nejbídnější.

Boucquoy a Tilly v Praze vedli věc císařovu; napřed od měšťanův žádali přísahu věrnosti, ba spíše služebnosti, potom odňavše zbraně tvrdili, že království české s připojenými zeměmi od císaře dáno v plen. Nahrabali ohromnou kořisť. Chlípností též neméně vzteklou zuřili; ženy a panny z panstva, měšťanstva a lidu obecného chytali, aby jich užívali na mrzké smilství a co vrchol všeho tyranství, také v domácnosti násilí provozovali. Nešetřeno ani posledního stínu svobody; hanebností velitele toto zlo na Čechy uvaleno.

Direktorům, kteříž v Praze zůstali, každému připojen hejtman; posledního dne jejich osudného hejtmanové ti odstraněni, což tím více dodávalo jim naděje milosti. Tilly (jenž ještě nejvíce Čechům přál) skrze přítele dal je ostříci, aby rychlým outěkem zachránili život; dalo se to snadno udělati, poněvadž vykonavatelé srozuměni byli; a však zdržovala je lichá naděje odpuštění, nedali se přemluviti. Tétéž noci všickni schy-

táni*) a do žalářův uvrženi; většinu jich sťato, část pověšeno, některé čtvrceno. Neporučil prý toho sám císař, jenž nikdy nebyl krve žízniv, nýbrž usoudili tak, kteříž oknem vyletěli.

Nevinni byli, kdož trest vystáli; vinníci útěkem život spasili. Nic tehdáž neplatila práva ani spravedlnosti ani slušnosti; vztekem všecko porážela sveřepá ukrutnosť; z pouhého záští mnozí na popravu vlečeni a teprv když byli potrestáni, vinu vyšetřováno. Takové procesy i pohanům by hříchem byly.

Když se věci takto vedly, nezbývaly než posádky Mansfeldovy v Plzni a Falkenově. Velitele Falkenovského**) pokoušeli císařští, aby jim místo vydal a on neodpíral (bylť ale předce muž srdce bohatýrského); smluvil se s nimi o jistý den, že o poledni nechá otevřenou bránu, strážemi neobsazenou a pak až dá znamení, zapáliv některé stavení, aby oni vešli do města,

*) Jednou hodinou dne 20. února 1621. večír všickni byli zatčeni a uvězněni nejvíce ve věžích, zvláště Bílé na Hradčanech; odtud, když již vynešeny a potvrzeny byly výroky, v noci z 20. června na 21. svezeni byli na radnici staroměstskou, před nížto pak dne 21. června o 5. hod. ranní začaly se popravy na zvláštním lešení, černým suknem pokrytém. Dálo se to všecko za plnomocného komisaře císařova p. Karla z Lichtenštejna, knížete Opavského a Krňovského, odpadlíka druhdy jednoty českých bratří na Moravě.

**) Byl to plukovník Gray, rodem Angličan. Událosť tuto vypravovaná sběhla se ve Falkenově dne 11. dubna r. 1621.

jízda napřed, pěchota pak za ní. Velitel posádky zatím k dílu se připravoval; na ulici, kteráž od řečené brány na náměstí vede přímou čarou, trochu se zahybujíc při vchodu na náměstí, z obou stran hustou řadou mušketýry postavil a zrovna do ulice naměřil tři děla, směsí kulek ručničních nabitá; pak zapáliti dal deset sudův osmolených; nesmírný nad městem vznášel se plamen, a vítr hnal dým nepříteli v tvář. Císařští spatřivše znamení, největším ouprkem jízdou do města hnali, osadili řečenou ulici, pak následovala pěchota, domnívajíc se býti v držení brány. Když ulice byla již plna nepřátel, troubou a bubnem dáno znamení k boji; udeřili muškerýři z obou stran na jízdu a brzy též vybuchla děla; hned ulice poseta byla mrtvolami jezdcův a koňův, aniž času měli utíkati, kteří na zad chtěli, druh druha porážel, většina pěchoty zničena kopytem koňským, ostatní pěší opustivše bránu, v útěku hledali spásu. Touto lstí Mansfeld splatil porážku u Netolic. Tajemník Mansfeldův Porto s dorozuměním generálního auditora, licenciáta Leiningera tajně vyjednával s Tillym o vzdání se Plzně, k čemuž přišlo za několik dní k veliké mrzutosti Mansfelda, jenž tehdáž okolo Netolic velel vojsku kočujícímu. Leininger později za ten zločin na hrdle byl trestán, Porto též byl by došel takové odměny, kdyby se byl nedal k císařským. Mansfeld odtud hnul se s táborem do Falce; ostatní vojáci tu i tam rozprášení vstoupili do služeb císařských.

Boucquoy a Tilly, rozloživše v Praze posádky, hnuli se s vojskem svým; od císařských komisařův zavedeni byli nejprve do Moravy, odtud pak do Slezska a horních Rakous, konečně také do Uher, aby od přivtělených zemí a spojencův království českého vymohli přísahy věrnosti a poddanosti.

Takto Čechy dílem násilím, dílem nešlechetností v moc císaře dány, v dědictví, jak se praví, domu rakouskému získány; a však nižádná moc, nešlechetností neb násilím nabytá, nemá stálého trvání; zle nabytému netěšívá se třetí dědič.

Až sem sahá věc vypravovaná; tak přestala vojna česká. Sas potom žluč svou příkreji vylil na Čechy; na říšském sněmě v Ulmu *) dopustil, aby na velikou potupu hodnosti kurfirstské Čechy od říše byly odtrženy; přičiněním Cameraria připojilo se také falckrabího zdání, čímž počet hlasův rozmnožen; konečně vůbec rozhlášeno, že království české právem meče přešlo v dědictví domu rakouského.

Jsou pochybnosti mezi politiky, zdali dům rakouský tímto způsobem něčeho nabyti mohl

*) Zde spisovatel naráží na ono příměří, kteréž v Ulmu evangelická jednota německá uzavřela s Maksimilianem a celou ligou katolickou; poněvadž Čechy z příměří toho vyňaty jsou, dány způsobem tímto v šanc. Hlavní agitací německou vyštváni, Čechové nyní bez pomoci jsou ponecháni. Camerarius Ludvík byl hlavní rada falckrabího; za pobytu svého v Čechách přijat byl mezi stavy české.

*

čili nic. Neboť buďto Ferdinand II. popsanou vojnu vedl co císař aneb co král český. Vyhrál-li, tasiv meč proti Čechům z moci císařské, tož cokoli zbraní podrobil, říši toho dobyl. A však Čechové nikdy ničeho proti říši nepodnikli, nerci-li od říše odloučeni byli: nemohlo tedy straně té získáno býti, což vždy ve spojení zůstalo.

Jestli ale co král český, pro křivou přísahu byv svržen, utkal je mečem a potlačil, vyhovil domácím rozbrojům; neboť právo meče dobývá, co cizí bylo, domácí pak nepokoje jen utišuje. Nic do té příčiny nebylo domu rakouskému co takovému, nýbrž jen, poněvadž hodností královskou byl vyznamenán; ničeho tedy nenabyl v dědičnosť.

Poznamenání. Ať si jakýmkoli způsobem v příčině řečené dobyl vítězoslávy: tož právem válečným království dostalo se mu jen v loupež, obyvatelstvo pak v zajetí, nikoli však v poddanosť a dědičnosť. Neboť starodávným, chvalitebným zvykem u křesťanův přijato, že ve vojně, jakž takž spravedlivé, zajatí nestávají se otroky, nýbrž na svobodě se chovají, dokud nezaplatí výkupného. Svobodní lidé ve vojně zajatí a v otroctví uvedení, když domu se vrátí, jakýmkoli způsobem z moci nepřátel vyváznuvše, předešlé svobody nabývají. Od nepřátel se vrátivše, nabývají totiž opět všeho práva, zajetím ztraceného, a to sice právem z návratu, neboť všem osobám každého rodu, věku a stavu slouží právo z návratu. Dejme tomu, že by Ferdinand býl býval uveden v panství, pak tím méně bylo by tam svědčilo právo meče, jež spadá na nepřítele zřejmého, platnosti ale nemá v rozbrojích domácích, jež, jak svrchu řečeno, jen ukrocuje. Stává-li se jinak, hrůzovláda jest; co ale vymoženo hrů-

zovládou, sluje násilně vynuceným a nevážným jmíno bývá. Mimo to právo meče dvojí má závírku, skrytou a zřejmou; tudíž právem meče dvojnásobně se dobývá, skrytě, totiž spravedlivě a nespravedlivě, nešlechetností a chytrostí a všeho druhu lstí válečnou, zřejmě pak poněkud poctivěji děje se to zřejmým násilím, zřejmou vojnou. Však více nešlechetností a lstí, než zřejmou válkou Čechové od Ferdinanda byli přemoženi, kterýmžto způsobem upadli v moc vítěze, a však právo z návratu jejich jako svobodných zůstalo bez porušení. Takto aby opět nabyli svobody své, ve prospěch jejich svědčí obojí závírka.

Někteří pochlebníci z družstva jezovitského tuto posloupnosť dědičnou v dům rakouský na velikou potupu tohoto rodu přeslavného odvozovati chtějí od starodávna (ačkoli celé křesťanství jinak soudí), berouce na důkaz příklad rodu Libušina; avšak příkladu toho zneužívají. Neboť ačkoli panování zůstávalo při potomstvu Libušině, předce všickni jednotlivci nastupovali volbou a všecky tyto příběhy vycházely z milosti předních mužův, celého sněmu, svobodnou vůlí národa. Touž svobodou volby panování vznášeno na nástupce z rodu rakouského, což svědčilo o zvláštní příchylnosti k panujícím. Bylo by velkým důkazem nevděčnosti, kdyby na základě toho kdosi chtěl seslabovati svobodu volby a osobovati sobě právo posloupnosti dědičné. Ačkoli v každém království volebném šetřilo se příbuzných zesnulého, předce z toho nelze právem uzavírati, že království to není volebné. (Besold. de Regia successione lib. 2. dissert. 1.) Také nesmyslno bylo by, z pouze dobrovolné a nejsvobodnější

moci nutnosť odvozovati. Svrchovaná to nevděčnosť a nesmírné bezpráví, když nejsvobodnější upřímnosť stavův proti jich mysli a vůli vytáčí se v posloupnosť dědičnou. Z oumyslu jednajících posuzuje se příběh a podle ustanovení čili předsevzetí smlouvajících-se upravují se úmluvy.

Poněvadž ale žádný panovník nemá práva, čímkoli pokoušeti se proti zákonům, zvláště přísahou stvrzeným (vasq. lib. 1. cap. j. num. 15.), následuje, že cožkoli proti výsadám, řádům a přísahám královským umluveno neb podniknuto, již samým právem není ničím. Zásada to ode všech politikův přijatá, že žádný panovník činiti nesmí, což zřízení, důstojnosť a svobodu národa a království zvláště volebného, může ztenčiti neb porušiti.

Neboť podává se koruna pod tou výminkou a tím zákonem, aby totiž všecka práva, zákony, zvyklosti a ustanovení zachovával bez porušení, ublížení a dotknutí. Neboť jako panovník nemůže si osobovati práva v tom, co si národ výslovně byl vyhradil, rovněž nemá moci, jimi nakládati. Když v některém státu volebném jistá osoba neb rodina byla zvolena, nemůž na místo její jiná býti postavena neb dosazena; nikdo totiž na jiného nemůže vznésti více práva, než sám požíval. Svobodnou volbu Čechův uznali, vyznali a reversem stvrdili Maksimilián II., Rudolf II., Matyáš II. a Ferdinand II.; přece ani Maksimilián na Rudolfa ani Rudolf na Matyáše, nerci-li Matyáš na Ferdinanda přenésti mohl ja-

kési právo posloupnosti leč se souhlasem stavův a za jistými výminkami; neboť poddaní bezděky nemohou býti odcizeni. (Brukm. tract. de solut. potest. membr. 2. cap. 4.)

Stranili sice Ferdinandovi II. ten onen z předních pánův království, vyznání papežnickému oddaní, jezovitův otroci, kteříž naváděli k nevyslovnému zločinu; avšak hodnosť dvou neb tří z tak velkého množství nic nevážila; neboť co všech se týká, ode všech musí býti schváleno neb zavrženo a touž, jížto vázáno jest a ustanoveno, výminkou vše opět musí býti rozvázáno. Pročež činem císaře samého a soukromným přivolením toho onoho kurfirsta nemůže se zrušiti a rozvázati veřejný onen zákon říšský, jako jednostranně a zvláště nelze měniti, což veškerá obec hromadně byla ustanovila. (Brukm. in tract. de scelest. absolut. C. 4. effect. 3. membr. 1. n. 3. & seqq.) Co totiž veškeré obci na věky dáno ze zákona veřejného, trvá, dokud sama veškerá obec stojí a zůstává. Že od starodávna právo svobodné volby Čechův potvrzováno, dosvědčuje hodnosť několika císařův od r. 1101. Jak praví Dubravius, z moci císaře Jindřicha IV. Čechům přisouzena byla svoboda volby. Také císař Lothar investiturou pod chvějící se korouhví českou schválil svobodnou volbu. Rovněž císař Filipp zvláštní výsadou r. 1200 udělil svobodu volby řečené a cís. Bedřich II.*)

---

*) Na této stránce (71) díla původního vyskytuje

[illegible]

[illegible] přísnosti [illegible]

[illegible] potvrdit [illegible]

to tutouž [illegible]

[illegible] vyhrážením [illegible]

---

e něco chyb. [illegible]

ná „errata“ jen [illegible]

„falsa periodus.“ [illegible]

snažil se [illegible]

vědomí [illegible]

bernfeld. [illegible]

Palackému a [illegible]

sloupnosti mimo svobodnou vůli stavův, následujícími slovy kázal to vyjádřiti: „Šetře vždy výsad, práv a obvyklostí našeho království českého o volbě, kterak se v čas uprázdnění odbývati má od obyvatelův království toho (kteříž právo mají krále voliti) podle týchž výsad a ustavičně zachovávaného zvyku, od slavné paměti císařův římských udělených, jimž tímto stvrzením císařským v ničem předsuzovati nechceme, nýbrž ustanovujeme nyní i pro budoucí časy, aby v celém obsahu a způsobu svém nepopíratelnou měly platnosť a sílu.“ Tato významná slova z rozkazu císaře Karla IV., jak řečeno, položena jsou v zlatou bullu.

Také Bedřich III., když Jiří byl již zvolen na krále českého, přiznal království českému regalie a mezi poddané rozhlásiti dal rozkaz, aby Jiřího za krále uznali; také všecka práva, svobody, milosti, obdarování, výsady a zvyklosti království českého dobrou věrou zpečetil, ano z pouhé milosti své výsady jejich a svobody rozmnožil. Týž Bedřich III. u papeže Pia II. jmenem krále českého Jiřího vymohl, aby jej uznal králem svobodně zvoleným, což on nejen diplomem papežským stvrdil, nýbrž řečeného Jiřího také ráčil poctíti jmenem a hodností krále českého a pozvati na veliký sjezd Mantovanský. Kazimír, král polský, s Jiřím společný, uznal jej králem českým, od stavův řádně zvoleným. Také i kurfirstové říšští falcký, saský a braniborský ctili jej jakožto pravého krále, právem

svobody české zvoleného a vyjednávali s ním o smlouvy pohraničné a manské, stvrzujíce to pečetí přísahy, kterýmžto způsobem volba jeho, jakož i svoboda stavův českých schváleny jsou. Bylo by možno takových dokladův vyčísti seznam, jejž ale stručnosť tohoto dílka vypsati nedovoluje. Zvědavý čtenář, jenž v srdci svém má vážky pro dobré a spravedlivé, může se poučiti ve spisu o dedukci české a ve větší apologii Čechův; tam obšírněji o věci té.

Nač neodvažovala se ustavičně morová ona jezovitská sběř? ani papeže nešetřila, ani milosti císařské neodpouštěla, žádného z králův nemíjela; přičiňovala se o důstojenství papežské, dotírala na milosť císařskou, vtírala se moci královské, až na pokraj záhuby je svrhovala, jen aby se doma nasytila vládychtivostí. Aby tím mocněji mohla vylévati jed svůj, otrávila císaře římského Rudolfa II.; také císaře Matyáše nešetřila, zuříc na uzdě popuštěné; Ferdinanda II. v otroctví si uvedla; všickni rádcové císařští propadli té nákaze. Bylyť to stvůry jezovitův, hlava pak sama jich otrokem. Utvořila se rada, jejížto porady sám Satanáš řídil. Vší důstojností moci svrchované pohrdáno, zuřilo se nejen proti svobodě občanské, nýbrž také proti svědomí lidu. Ó hanebnosti!

Nehodno milosti císařské, dáti se v otroctví společnosti, do níž se byla vlila veškeré zlomyslnosti stoka. Zločinem jest, pohrdati diplomy, úchvalami a ústavami předních mužův národa

svého, papežův, císařův a králův. Dozná hněvu Svrchovaného, kdo rušitel jest zákona, až svržen bude s nejvyšší stolice majestátu. Touž ohlaví také Ferdinand III. od moru Loyolského na uzdě se drží.*) Ó chuďasa toho! neotevře-li brzy očí svých, sám také svržen bude s nejvyššího soudu; neboť na nic se panuje, kdež chátra řídí vůdce. Sám také jest otrokem jezovitův, řídí se radami Loyolistickými, na jejich jest pokynutí, sám sebe nejsa mocen. Veškerého křesťanstva přední pánové utištěni jsou mocí jezovitův. Neboť sám Satanáš přioděl se podobou té sběře Loyolistické, aby lidstvo ošidil; v posledních dnech těchto vyšel na čížbu, vztýčil sladkostí víry navnaděné proutky, ti pak, kteří je, posypané semenem modloslužebnictví Bohem nenáviděného, nositi měli, museli býti jezovité, aby jméno ptáčníka odpovídalo (lepu). K hanebnému činu svému zneužíval jména Ježíšova. Nemohlť si Satanáš vymysliti nástroje k dílu příhodnějšího; dařilot se dle přání, získal množství lidstva. Ptáčníky očekává náhrada: poctíť je v pekle po pravici sedadlem, dostane se jim ohně věčného; svrchovaný dodá k tomu nehynoucí muka křížová, kdož posvátné jméno jeho sprznili; nikdy nedopustí, aby mu kdo odjímal pocty, kteráž jedině jemu přísluší.

*) Snadno pochopitelno, že spísek Habernfeldův, jak mile se objevil, bedlivě stíhán, tak že téměř úplně byl zničen a jen málo výtiskův se zachoval.

Kterak neslušně a nespravedlivě až dosud nakládáno s královstvím českým, posoudiž upřímný čtenář; blízký jest trest svrchovaného. Vzbouřená říše, ohněm a mečem ohrožená, nyní téhož zakouší; jeť to ovoce nešlechetného, převráceného, hanebného oumyslu, pro kterýž staroslavný dům rakouský v nebezpečenství vězí, záhuby blízký. Pod ním trpí Čechové za vinu, kterouž Svrchovaného k trestu popudili. Smíří jej pravou a skutečnou lítostí, ve ztrátě svobody jedinou bude jim útěchou, že jim přeje právo z návratu.

Na dotvrzení toho, co o svobodě Čechův bylo vypravováno, líbilo se připojiti některé diplomy, investitury a úpisy císařův a králův.

Bedřich II. stvrzuje volbu Václava I. na krále českého.

Bedřich II. z Boží Milosti římský král, po všecky časy rozmnožitel říše a král Sicilský.

Prokazujeme-li obzvláštní milosť přátelům Našim zvláště milým a věrným, není to nehodno, nýbrž srovnává se to se všelikou slušností. Protož všem věrným říše, přítomným i budoucím, na vždy ve známosť uvádíme, že věrní a milí Naši Jindřich, markrabí moravský, a všichni páni a rytíři čeští, vypravivše k Nám velebného arciděkana Bílinského Beneše, Vysosti Naší předložili, že z všeobecné vůle a v souhlasu s milým Naším Otakarem, jasným králem českým, zvolili za krále

svého Václava, prvorozeného syna téhož krále českého, pročež Milosť Naši snažněji prosí, abychom volbu řečeného Václava schválili a stvrdili a jí udělili milostivý souhlas Náš. My tedy vědouce, že tato snažná a pokorná prosba pochází z veliké věrnosti a horlivosti, uvažujíce upřímnosť víry a oddanosti téhož Otakara, krále českého, jakouž Milosti Naší dosud vůbec prokazoval, a očekávajíce služby, kteréž nám a říši bude moci věrně prokazovati syn jeho Václav, milý sestřenec Náš, z obvyklé Milosti Naší a k radě knížat a předních pánův říše, kteří tehdáž okolo Nás byli, nadřečenou volbu uznáváme, potvrzujeme a témuž Václavovi přiznáváme celé království české s hranicemi, se vším právem, důstojenstvím a příslušenstvím, jak řečené království drželi otec jeho a jiní předchůdcové i knížata i králové. Pročež nařizujeme a pevně ustanovujeme, kdožkoli by, duchovní či světský, toto stvrzení a přiznání naše porušiti andb zlehčiti hleděl, aby složil tisíc liber ryzého zlata, jichž polova zaplatiž se do komory Naší, druhá pak uraženým. Aby pak toto uznání a stvrzení trvalo po všecky věky, kázali jsme toto privilegium napsati a stvrditi zlatou bullou s přitištěnou pečetí Milosti Naší. Svědky toho jsou: Žibřid biskup Augšburský, Oldřich opat Svatohavelský atd. *) Já Kunrád biskup Metský a Spírský, císařského dvora kan-

*) Listina tato nachází se též v Erbenových Regestech str. 266 a 267.

cláře, podepsal jsem jmenem pana Žibřida arcibiskupa Mohučského, arcikancléře celé říše německé. Stalo se léta Páně 1216. dne 26. července, čtvrté indikce za panování pána našeho Bedřicha II., z Boží milosti krále římského. po všecky časy rozmnožitele říše a krále Sicilského, panování jeho římského roku čtvrtého a v Sicilii osmnáctého.

Císaře Bedřicha II. privilegium o svobodách a výsadách Čechův, jakož i králův a jich volení.

Bedřich, z Boží milosti zvolený císař římský, po všecky časy rozmnožitel říše, král Sicilský, vévoda Apulský, kníže Kapuanský.

Poněvadž sláva a moc říše předcházely stav Náš, že nejen ostatních knížat hodnosti, nýbrž i žezla královská od Milosti Naší se udělují, soudíme býti slavným a spanilým, že z takového štědrosti Naší dobrodiní i jiným přibývá hodnosti královské, aniž je to na ujmu vznešenosti Naší. Protož stalo se, že, majíce na zřeteli výborné služby oddanosti, jež od starodávna věrně a oddaně celý národ český říši římské prokazoval, a že jasný král jejich Otakar mezi všemi ostatními knížaty první Nás byl zvolil na císaře a povždy bedlivě a s velkým užitkem při té volbě Naší setrval, My, jako milý strýc Náš bl. paměti král Filipp, měv o to radu se všemi knížaty, privilegiem svým ustanovil, též ustanovujeme a potvrzujeme krále toho a schvalujeme ustanovení tak posvátné a důstojné, království pak české

KAD. CTEN. SPOLEK

ze štědrosti Naší, beze všeho poplatku vymáhání, z obvyklé vlády Naší spravedlnosti na věčné časy udělujeme jemu a nástupcům jeho, a taková jest vůle Naše, aby, kdož by z nich na krále zvolen byl, předstoupiv před Nás aneb před nástupce Naše, povinným způsobem přijal práv královských. Rovněž povolujeme, aby on a nástupcové jeho byli v držení všech oněch hranic, jež řečenému království vidí se příslušeti, byť jakýmkoli způsobem byly odcizeny. Také jemu a dědičům jeho postupujeme ouplné právo a moc, zřizovati biskupy království toho a však tou měrou, aby tito požívali svobody a bezpečnosti, jimž zvykli od předchůdcův Našich. Také z přehojné štědrosti Naší ustanovujeme, že jasný král řečený neb dědicové jeho nejsou vázáni přícházeti na sněmy Naše kromě když je odbývati dáme v Bamberce neb Norimberce, aneb když sněm položíme do Meziboru, kamž přijíti povinni buďtež; kdyby pak i vévoda polský k pozvání se dostavil, mají mu uděliti knížetství, jakož někdy činívali předchůdcové jejich, králové čeští — a však v ten způsob, aby se jim, kdy přijíti mají na řečený sněm, šest neděl dříve oznámilo, Platnosti nepozbývá, že, kdybychom My neb nástupcové Naši musili do Říma na korunovací, ponecháváme na vůli jmenovaného krále Otakara neb nástupcův jeho, aby nám poslali tři sta ozbrojencův aneb tři sta hřiven zaplatili. Na věčnou tohoto Našeho ustanovení a potvrzení památku a platnosť toto privilegium rukou Jindřicha de Parisiis, vérného

písaře Našeho, sepsati jsme kázali, jakož i sesíliti zlatou bullou Naší. Svědky toho jsou: arcibiskup Barský, biskupové Tridentský, Basilejský, Kostnický, Churský atd.*) Což se stalo léta od narození Božího 1212, v měsíci září, indikce 15. Dáno v slavném městě Našem Basileji rukou Oldřicha, nejvyššího místopísaře, dne 26. září.

Toto privilegium Bedřicha II. o svobodách a výsadách Čechův, jakož i králův a jich volení Karel Čtvrtý následujícími slovy potvrdil:

Karel, z Boží milosti král římský, po všecky časy rozmnožitel říše a král český. Na věčnou památku.

Vrozená srdci Našemu dobrotivosť, bez přestání bdící nad věrných a oddaných Našich hodnostmi a prospěchy, ustavičně Nás vede k tomu, abychom vyhovovali přáním jejich, kdykoli se ozývá hlas přání slušného. V tom zajisté štědrosti Naší oumysl nepochybuje, nýbrž užitečně se soudí, že na nejvýše vynáší žezlo královské. Tak dostavili se před Vznešenosť Naši velební arcibiskup pražský, biskupové Olomúcký, Vratislavský a Litomyšlský, též Jeho Jasnosť Jan, vévoda Korutanský, hrabě Tyrolský a Gorický, nejmilejší bratr Náš, pak vévodové Mikuláš Opavský a Ratiborský, knížata, páni, velmožové a rytíři

*) Také toto privilegium nachází se v Erbenových Regest. str. 247—248.

Našeho království českého a zemí, k němu příslušících, a prosili Nás pokorně, abychom jistý list nebožtíka Bedřicha Druhého, zvoleného císaře římského, předchůdce Našeho, jejžto nám předložili a jehožto obsah tuto se podává doslovně (Bedřich, z Boží milosti atd.), z Naší moci královské ráčili potvrditi. My tedy, milostivě jsouce nakloněni prosbám řečených prelátův, vévod, knížat, velmožův, pánův a rytířův, o nichž víme, že nad jiné jsou věrnými a pečlivými horlivci slávy a štěstí království římského a svaté říše, jakož i, že toto království české jest převzácným členem říše římské, jmenovaný list v celku a ve všem zvláště schvalujeme, uznáváme, stvrzujeme a dotvrzujeme, jakož z nova dobrým vědomím a ze svrchovanosti Naší římské moci královské řečeným království českého prelátům, vévodám knížatům a celé obci téhož království a zemí příslušných tímto listem království české na věčné časy v užívání a potřebu dáváme, odevzdáváme a darujeme. Je-li v předeslaném nějaké skrácení a nedostatek, přehojným darem a z vrchovatosti moci královského majestátu římského, z ouplna je napravujeme a doplňujeme. Kdyby však někdo obsah řečeného listu snažil se pomlouvati, neb špatně vykládati, neb ve smysl nepravý vysvětlovati čili lépe zatemňovati, tedy na odklizení vší pochybnosti neb temnosti, v řečeném listu se vyskytujících, tak, aby jmenované království české a obyvatelé jeho potrvali v upřímné lásce a svornosti s říší a zachovali jednotu ve svazku míru

i aby obyvatelé řečeného království, kdyby to, což býti mohloby příčinou sporu na příště a z čehož pro duši a tělo mohla by povstati nebezpečenství a mrhání věcí vezdejších, ještě, než by na to došlo, důvtipným opatřením i moudře i prospěšně bylo vyhrazeno, v tichosti zemi dědili a jí se těšili v hojnosti míru, My, vzavše to ve zralou úvahu s některými krále římského, budoucího císaře, spoluvoliči, jakož i s jinými knížaty, kteříž tehdáž nalézali se při Naší Vysosti, k jich dobré radě chceme tomu, stanovíme, prohlašujeme, osvědčujeme, na základě tohoto listu vykládáme, že v té totiž případnosti a příhodě, kdyžby, čehož Bůh nedej, z královského českého rodokmene, rodu, semene a kmene nebylo na živě nikoho řádného po meči neb po přeslici, aneb kdyby řečené království jakýmkoli jiným způsobem bylo uprázdněno, volba krále českého právně, spravedlivě a zákonitě na věčné časy sluší prelátům, vévodám,k nížatům, pánům a rytířům a celé obci řečeného království a zemí příslušných. Volbu téhož krále českého v případnosti a příhodě řečených a ne v jiných, prelátům, vévodám, knížatům, pánům, rytířům a celé obci řečeného království a zemí příslušných z vrchovatosti Naší královské moci římské a s dobrým vědomím dáváme, povolujeme, udělujeme a darujeme a volení toto způsobem co nejlepším, nejprospěšnějším a nejzralejším potvrzujeme a na ně vznášíme. Cheme také, aby, kdožby koli zvolen byl na krále českého, před Nás a

nástupce Naše, římské krále a císaře, předstoupil, aby od Nás a nástupcův Našich způsobem povinným a obvyklým přijal práva královská, čemuž na závadu býti nemají zákony, zvyklosti, obyčeje, užívání, práva a zřízení zemská čili vynešení, učiněná a vydaná ve smyslu opáčném, jež vesměs v příčině této tak, jako kdyby tuto doslovně byly jmenovány, sepsány a v tento list pojaty, odvoláváme, zrušujeme, v neplatnosť uvádíme, zničujeme, a z řečené vrchovatosti královské moci římské ustanovujeme, že nemají míti pražádné síly a váhy. Mimo to žádáme, aby vešlo ve známosť všech vůbec a každého zvláště, že svrchu řečený list, zlatá bulla, vtištěná pečetí výše jmenovaného majestátu Bedřicha, voleného císaře římského, jakové, pokud nám známo a jak bezpečně jsme spraveni, užíval co král sicilský, vévoda apulský, kníže kapuánský před korunováním na krále římského, tak jako slavné paměti Jindřich děd Náš, někdys císař římský, pečeti hrabství Lucemburského a jiní blahé paměti zvolení římští předchůdcové Naši, oni před svým, My pak též před Naším korunováním užívali jsme pečeti markrabství moravského (na kteréžto bully zlaté obvodu po straně majestátu psána jsou slova tato: „Fridericus D. G. Siciliæ Rex, Ducatus Austriæ*) et Principatus Capuæ“, po straně pak druhé, kdež vtištěn jest hrad jakýsi:

*) Podle svrchu řečeného možno se domýšleti, že tuto státi má Apuliæ.

„Christus vincit. Christus regnat. Christus imperat,“) zachován jest ouplně, v celosti a beze všeho porušení. Nikomu tudíž dovoleno nebudiž, aby tento list Našeho uznání, schválení, stvrzení, udělení, napravení, dodání, výkladu, vysvětlení, odvolání, zrušení, v neplatnosť uvedení a zničení porušil aneb drzou opovážlivostí se mu protivil. Kdyby kdosi proti tomu jednal, mimo hněv Naší Vysosti římské, kterýž, že by se naň uvalil, věziž, tisíc hřiven ryzího zlata do Naší a římského krále komory zaplatiž, tak totiž, aby polova Našemu a Našich nástupcův, římských králův a císařův dvoru čili komoře, druhá pak ukřivděným nezvratně připadla. Čemuž na svědectví a pro úplnější bezpečnosť list tento napsati a zlatou bullou, pečetí Našeho majestátu vtištěnou, sesíliti jsme kázali. Téhož svědci jsou: Gerlach, arcibiskup Mohućský, s. ř. v Němcích arcikancléř, Rudolf starší, vévoda saský, s. ř. maršálek, vévodové Rudolf mladší saský a Bedřich Dek (?), Jan, purkrabí Norimberský, Oldřich, lantkrabě Luikenberský, Bedřich Orlamundský, Oldřich z Helfsteina a Rudolf z Wertheimu, hrabata, Petr de Hewy, Grasto de Hohenloe, Gotfridus de Prunk, Eberhard de Waldse, Bedřich de Waldse, Eglolf de Fridberg, Burchardus de Eirbach, římského království knížata a páni. Dáno v Praze r. 1348. první indikce, dne 26. března, panování Našeho léta druhého.

Bedřich III. potvrzuje privilegie české.

Bedřich, z Boží milosti římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše; uherský, dalmatský, chorvatský atd. král, vévoda rakouský, štýrský, korutanský a krajinský, pán krajiště slavonského a Portenavský, hrabě habsburský, tyrolský a kyburský, markrabě burgavský a lantkrabě alsacký na věčnou památku.

Všemohoucí Bůh, stvořitel veškerého světa, jméno Naše tituly císařským a královským přiozdobil na to, abychom směřovali k tomu, aby se slávy, hodnosti a šťastného úspěchu dostávalo oněm, kteřížto nejrozsáhlejšími ctnostmi, opatrností, přičinlivostí a pilností skrze mnohonásobné slavné skutky zasloužili, aby z ustanovení božího povznešeni byli na důstojenství královské a na stolci královském jiným předsedali. Předstoupilť před Naši císařskou Vysosť nejjasnější a nejslavnější kníže Jiří, král český, strýc Náš nejmilejší, s. ř. říše arcičíšník a kurfirst, a pokorně Nás prosil: abychom jemu jakožto králi českému a témuž království a knruně české všecka privilegia a každé zvláště, práva, zápisy, svobody, milosti, výsady, nadělení, povolení a prominutí, od bl. p. králův a císařův římských, předchůdcův Našich, jemu jakožto králi českému a království českému dané a udělené, z Našeho císařského majestátu milostivě schváliti, stvrditi a upevniti ráčili. Tudíž My, srdcem jsouce milostivěji nakloněni prosbám takovým, shodujícím se s rozumem, a k dobře

[illegible] Našich a sv. říše knížat. [illegible] s jistým Na- [illegible] Jiřímu, králi [illegible] českému všecka [illegible] zápisy, svobody, [illegible] a prominutí. [illegible] Našich v císařství [illegible] udělené. [illegible] království [illegible] římské a z vrcho- [illegible] stvrdili. [illegible] pak listem nynějším [illegible] a obnovu- [illegible] císařským vy- [illegible] ze všecky vůbec a [illegible] odstavcích, článcích a [illegible] vůbec a v každém zvláště, jak do- slovně sepsány jsou a jako kdyby v celém ob- [illegible] v nynější list položeny byly, a jichž po právu neb po obyčeji v nynějším listě měla by se státi [illegible] taktéž i chvalitebné téhož krá- [illegible] zvyklosti od nynějška, jako před [illegible] platnost, aniž jim býti [illegible] zákony zemské a vyne- [illegible] neb příště vydati se mající, [illegible] směřující neb smerovati chte- [illegible] a každý zvláště, jako kdyby [illegible] zvláště doslovně v tomto listu [illegible] o Naší císařské moci římské a [illegible] vždy té nynějším listem, aby se [illegible] Rovněž doplňujíce všecek ne-

dostatek, jenž bz v předeslaném shledán býti mohl jakýmkoli způsobem z nedostatku slov, nejasnosti vět a opomenutí formálnosti. Přikazujeme tudíž všem Našim a sv. říše knížatům církevním a světským, hrabatům, pánům. rytířům a ostatním Našim a sv. říše, též řečeného království českého poddaným a věrným milým, aby jmenovaného krále Jiřího a staroslavné království české v těchto jejich privilegiích, právech, zápisech, svobodách, milostech, výsadách, uděleních, povoleních a prominutích na příště neobtěžovali, nekormoutili a neznepokojovali aneb obtěžovati, kormoutiti a znepokojovati se nepokoušeli vůbec a zvláště každý, nýbrž jim nepřekáželi, aby v pokoji a míru jich užívali, požívali a jim se těšili. Nikomu tedy dovoleno nebudiž, aby tento list císařského Našeho upevnění, stvrzení, schválení, obnovení, vynešení a přikázání porušil neb jakýmkoli způsobem opovážlivým se mu sprotivil.

Kdoby však proti tomu se pokusil, chceme, aby se naň uvalily Náš a sv. říše hněv, jakož, i trest ztráty jednoho tisíce hřiven ryzého zlata, čehož polova Nám čili pokladnici komory Naší, druhá pak jmenovanému království českému nezvratně se zaplatiž a to sice tolikkráte, kolikkráte by se proti tomu proviněno. Pod svědectvím pečeti císařského majestátu Našeho. Dáno v Brně posledního dne měsíce července léta Páně 1459, panování Našeho římského léta 20., uherského pak prvního.

Ferdinand I. zavazuje se, že zachovávati bude privilegie Čechův.

My Ferdinand, z Boží milosti král český, infant španělský, arcikníže rakouský, markrabě moravský, vévoda Lucemburský, slezský a markrabě Lužický atd. oznamujeme tímto všem vůbec, že jsme slíbili, že kompaktáta, mezi svatým sborem Basilejským a staroslavným královstvím českým a markrabstvím moravským umluvená, opět v platnosť vejdou, a uvedena a skutečně zachovávána budou. A to vedle zápisův předchůdcův Našich, králův českých, povinni jsme zapsati, zachovávati a ku konci přivésti. Kdyby kdosi tomu se chtěl protiviti, a království českému a markrabství moravskému toto rušiti, povinni jsme, je v tom chrániti, a proti každému jich hájiti a též s papežem o to jednati, jako kdyby to Čechům a Moravanům již náležitě bylo stvrzeno. Také slíbili jsme, aby k církvi pražské takový arcibiskup zřízen byl, jenž by Čechy a Moravany, i duchovní i světské, při všem, pokud obsaženo jest v kompaktáteéh, a též podle zápisův a zaručení blahé paměti císaře Zikmunda a jiných králův českých, též podle zápisův krále Vladislava, zachovával a držel, a takový arcibiskup aby brzy zřízen, potvrzen a vysvěcen byl. Také slíbili jsme, že království české a všecky pány, rytíře, Pražany a jiná města a celou obec téhož království podle práv, zřízení, privilegií, svobod, výsad a obdarování království a též podle všech dobrých, ode dávna zachovávaných zvyklostí a

zvláště podle blahé paměti králem Otakarem, králem Janem, císařem Karlem, králem Václavem, císařem Zikmundem, králem Albrechtem, králem Ladislavem, králem Jiřím, králem Vladislavem daných zápisův a až do jeho smrti vyšlých zachovávati a s výsledkem chrániti budeme, přes číkoli překážky a odpor.

Také slíbili jsme, že hradu Karlštejnského, koruny a všelikých klenotův královských, též desk zemských a privilegií království toho nikomu mimo vůli a radu pánův, rytířův království českého a měst pražských, pokud v příčině té na koho z nich sluší, neodevzdáme a nesvěříme. Dále slíbili jsme, že, až skutečně uvážeme se ve vládu řečeného království českého povinni budeme šetřiti řádův a starých zvyklostí království českého. Rovněž slíbili jsme, že mimo rozené Čechy žádného cizince, ni duchovního ni světského, na úřady dvorské, městské neb duchovní dosazovati nebudeme, aniž jim měst a hradův poručíme neb svěříme, což také s radou [illegible] povinni jsme — a též, aby ve vůkolních [illegible] království české [illegible] příslušných zemích za- [illegible] za časův císaře Karla [illegible] cův Našich. Také slíbili [illegible] vévodství, ani měst, hra- [illegible] jakéhokoli jiného zboží, [illegible] od koruny odtrhnouti [illegible] neb darem jakýmsi od- [illegible] což od koruny české [illegible] est, i hned povinni jsme

opět s korunou spojiti a sloučiti. Též slíbili jsme, že peněz království českého žádným způsobem nezhoršíme, aniž lehčí raziti dáme, bez souhlasu celého království českého, nýbrž že, jakž právo jest, zachováme. Také slíbili jsme, že cožkoli císařové, králové čeští, předchůdcové Naši, stavům, jednotlivým osobám, neb osobě které ze zboží království toho, či duchovního či manského, dali a zapsali, držeti a v celosti zachovávati budeme, a to, cožby nebylo proti milostem a obdarování, jež král Vladislav všem stavům tohoto království udělil. Také slíbili jsme. že každý stav a řád zvláště při jeho právech, zřízeních, privilegiích, svobodách, výsadách, zvyklostech a obdarováních, jakž jednomu každému přísluší, zachováme.

Na dotvrzení tohoto zápisu svědčí přivěšená pečeť Naše, jakéž až dosud užívali jsme co arcikníže rakouský. Dán v městě Našem Vídni dne 10. měsíce prosince, jenž jest sobota po sv. Lucii l. P. 1526, panování Našeho roku prvního.

Ferdinand I. přiznává se, že od Čechův svobodně zvolen byl.

My Ferdinand, z Boží milosti král český, infant španělský, arcikníže rakouský, markrabě moravský, vévoda Lucemburský, slezský, markrabě Lužický atd. tímto oznamujeme všem: že páni, rytíři a města a celá obec království českého ze svobodné a dobré vůle své, podle svobod téhož

království zvolili Nás na krále českého. Protož uznáváme, čemuž od jich řečníkův dostatečně jsme vyrozuměli, a ve skutečnosti jsme seznali a zakusili, že nadřečení stavové a celá obec téhož království nikoli z jakési povinnosti, nýbrž tak, jak svrchu psáno stojí, onu volbu, když Nás na krále českého vyvolili, ze svobodné a dobré vůle vykonali.

Na dotvrzení tohoto zápisu svědčí přivěšená pečeť Naše, jakéž až dosud jsme užívali co arcikníže rakouský. Dán v městě Našem Vídni dne 13. měsíce prosince l. P. 1526, panování Našeho roku prvního.

Revers Rudolfa Druhého.

My Rudolf Druhý, z Boží milosti volený císař římský, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský král atd., arcikníže rakouské, markrabě moravské, kníže lucemburské a slezské, markrabě lužické.

Známo činíme tímto reversem všem vůbec a každému zvláště, kdež by toho zapotřebí bylo: Častokráte po tyto časy přemýšleti a sobě ku paměti uvozovati jsme ráčili mnohé vzáctné, věrné a platné služby, které jsou věrní a poslušní stavové království tohoto českého Nám po tato léta a hned od toho času, když jest pán Bůh všemohoucí Nás jim za vrchnosť, krále a pána vystaviti a dáti ráčil, se vší ochotností, netoliko činěním znamenitých pomocí a berní, pro dobré

všeho křesťanstva, ale i ve všech jiných nastalých potřebách, nelitujíce hrdel ani statkův svých, do nejvyššího přemožení svého prokazovali a poddaně činili: čímž jsou netoliko svou poctivou mysl a žádosť k rozšíření cti a slávy Boží, k vrchnosti jim od Boha zřízené, též také k zachování vlasti své milé, jakožto věrní poddaní dokázali a pronesli. Nýbrž také v tom jiným Našim královstvím a zemím na sobě dobrý a chvalitebný příklad skutečně ukázali. Jakož pak My, beze vší pochybnosti, té celé a milostivé naděje býti ráčíme, že to i na potomní čas věrně a poslušně činiti a vykonávati budou. Kdež jsouce My jim pro takovou k Nám, i také k slavným předkům Našim ve všelijakých případnostech skutečně prokazovanou věrnosť, obzvláštní Naší císařskou a královskou milostí nakloněni, o to obzvláštní milostivou a otcovskou péči míti ráčíme, aby k týmž stavům, Našim věrným poddaným, netoliko nynějšího času, za králování Našeho, všelijakou milostivou vděčnosť prokazovati, ale také i to skutečně a otcovsky obmýšleti a opatřiti ráčili jsme, aby i na budoucí časy toto království se zeměmi, k němu příslušejícími, v dobrém, pokojném způsobu zůstati, mezi věrnými a poddanými Našimi dobré přátelství, láska a svornosť trvati, a to všecko, cožby k jaké nesvornosti, roztržitosti a nepokoji sloužilo, od nich skutečně odvráceno býti mohlo.

A protož My, rozvažujíce to všecko při sobě, a že My, jako i jiní (čehož pán Bůh všemohoucí

ještě za dlouhé časy uchovati rač) vykročením z tohoto života poddáni býti ráčíme: nechtíce, aby království toto české, a země k němu připojené a vtělené, bez hlavy a budoucího pána svého opuštěné zůstati mělo, a tudy zkázy a škodlivých proměn, které se v okolních královstvích a zemích spatřují, pocítiti musilo (k čemuž aby přijíti mělo, My stavům těm, jakožto věrným a milým poddaným Našim, toho bychom věrně příti neráčili): z té příčiny ráčili jsme chtíti za živosti Naší časně předejíti a opatřiti, jestliže by pán Bůh všemohoucí Nás bez dědičův mužského pohlaví, od Nás v stavu svatého manželství pošlých, z tohoto světa povolati ráčil, aby království české a země k němu příslušející, pro dobré a užitečné jich budoucím pánem a králem opatřeno bylo, a tak tudy ze všech škodlivých roztržitostí a nesnází aby sjíti mohlo: Za kteroužto také příčinou na snažnou žádosť a ne jedno toho při Nás vyhledávání J. L. nejjasnějšího knížete a pána pana Matyáše arciknížete rakouského, knížete burgundského, štýrského, korutanského, krajinského a virtemberského, hraběte tyrolského, pana bratra Našeho nejstaršího a nejmilejšího, k tomu se nakloniti a tento sněm obecní všem stavům téhož království položiti a rozepsati jsme ráčili, toho při nich vyhledávajíc a jich za to milostivě žádajíc, aby (však s tou jistou nahoře oznámenou, znamenitou a velikou výminkou, pokudž bychom My žádných, jakž výš dotčeno, dědicův pořádných, z Nás pořádně pošlých, po

sobě pozůstaviti neráčili) to mezi sebou nařídili, a mocí sněmu tohoto opatřili: Poněvadž My jakožto král český stavům povolení Naše k tomu dávati ráčíme, aby jmenovaný J. L. arcikníže rakouský Matyáš, jakožto pan bratr náš nejstarší, když toho při nich pořádně a náležitě vedle privilegium a svobod jich vyhledávati bude, po Nás čekancem království českého byl, a žádný jiný, kromě téhož J. L. arciknížete Matyáše, po Našem z tohoto světa sjití, za krále českého volen nebyl. V čemž My té milostivé a celé naděje k výš psaným stavům království českého, věrným poddaným býti ráčíme, že povážíce výš psaných, slušných příčin. v této milostivé žádosti Nám povolně a účinlivě se ukáží, a tu věc jim samým a vší vlasti k dobrému tímto sněmem opatřiti, a s pilností fedrovati nepominou, s tím při tom zakázáním, když k tomu tak přijde, a Jeho Láska takového svého opatření dostane, že stavy království českého, aby to privilegiím, svobodám, dobrým, chvalitebným zvyklostem, obyčejům, pořádkům jich k ujmě a ke škodě nyní ani na časy budoucí nebylo, a býti nemohlo, spolu s týmž panem bratrem Naším nejmilejším, však jeden každý z nás obzvláště, dostatečným reversem opatřiti ráčíme.

Poněvadž stavové království českého, milí a věrní Naši, z propozicí Naší vyrozuměli, že My, jakožto král pokoj milující a pán jich nejmilostivější, v tom nic jiného, nežli to, což by se království tomuto a zemím k němu přísluše-

jícím, i také věrným poddaným Našim k prospěchu a dobrému vztahovalo, vyhledávati, a milostivě, otcovsky obmýšleti, a to všelijak fedrovati, vůli svou k tomu dávati nakloněni býti ráčíme: na milostivé Naše, jakožto krále českého vyhledávání a povolení, z své dobré a svobodné vůle téhož pana bratra Našeho nejmilejšího, na ten a takový způsob, pokudž by pán Bůh všemohoucí Nás bez dědičův mužského pohlaví, z stavu sv. manželství od Nás pořádně pošlých, z tohoto světa pojíti ráčil, za čekance království českého a budoucího krále jsou přijali a na sněmě obecném v přítomnosti komisařův Našich zvolili.

Proti čemuž My, jakožto král český, od sebe, dědičův Našich, budoucích králův českých, všem pánům, rytířům, Pražanům a jiným městům a všem stavům království českého dosvědčujeme a připovídáme: že toto svobodné a dobrovolné jich volení po sjití Našem z tohoto světa, na způsob výš psaný, Jeho Lásky arciknížete Matyáše, pana bratra Našeho nejmilejšího, za čekance království českého a budoucího krále, právům, řádům, privilegiím, svobodám, vysazením a obdarováním zemským i všem slušným starým a jiným zvyklým, dobrým obyčejům a pořádkům, zvláště slavných pamětí krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, císaře Ferdinanda, císaře Maksimiliána, pana otce Našeho nejmilejšího svaté a slavné paměti, a všem zápisům daným a vyšlým

není a nemá býti na žádnou ujmu a škodu, nyní i na časy budoucí a věčné. Čemuž na svědomí tento revers Náš jsme rukou vlastní, s přitištěním pečeti Naši císařské, podepsati ráčili.

Dáno na hradě Našem pražském v sobotu po slavnosti těla Božího léta Páně 1608., panování Našeho římského r. 33., uherského 36. a českého 33.

Rudolf.

Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic,
nejvyšší království českého kancléř.

K vlastnímu J. M. Cís. rozkazu:

Jan Mencelius.*)

Revers arciknížete Matyáše

My, Matyáš, z Boží milosti arcikníže rakouský, kníže burgundský, istrianský, korutanský, krajinský, virtemberský, hrabě tyrolský atd., reversem tímto v známosť uvádíme: Z přirozené náklonnosti a lásky, kterouž k stavům království českého a témuž království (jakožto z krve královské české pošlý) vždycky jsme míti ráčili a ještě míti ráčíme, všelijak jsme to na paměti míti, a při každé příčině a příležitosti, Nám dané, pilně opatrovati a obmýšleti ráčili, což by k zrůstu, vzdělání a obecnému dobrému téhož království příslušelo a sloužilo. Odkudž netoliko to jest pošlo, že v trvající v království uherském

*) Revers tento, jakož i následující kr. Matyáše, vyňaty jsou z desk zemských.

válce pro zachování zemí J. M. C. pana bratra Našeho nejmilejšího, obzvláště pak království tohoto, nepříteli krve křesťanské, Turku, po království uherském nejblíž téměř mezi zeměmi křesťanskými přísedícího, v dlouhém a bezpečném odpočinutí, a pro obranu a ochranu jich, stavův, před mocí nepřátelskou častokráte osobu svou vlastní v nebezpečenství uvésti a tak život svůj, což na Nás bylo, vynaložiti, neráčili jsme litovati, a shledavše nepřítele ve zbrani a síle mocnějšího vynasnažili jsme se u něho o slušné výjminky míru trvalého, abychom je, stavy, dlouholetého břemene války sprostili.

Rozvažujíce My též, že J. M. C. bratr a pán Náš nejmilostivější, jako i jiní, lidské smrtelnosti (čehož pán Bůh všemohoucí ještě za dlouhé časy uchovati rač) podroben býti ráčí, a obávajíce se, aby, kdyžby J. M. C. bez dědiče pohlaví mužského, v stavu svat. manželství od J. M. C. pošlého, z tohoto světa sejíti ráčil, království toto české, a země k němu příslušící, bez hlavy a pána svého opuštěné zůstati mělo, a tudy zkázy a škodlivých proměn, kteréž se v okolních královstvích a zemích spatřují, pocítiti mělo: ráčili jsme chtíti tomu staviti ještě za živobytí J. M. C. pána a bratra Našeho nejmilostivějšího. Protož J. M. C. častěji ráčili jsme za to žádati, aby Nás v tom opatřiti a se stavy království českého o to jednati ráčil, když bychom toho od nich podle svobod a privilegií jejich náležitě vyhledávali, s tou, jak výš spomenutou vý-

mínkou, když by J. M. C. pán a bratr Náš nejmilostivější bez dědicův mužského pohlaví v stavu svatého manželství od J. M. C. pošlých, z tohoto světa sejíti ráčil, aby Nás za čekance království českého přijali a po smrti J. M. C. za krále volili. Což vše na sněmě obecním od J. M. C. na pondělí po neděli Exaudy léta tohoto 1608. rozepsaném instrukce a milostivá žádosť Naše i také oustní přednešení Našich komisařův a poslův v sobě šíře obsahuje i zavírá. Přednešení tomu dodáno bylo, že, když Nás stavové při té volbě za čekance království českého přijmou, privilegiím, svobodám, dobrým chvalitebným zvyklostem, obyčejům, pořádkům jich k ujmě a ke škodě nebude nyní ani na časy budoucí. Takové J. M. C. přednešení a nejmilostivější žádosť stavové vzavše v bedlivé uvážení, a shledavše, že obecnému dobrému jest prospěšné a že, co škodlivého, odvráceno a překaženo býti musí, snesli se v prospěch Náš, a na řečeném sněmě obecním na dovolení J. M. C. jakožto krále českého, z dobré a svobodné vůle své společným hlasem nás za čekance království českého přijali, však s tou výminkou, když by J. M. C. bez dědičův mužského pohlaví v stavu sv. manželství od J. M. C. pošlých z tohoto světa sejíti ráčil, a slíbili, že pod touž výminkou Nás za krále svého zvolí.

Proti čemuž My, jak výš ráčili jsme slíbiti, všem stavům království českého, pánům, rytířům, Pražanům i ostatním městům, od sebe, dědičův

a budoucích slibujeme a připovídáme: že toto svobodné a dobrovolné jich Nás na čekance království českého a po sjití J. M. C. z tohoto světa, na způsob výš psaný, na krále českého volení pravům, řádům, privilegiím, svobodám, vysazením a obdarováním zemským, i všem slušným starým a jiným zvyklým dobrým obyčejům a pořádkům, zvláště slavných pamětí krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, císaře Ferdinanda, císaře Maksimiliána, pana otce Našeho nejmilostivějšího, a císaře Rudolfa, pána a bratra Našeho Nám nejmilejšího a všem jiným úpisům a zápisům, až do smrti J. M. C. vydaným a vyšlým (jedině však směru toho, že nás na čekance přijali, což nám reversem svým potvrdili), není a nemá býti na žádnou ujmu a škodu nyní i na časy budoucí a věčné.

Též týmž reversem přiříkati a připovídati ráčíme, že za živobytu J. M. C. jakožto krále českého, v kralování, vladařství a panování tohoto království českého, též knížetství slezských, horní a dolní Lužice se vším k týmž zemím příslušenstvím, sám o své újmě, bez zvláštní vůle a povolení J. M. C. a všech tří stavův království českého se vkládati a na se potahovati žádným způsobem nebudeme moci, až teprv po vykročení J. M. C. ze světa.

Kdybychom však My ještě za živobytu J. M. C. pána a bratra Našeho nejmilostivějšího,

kralování, vladařství, panování těch zemí, jakž výš dotčeno, na se potahovati chtěli, neb v čem toho, což J. M. C. a jiní králové čeští ze strany povinností a jiných všech věcí, k tomu přináležejících, ustanovili a přísahou stvrdili, vykonávati nechtěli: tehdy stavové království tohoto Nám ničímž tím, v což jsou se Nám uvolili, dále povinni býti nemají a nebudou.

Čehož všeho na potvrzení a věčnou paměť pečeť Naši k tomuto reversu jsme přivěsiti poručili a Naší vlastní rukou se v něm podepsati ráčili. Dán v ležení Našem polním mezi Štěrboholy a Dolními Měcholupy v středu po sv. Janě l. P. 1608.

Revers Matyáše, než vkročil do Čech.*)

My, Matyáš Druhý, z Boží milosti král uherský, čekanec království českého atd., arcikníže rakouské, kníže burgundské, markrabě moravské a hrabě tyrolské atd.

Známo činíme tímto listem, reversem Naším královským, obecně přede všemi a zvláště tu, kdež náleží:

Jakož jsme se listem Naším otevřeným, lidu Našemu válečnému, od Nás na pomoc stavům království českého vyslanému, daným, jehož jest datum v městě Našem Vídni, v pondělí postní po neděli, jež slove Invocavit, též podobně i re-

*) Z apologie stavův, vydané r. 1618.

solucí odpovědí Naší, komisařům, k Nám od týchž stavův království českého vyslaným, danou, již datum jest 4. dne měsíce března, vše léta tohoto 1611., v tom pronésti a ohlásiti ráčili, že s přirozené lásky Naší a náklonnosti, kterouž k dotčenému království míti ráčíme, dle smlouvy, léta 1608. před Prahou učiněné, týmž stavům království českého proti tomu nešlechetnému válečnému lidu pasovskému, kterýž jak předně do arciknížetství Našeho horních Rakous nepřátelský vpád učinil, mordy, pálením, loupeží a plundrováním ubohým poddaným Našim škody nenabytné zdělal, tak potom i v království českém některá místa a města, až i menšího města pražského jest oukladně a lstivě dobyl, je opanoval, vyšších i nižších obyvatelův nemálo pomordoval, hrad pražský, kdež J. M. C. pán a bratr Náš nejmilostivější, též svobody a dsky zemské, největší klenot téhož království, totiž koruna česká a jiné klenoty a privilegia, na ten čás zůstávají, oblehl, ano i ostatních měst pražských, starého i nového, zmocniti se usiluje, ku pomoci a na retuňk přispěti, výše psaných stavův dobré, užitek a zvelebení fedrovati a je, jakož také podle nich, i svou vlastní královskou osobu spolu se zeměmi před dalším neštěstím a zpuštěním s pomocí Boží chrániti, též pak škůdce Naše a zemí Našich náležitě skrotiti, další neslušné a nenáležité předsevzetí téhož lidu zastaviti a bez všelijaké škody a nejmenšího týchž stavův ublížení dokonce zrušiti — toho konečného úmyslu býti ráčíme.

Na kteréžto Naše takové milostivé královské ohlášení toho jsou při Nás často psaní všichni tři stavové království českého snažně vyhledávali, abychom prvé, nežli bychom z pomezí a hranic do téhož království českého vyjeti ráčili, je stavy reversem dostatečným v tom ujistiti a ubezpečiti ráčili, že týž příjezd Náš jim na ujmu, škodu a protržení privilegií, práv, zřízení zemského a snešení sněmovního i také dobrých starobylých zvyklostí a obyčejův, obzvláštně pak proti té smlouvě, kteráž se před Prahou stala (a jejížto datum jest ve středu po svatém Janu Křtiteli léta od narození syna Božího tisícího šestistého osmého) není a býti nemá.

Kteroužto jich snažnou žádosť slušnou, spravedlivou býti uznávajíce, poněvadž ne jiným oumyslem, nežli tím pro jich dobré a zvelebení, abychom je chrániti a jim pomáhati ráčili, toto před sebe chvalitebně a šlechetně bráti ráčíme: protož s jistým rozmyslem Naším a radou věrných Našich milých, mocí Naší královskou a jakožto pořádně volený čekanec království českého, dotčené stavy téhož království, dědice a potomky jich, takto v tom ve všem opatrujeme, tím reversem Naším ubezpečujeme, jim to potvrzujeme a dostatečně pojišťujeme, že tento Náš s lidem Naším válečným do království českého ku pomoci stavům téhož království, mocný příjezd jim všem třem stavům slavného království českého, ani budoucím a potomkům jejich, na ujmu a škodu, neb protržení týchž privilegií, svobod,

práv, zřízení zemského a snešení sněmovního, i také dobrých, starobylých zvyklostí a obyčejův, obzvláštně pak proti té smlouvě, kteráž se před Prahou stala (a jížto datum ve středu po svatém Janu Křtiteli, léta od narození syna Božího tisícího, šestistého osmého) v ničemž nejmenším není, býti nemá a moci nebude. Nebo My je všecky, i jednoho každého obzvláštně při všech jejich svobodách, privilegiích, majestátích, obdarováních, též právích, zřízení zemském, sněmovních snešeních, dobrých, chvalitebných řádích, obyčejích, zvyklostech, nahoře dotčené smlouvě i také při tom o náboženství učiněném pokoji a srovnání, bez přerušení a zjinačení, vždycky a každého času zůstaviti a chrániti ráčíme chtíti a slibujeme na časy budoucí a věčné.

Čehož všeho na potvrzení a věčnou paměť, s jistým Naším vědomím, pečeť Naši královskou k tomu listu jsme přivěsiti poručili a Naší vlastní rukou se v něm podepsati ráčili.

Dán v městě Našem Jihlavě, ve čtvrtek po neděli postní Lætare, léta Božího šestnáctistého jedenáctého a království Našeho uherského třetího.

Matyáš.

Ad mandatum Sacræ Majestatis proprium:

Fridrich Jordan z Klausenburku.

Revers císaře Matyáše, než byl korunován.

My, Matyáš Druhý, z Boží milosti uherský král, čekanec království českého, arcikníže rakouské, kníže burgundské, markrabě moravské a hrabě tyrolské.

Vyznáváme tímto Naším listem, jenž slove revers, přede všemi a zvláště tu, kdež náleží:

Jakož jest nejjasnější, nejnepřemoženější a velikomocný kníže a pán, pan Rudolf, toho jména Druhý, volený římský císař, uherský a český atd. král, arcikníže rakouské, kníže burgundské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, pan bratr Náš nejmilejší, na všecky tři stavy, slavného království českého proposicí a nebó předložením svým sněmovním v pondělí po neděli provodní vznésti ráčil, že jest z náchylnosti a lásky bratrské, kterouž k nám, bratru svému nejstaršímu a nejmilejšímu, nakloněn býti ráčí, též pro dobré království tohoto, nechtě, aby snad budoucně, kdyby pán Bůh všemohoucí J. M. C. s tohoto světa prostředkem smrti časné povolati ráčil, jaké o to roztržitosti a nevole býti měly, k tomu milostivě povoliti ráčil, abychom My, poněvadž jsou stavové na předeslé milostivé vyhledávání, žádosť a povolení Jeho milosti císařské za čekance království českého Nás volili, a jednomyslně o tom se snesli, že po smrti Jeho milosti císařské žádného jiného za krále českého vzíti nechtí, ještě za živobytí J. M. C. za krále českého, vedle starobylého

způsobu, vyhlášeni a korunováni býti ráčili, za to jich stavův žádaje, aby Nás neprodleně korunovali, a napotom za krále a pána svého měli a drželi.

Kdež měvše dotčení všichni tři stavové království českého takovou J. M. pana bratra Našeho nejmilejšího na ně vzloženou žádosť, při tomto generálním a nebo veřejném sněmu v svém pilném bedlivém a dostatečném uvážení, a pováživše při tom toho, že jsme léta pominulého 1608. na milostivé vyhledávání J. M. C. při týchž stavích na čekance království tohoto, na jistý však způsob, voleni byli, v tom jsou se k J. M. C. poddaně. jako i k Nám povolně ukázali, a Nás za krále českého a pána jich podle svobod svých vyhlásili, a s J. M. C. o jistý den, na kterýž se korunování Naše bohdá šťastně vykonati má, totiž na pondělí svatodušní nejprvé příští, snesli a porovnali, však s touto při tom znamenitou výminkou, abychom My, král Matyáš, před již řečeným slavným korunováním nadepsaným všem třem stavům království českého revers dostatečný od sebe dáti a milostivě připověděti ráčili, že ve dvou nedělích, po témž korunování Našem pořád sběhlých, ráčíme povinni býti, a to i skutečně vykonati chtíti, všecky a všelijaké majestáty a privilegia, jak obecní všem třem stavům, tak i obzvláštní neb partikulární, od předešlých J. M. králův českých, slavných paměti, jako i od J. M. C. krále Rudolfa, pana bratra Našeho nejmilejšího, týmž třem stavům

z obzvláštní milosti a štědroty J. M. C. a královského nadání, a netoliko na svobodné provozování náboženství pod obojí přijímajících, ale i na jisté politické věci se vzhatující, item všecky svobody, práva, zřízení zemské, chvalitebné, dobré starobylé obyčeje a pořádky, jako i sněmovní snešení, zvláště pak ta, kteráž jsou se léta 1608. a 1610. stala, též srovnání stavův pod jednou a pod obojí, tak i mezi stranou pod obojí samou v tomto království přijímajících, nic méně i toto sjednocení, kteréž jsou často jmenovaní stavové pod obojí s knížaty a stavem v knížetstvích slezských léta pominulého 1609. na sněmě obecném v příčině náboženství učinili, ve všem jejich znění, punktích, klauzulích a artikulích (nic ovšem nevymiňujíc) zcela, z ouplna schváliti, obnoviti a majestátem Naším královským potvrditi, a týž majestát v jmenovaném čase, v těch dvou nedělích, konečně a jistotně v moc stavův království českého, a neb na místě jich nejvyššímu purkrabí pražskému odvésti dáti, a v tom se ve všem tak náležitě a milostivě zachovati.

A protož přijímajíce My, král Matyáš, od dotčených stavův království českého v již oznámené příčině vyhlášení Naše za krále českého, a snešení se s J. M. C., panem bratrem Naším nejmilejším, o korunování Naše, v skutku prokázanou povolnosť, s obzvláštní vděčností, milostivě k tomu se každého času snažovati a skutečně přičiňovati chtíti ráčíme, toho se týmž všem třem stavům slavného království českého vší

mítí Naší královskou (nad čímž své zalíbení míti a s Námi dobře spokojeni budou) spomínati a nahražovati.

A přes to mocí tohoto reversu Našeho často psaným všem třem stavům slovem Naším královským přiříkáme a připovídáme, že to všecko, co se nadpisuje, strany schválení, obnovení a potvrzení všech a všelijakých jejich privilegií, na náboženství i na jiné politické věci se vztahujících, též i svobod, práv, zřízení zemského, chvalitebných, dobrých obyčejův a pořádkův, jako i sněmovních snešení, zvláště pak těch, kteráž jsou se v dotčených letech 1608. a 1609. stala, tolikéž to srovnání mezi oběma stranama, pod jednou a pod obojí, jako i mezi stranou pod obojí samou v témž království, nic méně i strany toho sjednocení mezi stavy pod obojí a knížaty a stavy v knížetství slezském léta pominulého 1609. na sněmě obecném v příčině náboženství učiněného, poněvadž proti víře katolické, pod jednou přijímající, míněna býti nemá, ráčíme chtíti to v určitém času, v těch dvou nedělích, po šťastném bohdá korunování Našem ve všem jich znění, položení, punktích, klauzulích a artikulích zcela a z ouplna (nic ovšem nevymiňujíce) milostivě schváliti a stvrditi, a to vše upřímně a věrně vykonati a naplniti, a majestát Náš královský, na to se vztahující, rukou Naší vlastní podepsaný, a pečetí Naší královskou stvrzený, že se tomu od Nás i budoucích králův českých zadosti státi má, všem třem stavům království českého,

a nebo na místě jich v moc nejvyššího purkrabí pražského odvésti dáti.

Co se pak některých jiných artikulův obecních, od stavův tohoto království Nám přednešených, kteříž za jistými příčinami na tento čas k vyřízení svému přijíti nemohli, dotýče, takoví artikulové až do nejprv příštího sněmu obecného, od Nás stavům položeného, se odkládají. A že při témž sněmě dokonale k zavření svému přede všemi jinými věcmi přijíti mají, ústy svými královskými jsme připověděti ráčili. Načež se všickni tři stavové dokonale ubezpečiti a tím jisti býti mají, že se to od Nás, jakožto krále a pána křesťanského a svá slova držícího, všelijak náležitě a šlechetně státi má a stane.

Čemu na svědomí revers tento Náš královský jsme rukou svou vlastní, s přitištěním pečeti Naší královské, podepsati ráčili.

Dán na Hradčanech, v vrchním městě pražském v sobotu po neděli Exaudi, léta Božího 1611. a království Našeho uherského třetího.

Krále Matyáše revers a všeobecný závazek ve příčině náboženství a privilegií, jež stavům dal po svém korunování.

My Matyáš Druhý, z Boží milosti uherský, český, dalmatský, chorvatský král atd., arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské kníže a lužické markrabě atd.

Oznamujem tímto listem všem, že přiřkli jsme korunu českou držeti, a zachovati všecky pány, rytířstvo, města pražská i jiná města, i všecku obec též koruny, při právích, řádích, majestátích, privilegiích, svobodách, výsadách a obdarováních zemských, na náboženství i na jiné politické věci se vztahujících, při zřízení zemském, sněmovních snešeních, zvláště pak léta 1608. a 1610. při srovnání mezi oběma stranama, pod jednou i pod obojí samou, v témž království, nic méně i při témž spojení mezi stavy pod obojí a knížaty a stavy knížetství slezských, léta pominulého 1609. na sněmě obecném v příčině náboženství učiněného, poněvadž proti víře katolické pod jednou přijímajících míněna býti nemá, i všech slušných starých a jiných zvyklých, dobrých obyčejích a pořádcích, zvláště slavných pamětí krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Vácslava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, císaře Ferdinanda, císaře Maksimiliána, a Jeho Lásky pana bratra Našeho nejmilejšího, císaře Rudolfa, též všecky zápisy od Jich milostí dané a vyšlé, držeti bez odporův a zmatku všelijakého i v skutku zachovati a obhajovati.

Item, přiřkli jsme, hradu Karlštejna, koruny klenotův všelikterakých zemských, i také desk a přivilegií, neporoučeti ani svěřovati žádnému, bez vůle i rady pánův, rytířstva království českého, i měst pražských, pokud kteří právo mají.

Item, přiřkli jsme, že zachovati máme řád a zvyklosti starodávní království českého.

Item, přiřkli jsme, žádných cizozemcův, duchovních ani světských, na úřady zemské, dvorské ani městské ani duchovní nesázeti, než Čechy, ani jimi zámkův a měst koruny české osazovati a jim jich svěřovati. A to máme s radou učiniti. A což v okolních zemích ke království českému příslušících, aby bylo držáno, jakož jest to za císaře Karla a jiných králův a předkův Našich držáno a zachováno bylo.

Item, přiřkli jsme, že nemáme žádných zemí, knížetství, měst, zámkův, hradův, manův, i jiných všelikterakých zboží k české koruně příslušících, od koruny odtrhovati, ani odcizovati, nižádným obyčejem, ani žádnými věcmi, ale což by od koruny odtrženo neb odcizeno bylo. to máme připojiti a ke koruně shromážditi.

Item, přiřkli jsme, mince české žádným obyčejem nepolehčovati ani ponižovati, bez vůle vší země, ale tak se zachovati podle vysazení a privilegií koruny české, jakž právo jest.

Item, přiřkli jsme, co jsou předkové Naši, císařové neb králové čeští komu dali a zapsali, stavům, osobám neb osobě, buď na království, na duchovenství neb manství, že to máme držeti a v celosti zachovati, však což by nebylo proti milostem a obdarování, kteréž král Vladislav slavné paměti dáti ráčil všem stavům království tohoto.

Item, přikli jsme, každý stav zvláště při

jich právích, řádích a přivilegiích, svobodách, výsadách, zvyklostech a obdarováních, což kterému stavu náleží, zachovati.

Tomu na svědomí pečeť Naši královskou k listu tomu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán na hradě Našem pražském v pátek po slavnosti těla Božího, léta 1611.

Matyáš.

Smlouva císaře Zikmunda s Čechy.

My Zikmund, z Boží milosti císař římský, po všecky časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský, charvatský král.

Pověvadž pán náš Ježíš Kristus, Bůh, lidí smírce, maje péči, z poručení Nejvyššího, o spasení člověka, také i smrtí ohavnou umříti ráčil, tak aby oboje v jedno uvedl, kteréhožto příkladem jako mistra a vůdce nejlepšího, z důstojenství císařského, Nám od všemohoucího pána Boha svěřeného a půjčeného, dobrý pokoj a jednotu svornosti sobě oblibujíce, když po některých kompaktatích, to jest smlouvách, mezi legáty svatého sboru basilejského a mezi královstvím českým a markrabstvím moravským, v Praze sepsaných a znamenaných, na tom zůstáno jest, aby, poněvadž jiné věci dobře spokojeny jsou, to o očistění království českého a markrabství moravského svatým sborem basilejským a Naší moudrostí císařskou jak nejlépe opatřeno býti mohlo: ale že ještě mezi legáty svatého sboru

basilejského se strany jedné, a urozenými pány šlechticemi, též Pražany statečnými a slovutnými, i poctivými a moudrými posly, jmenem království českého před tím k Nám do Brna poslanými, se strany druhé, nesnáze a různice mnohé povstávaly a vznikaly jsou: protož My myslí, srdcem a ramenama také práce pilné a starosti přílišné podstoupivše břímě, i dne vedra nesouce, abychom rozdílné věci v jednotu, protivné v povolné, ostré v hladké, a velice daleko vzdálené v společné, také v svatou a blahoslavenou jednotu přivésti mohli, a poněvadž My, mír a upokojení téhož království, kteréž jsme vždycky milovali a ctili, srdečně žádajíce a chtíce, budoucích nesnází a různic, jimižto lid poddaný mohl by kterakkoli se vzbouřiti, slušnými prostředky jsme předejíti umínili, také některých věcí pozůstalých, kterýmžto v kompaktátích při upokojení království nezdálo se dosti učiněno býti, i již svrchu jmenované posly království českého a markrabství moravského spasitelně opatřiti chceme: ke cti a slávě Boží, pokoji téhož království a všech jiných okolních národův i všeho lidu křesťanského, také spasení mnohých bez počtu duší, tento list spůsobili jsme:

Ve jméno Boží amen. Známo činíme všem vůbec a jednomu každému zvláště, že k dole psaným kusům a artikulům společně zavřeným svolili jsme a tímto zápisem svolujeme. *)

*) Viz archiv český. III. str. 428. a sl.

Nejprvé aby úřadové a důstojenství v duchovenství nebyli rozdáváni skrze cizozemce v království českém a markrabství moravském, ale ovšem právo podací jich na krále a domácí království českého a markrabství moravského věčným právem bude příslušeti.

2. Osoby duchovní a světské z království neb markrabství nebudou ven poháněny ani souzeny, ale jedna každá osoba svému vyššímu soudci v již řečených království a markrabství poddána bude; a na něm dosti majíc, z něho radovati se bude; tak však, aby svobody arcibiskupství pražského a zvláštně obdaření v odvolávání od poddaných biskupův byly cele a plně zachovány.

3. Také kteří přijímají pod jednou způsobou tělo Boží v často dotčených království a markrabství, aby hanebná nebyla směsice, proti jich vůli a svobodám nebudou trpěni, ale toliko v místech, v nichž přijímání pod obojí způsobou časův prvních nebylo zachováno, trpěni budou.

4. A aby příčina svárův odjata byla, místa všecka a každý kostel i lidé osad budou popsáni, na kterýchž a od kterýchž to přijímání dvojí způsoby v skutku jest zachováváno, aby potom budoucně věčně bylo zachováváno v týchž místech; kteráž zajisté místa popsána na listu zvláštním ku potvrzení a paměti věčné, pečetí majestátu Našeho budou potvrzena.

5. A také tomu chceme, aby pány českými urozenými, šlechtici, statečnými, slovutnými Prahou a jinými městy spolu s kněžstvem arcibiskup

pražský s jinýma dvěma biskupy suffragány voleni byli; kteřížto volení způsobením slušným, péčí také i starostí Naší potvrzeni budou a za biskupy svěceni, beze všeho za potvrzení, pláště dání a také písařům placení. A všecko kněžstvo arcibiskupství pražského poddáno má býti arcibiskupu pražskému skrze již jmenované pány volenému, a jeho poslouchati.

6. Také žáci arcibiskupství pražského obojí, tak pod jednou, jako pod obojí způsobou přijímajíce, kdyžto způsobnosť a schopnosť jich bude shledána, na kněžství aby byli přijati a svěceni, tak však, aby nic jich při nebylo k ujmě.

Také poněvadž svoboda skrze svaté koncilium Basilejské všem tak v království českém, jako markkrabství moravském obývajícím dána bude, přijímati pod obojí způsobou: biskup Olomúcký a Litomyšlský lidu světskému, žádajícímu pod obojí způsobou, dlužni budou podávati; a přijímati budou žáky a na kněžství světiti, když způsobnosť a hodnosť jich bude shledána, kteříž by chtěli pod obojí způsobou podávati; a zjednati budou dlužni kněží na místa svých biskupství, na kterýchžto dřív řečené přijímání léta minulá bylo zachováváno, kteřížto lidu, tak jakž jest předloženo, pod obojí způsobou budou podávati; a faráři, budou-li kteří chtíti navrátiti se k svým osadám, s vědomím a povolením biskupa svého, lidu pod obojí způsobou podávati budou, kterýžto jest tak přijímal, a na místech, na kterýchž jest již řečené přijímání zachováváno. Pakli by ne-

učinili, nemají trpěni býti, ale jiní, kteřížby lidu obecnému pod dvojí způsobou podávali, biskupem na místa jich mají býti zjednáni, aneb skrze jiné, na něž by příslušelo.

Tyto věci My tímto listem tvrdíme, a slibujeme slovem císařským poslům a království českému a markrabství moravskému, že ve všech a každé řeči svrchu položené s nimi zůstaneme; kterýchž nižádnou příčinou nebo kteroukoli vymyšlenou okrasou, pro které věci předloženým věcem odporné anebo-li pro které jiné zavázání nikoli nezrušíme aneb zrušiti dopustíme, ale ty věci skutečně naplníme a plniti kážeme; a chceme, aby Námi a Našimi náměstky v budoucí časy věčné všecky věci jim byly držány a úplně zachovány. A My u svatého koncilium a u pána Našeho nejvyššího biskupa, a jinde, kdekoli užítečně by bylo, všecku snažnosť a péči přiložíme, aby jmenovaní artikulové skutku svého v pravdě došli, aniž v království Našem a markrabství moravském aby se jinak dálo, dopustíme; nébrž, jestliže by kdo království a markrabství v těch věcech pokusil se kterakkoli rmoutiti, jim k dovedení týchž artikulův skutečně pomůžeme, beze vší lsti a falše kterékoli.

Dán v Brně léta Božího 1435. (6. července.)

Přísaha,
kterouž Ladislav, na krále byv zvolen, složil na hranicích království.

My Ladislav, z Boží milosti zvolený král český. Chtějíce vkročiti do království toho, od něhož na krále přijati jsme byli, přísaháme a slibujeme, nejprvé Bohu všemohoucímu, dále všem království českého obyvatelům, že oba stavy, duchovní totiž i světský, a celou obec království toho opatrovati a chrániti, jakož je i zachovati chceme při svobodách, právech, zápisech, privilegiích, snešeních sněmovních, zvyklostech atd., že žádnou smlouvou na hranice království toho a zemí k němu příslušících nesáhneme, nýbrž všemi silami Našimi chceme je rozšiřovati a rozmnožovati: a cokoli konati budeme, vším tím slávu a obecné království toho dobré podporovati chceme, jdouce za příkladem předchůdcův Našich, králův českých ve všem, což býti může království tomu prospěšno. V čemž pomáhejž Nám trojjediný Bůh se všemi svatými atd.

Poslání
všech tří stavův ku shromáždění kurfirstův ve Frankfurtě nad Mohanem*)

Nejdůstojnější, nejvznešenější, nejjasnější, nejurozenější, nejvzácnější, nejučenější kurfirstův

*) Znění české podlé „Historie“ Pavla Skály ze Zhoře D. IX. str. 305—311. (v přepisu páně Dundrově).

poslové! Vašim Vysostem kurfirstským přítomným a nepřítomných vyslaným plnomocníkům od pána Boha všemohoucího dobrého, stálého zdraví, pokojného a šťastného panování i jiného všeho pohodlí nejprospěšnějšího: k tomu pak nynějšímu, vysoce vzáctnému konventu neb sjezdu kurfirstskému božské milostivé přítomnosti i ke všelijakým sadám V. V. k celému křesťanstvu, až i království českého a zemí k němu přivtělených, na nejvýš zarmoucených a zkormoucených, prospěchu dobrému se vztahujícím, hojného jeho požehnání a prospěchu zdárného My všichni tři stavové království českého, nyní na hradě pražském spolu shromáždění, jak od sebe sami, tak i na místě a jmenem všech jiných nepřítomných vinšujeme, a při tom své poddané, poslušné, přátelské a hotové služby vzkazujeme.

Nejjasnější, nejvznešenější páni kurfirstové, páni Nám nejlaskavější, jakož nepřítomných pánův kurfirstův vyslaní, a ostatní pánové a přátelé, Nám nejmilejší! Nynější království českého a zemí k němu přivtělených (čehož buď pánu Bohu žel!) smutný, roztržitý a nebezpečný způsob, jakéhož za paměti a časův Nás samých ani předkův Našich milých skůro nikdá nebylo, k tomu Nás dovedl, že My všickni tři stavové, na ten čas na hradě pražském spolu s vyslanými zemí přivtělených shromáždění, k V. V. kurfirstským pod ochranu se utéci a dobré rady a zdání mocí tohoto psaní při V. V. vyhledávati musíme, žádajíce uctivě a poslušně, aby V. V. daly se Nám

salo.
že
zač
ých
ěla
té
jezové
Naše
lovaly.
firstské
českém.
k skutečn
a tou
kuru

rou při osobě jeho ostati, platiti, ani žádné moci míti nemůže, Nás, stavy království českého, neb nejvyššího purkrabího, jakožto toho, jenž u nás zatím zastává úřad královský, k témuž nastávajícímu volení císaře římského povolati a obeslati ráčilo. I ačkoli k slavnému kollegium kurfirstskému jsme té poslušné důvěrnosti, že té právní Naší žádosti a vyhledávání místa a průchodu volného při sobě dopřáti ráčí, s tím však se vším zprávou vyslaných Našich k tomu jsme pohnuti, abychom V. V. ještě jednou poddaně, přátelsky a služěbně v tom pohledati a požádati musili: aby na svého vlastního kollegium kurfirstského ouhonu, ujmu a skrácení vysoce škodlivé, na Nás stavy, v příčině dotčených Našich práv a výsad nic kvapného a nenáležitého nedopouštěly: zvláště poněvadž, co se tkne hlavního gruntu a základu obrany krále Ferdinanda, kterouž se na korunu českou potahuje, že by totiž králem přijatým a korunovaným byl: tenže v takové nepodstatě a termíních se nachází, že můžeme jej velmi snadno poraziti a proti němu ukázati a provésti to, že ani jedno, ani druhé nemůže král postačovati k věci této, aby on pro to samé k tomu rozepsanému kurfirstskému sjezdu a volení, jakožto český král připuštěn býti měl. Neboť mimo to, že při jmenovaném jeho přijetí a korunování na díle rozmanitými pohrůžkami, na díle pak jinými prostředky neslušnými na Nás stavy velmi tuze dotíráno bylo a dolíháno proto, My, vidouce, k čemu by se

schylovati chtělo. proti patrné Naší a při obecném sněmě s některými zemi přivtělenými o to učiněné námluvě. kteráž zřejmě a výslovně to v sobě obsahuje. aby bez vědomí jich, a na místě mezi Námi postavení toho punktu z strany volení krále. žádné volení budoucího krále českého se nedálo a před sebe nebralo. i toho při tehdejším tom jednáni v přímluvách Našich jsme dotkli, že leží tomu obému v cestě ještě toto: že stavové pod obojí, ježto na tu dobu byli přítomni v soudní světnici tomu jednání, byli jsou od strany katolických, z nichž mnozí ani v zemi osedlí nebyli. a v zemi na prosto nic ztratiti neměli, v přímluvách a hlasích svých převýšeni a přemoženi. Odkudž se již patrně seznává, že to celé jednání z strany přijetí v korunování Ferdinanda krále i s tím se vším, cožkoli odtud pochází, jest na takovém gruntu od rad škodlivých založeno, kteříž se k dokonalému zrušení svobodného Našeho volení českého krále, a k celému kassirování a vyzdvižení všech Našich zemských svobod, privilegií a výsad, anobrž i samému slavnému kollegium kurfirstův sv. římské říše k zřetedlné ouhoně a ujmě se vztahuje, an předešlí králové čeští nikda se o nic tomu podobného nepokoušeli, jako tento Ferdinand král, když jest v takovou smlouvu s domem hišpanským vešel, že skrze ni království české i všecky k němu přivtělené země, ježto ty všecko jsou a působí nejpřednější léno, a vysoce osvobozené a vzáctnými privilegiemi obdařené kurfirství sv.

římské říše, jemu v dokonalé dědictví uvedl, a je za takové již i v psaních svých vyhlašuje a uznává. A pro lepší utvrzení a rozšíření dědičnosti té nebožtík císař Matýáš dotčeného krále Ferdinanda za syna zalíbeného přijal, a na tom samém gruntu propozicí svou sněmovní k tomu jedinému cíli, aby arcikníže Ferdinand za sukcessora a nápadníka dědičného od stavův přijat, a ne podlé privilegií království českého a zemí přivtělených za krále svobodně volen byl, založil a směřoval. Nad to nade všecko dotčené přijetí, korunování a slibování člověčenství, nejináč než eventualiter a pod jistými výminkami v sněmovním snešení léta 1617. jako i v jeho vlastním reversu ze jmena specifikovanými, se stalo; a tou příčinou nemůže za žádné přijetí ani volení, mnohem pak méně za svobodné a jistotné neb prosté přijetí ani volení až do dnešní chvíle držáno býti, protože podnes ty v reversu dostavené výmínky nesplnil; nýbrž mnohem víceji týmž kondicím a výhrádkám na odpor všecko všudy před sebe bral, a znamenité nátisky a příkoří dotčenému království a zemím přivtěleným prokazoval. Vůbec zajisté vědomé a známé jest, že král Ferdinand ještě za živobytu Matyáše císaře regimentu téhož království se ujímal, císařskou tejnou radu kardinála Glezle ode dvora odbyl, zatím všelikým radám a jednáním obecným sám osobně přítomen býval, je řídil, resolucí císařskou dle své dobré vůle a libosti jinačil, ustavně při boku císařském vězel, a všeliké prostředky k dal-

šímu vedení války této, a z ní vyplývajícím nepříležitostem nepřátelským dle své vymýšleti a fedrovati pomáhal. K tomu, ačkoli se i v přísaze i v reversu svém k tomu, že slavné království české i země k němu přivtělené při jejich konfessí a náboženství též při řádích, právích, privilegiích, svobodách, výsadách a všelijakých starobylých zvyklostech chvalitebných chrániti a obhajovati, cobykoli k dobrému a k zvelebení a k rozmnožení téhož království, jako i ku poctivosti jeho se vztahovalo, dle své nejvyšší možnosti fedrovati a zvelebovati chce, se zamluvil a zavázal. S tím však se vším proti tomu všemu oble a naskrze čelí ta svrchu připomenutá a s králem hišpanským zavřená smlouva i jiní následující nátiskové a příkoří, poněvadž celé zemi, anobrž celému světu výborně známá jest, že král nedbaje na to nic, ten nepokoj a nevole, z náboženství potištěného vzniklý, a to vše rozličnými apologiemi a dedukcími vůbec vytištěnými s dostatkem od Nás, stavův, provedeno jest: nic méně válku tu na nejvyšší stempfloval a fedroval, tak že i své vlastní vojsko z Štýrska proti Nám, stavům království českého, do zemí uvedl, i sám osobně sněmu moravskému přítomen byl a obcoval, svobodného průjezdu a průchodu témuž lidu skrze markrabství moravské žádal a jeho užil, Nás, stavy, v tu dobu sám za rebelly vůbec vyhlásil, ordinací císařskému lidu a hraběti Bukvojovi dávání se ujímal, skrze Pavla Michnu Plzeňským všelijaké nařízení činil, Dampírovi

zvláštní ordonací vydal, aby s lidem svým do Čech vpadl, a zemi s obyvateli mečem, ohněm a zájmem hubil, a tou měrou místo té otcovské, jíž se Nám, stavům, zamlouval, péče a ochrany, všech a všelijakých již provedených, ano i těch, ježto se ještě každodenně provozují a rozmnožují, oučinkův a svévolností nepřátelských proti témuž království a zemím k němu přivtěleným účastna učinil.

A jakkoli od krále mohlo by proti tomu řečeno býti, že jest po smrti cís. Matyáše Nám, stavům, konfirmací všech Našich privilegií odeslal, a Nám všelijakých prostředkův pokojných podávati hotov a nakloněn byl: však způsob téhož království hned po daném od něho reversu jeho vlastní vinou tak přenáramně byl proměněn a zjinačen, že žádná z týchž zemí s takovou konfirmací jalovou a prostou, žádným vymyšleným způsobem spokojena, ubezpečena býti a na ní přestati jest nemohla. Nebo ještě za živobytu cís. Matyáše My, stavové, mimo konfirmací privilegií Našich, již od téhož císaře jsme dostali, vyhledávali jsme od něho a nad to výše mnohonásobně ve vší poddané pokoře dokonalého všech Našich v příčině náboženství stížností, spomožení a assekurací v tom dostatečné nemohvše se již tehdáž dáti ukojiti žádným takovým konfirmacím prostým, protože pod tím všelijací nátiskové v náboženství a to celé nedorozumění Nám, stavům, se uvodilo a vzrostlo. A nebylo možné ani podobné, abychom My, stavové, těm podobnými

věcmi a assekuracími náležitě ujištěni a ubezpečeni býti mohli neb měli: což tím ještě podstatněji a zřejměji provésti se může, že nikdá žádná skutečná těch stížností Našich v příčině náboženství náprava a spomožení, jakkoli ustavičně za živobytu cís. Matyáše na to od Nás skrze rozmanité výsylky, dedukcí a též jiné těm podobné spisy vyhledáváno a žádáno bylo, Nám se nestalo: nýbrž dotčení nátiskové den ode dne Nám se přivětšovali a nesnesitedlnější činili. A což více jest, že při vyžadování svobodného passu tomu cizímu lidu válečnému při některých vzáctných stavích sv. římské říše My, stavové království českého, toliko proto za rebelly nařknuti jsme byli, že jsme na té prosté a Nám poskytnuté konfirmací majestátu, privilegií a svobod přestati a ní se ukojiti dáti nechtěli, až také ta přenešťastná válka a zhouba zemí, ničímž jiným, jedině nepřijetím té psané konfirmací se nedoličuje, neospravedlňuje a nevymlouvá. Jakož pak žádné obzvláštní assekurací v tom se Nám nadáti nelze, poněvadž král, ujímaje se sám o své ujmě zprávy královské, ty škodlivé rádce a z povinnosti svržené rádce místodržící v království českém, kteříž byli největší původové a příčina neštěstí tohoto, při starých jich úřadech a instrukcích zase poznovu zachovává, ježto sám ještě k žádnému skutečnému držení a vládnutí země nepřišel, je beze všeho rozdílu radami a věrnými svými milými tytuluje, k sobě povolává, v ustrašování Našem osob a služeb jejich užívá,

a skrze to jednomu každému vůbec na rozum dává to: že nad tím před očima se spatřujícím a plápolajícím země zhubením a přičinou jeho žádné naprosto nelibosti a srdce těžkého nemá; ty pak zemské i v příčině náboženství vzniklé stížnosti že ne zmenšeny, nýbrž spíšeji zvětšeny a přituženy býti musejí. Poněvadž z toho ze všeho již dostatečně znáti se dává, jak jest se s tím krále Ferdinanda přijetím, korunováním a, co k tomu více a výše přináleží, na onen čas dálo, a kterak on z prosta a dokonce za voleného a korunovaného krále ještě na ten čas držán býti nemůže, jako také i to, z kterých příčin až dosavád země česká, moravská, slezská a lužická jmenovaného krále J. V. k skutečnému držení a vládnutí připustiti jsou nemohly. A kdyby tomu všemu nazpět a na odpor zase něco na patrnou ouhonu a zkrácení při nastávajícím volení císaře římského z strany jeho královské osoby, bez předcházejícího vysvětlení præjudiciální a na zřejmou ouhonu Nás stavův se vztahující rozepře a otázky se zběhnouti a Jeho Velebnosť královská sessí neb místa a hlasu kurfirstského dopříno býti mělo: tedy to vše i sv. říše římské samé jistě k nemalé ouhoně a zkrácení, království pak českému a zemím k němu přivtěleným k velikému zlehčení Našich starobylých privilegií, svobod a spravedlností sloužiti a vztahovati se musí. A protož My stavové těšíme se a k V. V. kurfirstským a k plnomocníkům nepřítomných tu poddanou, přátelskou a služebnou důvěrnosť

máme, začež i tímto psaním Naším uctivě a snažně prosíme, aby V. V. to Naše právní a spravedlivé vznešení v zdravé uvážení vzíti a slavné království české, jakožto přední spoluoud sv. římské říše, na milostivém a obzvláštním pozoru míti ráčily, nedopouštějíce králi, aby s takovými daleko patřícími a ouhonnými předsevzetími z strany té domnělé sessí a hlasu proti textovnímu vejslovnému zlaté bulle znění postupovati měl: nýbrž aby to k srdcím svým opravdově připustiti ráčily, že dotčené království slavné, jako i k němu přivtělené země, beze vší pořádné a právní opovědi a příčin, z kterýchž by se před počestným světem slušně odpovídati mohlo, jako v preiss nepříteli, mezi nímž podle jistých zpráv mají se i Turci nacházeti, dány jsou, aby je ohněm, mečem i zájmem hubil, an nic tomu podobného nikdá o těch barbarských národech slýcháno nebylo. Nebo, ať se o jiném ukrutenství na ten čas mlčí, mnohé matky ubohé, obávajíce se té vzteklosti nepřátelské, své vlastní dítky mnohem raději za živa do rybníkův vmetaly, aneb jinak o hrdla připravily, hežli aby měly se na to očima svýma dívati, jak by tyransky ta zšílená zběř s nimi nakládala. Anobrž i ta těla mrtvá, čehož Bůh na nebi jistotně bez pokuty nenechá, v kostelích ven z hrobův vykopávali, pohlaví ženské, kteréž ještě porušení nezvalo, dočista obnažovali, a na oltáře za ruce i za nohy do kozla svázané, za odiv vystavovali aneb k vratě kostelní podpírali, nešanujíce v tom na prosto

žádných panských ani rytířských osob a těl mrtvých, a jakž se to dostatečně prokázati může, i s jedním mrtvým tělem ženským právě nelidsky a ohavně sobě počínali: Protož samé aby V. V. s tím náklonnější a ochotnější myslí tomuto Našemu vznešení a žádosti slušné místo a průchod u sebe milostivě, přátelsky a příznivě dáti ráčily a daly. Jestli by pak vždy proti vší Naší naději a důvěrnosti něco jiného na pouhé Naše zkrácení a ouhonu v příčině té Nás potkalo, tedy My v případnosti takové ještě jednou před V. V. kurfirstskými a pány plnomocníky V. V. a tak před celým slavným kollegium kurfirstským z Naší nevyhnutedlné potřeby musili bychom se ozvati, a proti takovému krále Ferdinanda povolání, sessí a hlasu potud a tak dlouho, pokavádž by tomu, nad hlavami Našimi vznášejícímu se nepokoji a nebezpečenství, způsobem a prostředkem náležitým spomoženo nebylo, tímto a jinými spisy a jednáními, jak nejslavněji a nejpodstatněji Nám možné, se ohlásiti, protestírovati a tomu všemu slušný a právní odpor vložiti, ano i pro všecku budoucí Naši potřebu, i na všecky stavy sv. římské říše, aneb kdekoli sice táž věc, podlé práva a chvalitebné zvyklosti, vlastně náleží, způsobem řádným spravedlivému rozsudku se odvolati. K čemuž však přijíti V. V. a páni plnomocníci milostivě a příznivě nikoli dopustiti ráčí, nýbrž mnohem spíšeji na to všelijak povoliti ráčí: aby zlatá bulle při svém patrném slovním textu, v své celosti a podstatě, zvy-

[illegible]

... šťastném panování ... [illegible]
přízniví a laskaví ... [illegible]
... [illegible]

... jménem.

... rakouským spojencům ... proti ...
... a strýci, císaři Rudolfovi [illegible]

[illegible]

viděli a slyšeli jsme, a že s prvopisem to porovnavše s ním doslovně shledali jsme býti shodným, což již tuto dali jsme přepsati:

„Jakož v nynějším věcí stavu žalostném, kdež Uhry již skoro jsou ztraceny a Našeho slavného domu rakouského země, jež s Uhrami hraničí, spustošeny jsou, a bohužel! i z mnoha jiných příčin známo, že J. M. C. pán a bratr Náš nejvzáctnější pro jakýsi ducha svého nelad a slabosť, jež mívají chvíle nebezpečné, k panování nad královstvími a zeměmi, k nim příslušnými ne zcela jest dostatečen a schopen, že, co mu Bůh svěřil, není schopen, aby spravoval: tudy těmito a jinými důvody dohnáni, My, arciknížata rakouští Matyáš, Maksimilián, Ferdinand, Maksimilián Arnošt, bratří a strýcové, nesmírným žalem sklíčeni, bedlivě uvážili jsme, že, čeho Nám dopřáno od Boha a přírody, mimo se pouštěti nesmíme, a soudili jsme, že Nám s tímto ve Vídni sjezdem není co otáleti, kdež vše bedlivě a zrale uváživše, nynějšímu stavu jiného léku býti jsme neshledali, než abychom mocí úmluv a sjednání, v něž společně jsme byli vešli, jakož i dle chvalitebné, od předkův našich zachovávané zvyklosti, přihlížejíce k J. M. C. neduhu a svrchu řečené slabosti, arciknížete Matyáše podlé přirozeného pořádku a bl. paměti děda Našeho Ferdinanda císaře uložení, hlavou a záštitou domu Našeho v této příčině zvolili a ústy a srdcem jednomyslně ustanovili: Nýbrž tímto nynějším My všickni jak jmenem Naším,

tak i těch, kteříž jsou mladší, všecku moc a vládu způsobem, co můžeme nejlepším, naň vznášíme a, cožkoli v této příčině obtížné má se státi a vyjednati, jak u papeže, pána Našeho nejvelebnějšího, tak i u nejjasnějšího krále španělského a u bratra a strýce Našeho nejmilejšího arciknížete Albrechta a jiných knížat, My všickni chceme to schváliti a uznávati toho platnosť: A tak sice, že, v čemkoli, což dotýká se věci této, bylo by zapotřebí rady a přičinění Našeho, My k žádosti jeho ku všemu se zakazujeme. Kdyby pak i sv. říše římská z těchtýchž důvodův o volbě nového krále římského rokovala, My všickni na téhož jediného, poněvadž již přírodou dán jest co nástupce císařův, totiž na arciknížete Matyáše, bratra a strýce Našeho nejmilejšího, všecko snažení Naše vynaložíme a, seč jsme, nikoho jiného nebudeme podporovati. A poněvadž bez věrného a bedlivého rádcův, služebníkův a poddaných Našich přičinění tak velké dílo a tak vážné nedá se vyříditi, My za to jsme měli, že o bezpečnosť jejich neméně zapotřebí se postarati, i tudíž pro větší jich zabezpečení abychom My všichni arciknížata společně vzali je nejmilostivěji pod ochranu Naši, kdykoli by toho bylo zapotřebí, aneb kdosi neb několik jich za to žádali, buďsi list ochranný vydán kýmkoli z Nás. Ve všem, co svrchu bylo řečeno, vyraženy jsou vůle a smýšlení Naše. Což aby na všecky časy budoucí mělo platnosť a sílu, smlouvu tuto vlastní rukou jsme podepsali a soukromnými

pečeťmi Našimi stvrdili. Stalo se ve Vídni dne 25. dubna léta spásy 1606. Matyáš. Maksimilián. Ferdinand. Maksimilián Arnošt.

Čemuž na svědectví list tento pečetí města Našeho dali jsme opatřiti a stvrditi. V Brodě Českém dne 24. měsíce května léta 1606.

Arcikníže Albrecht spolčení tomuto dodává stvrzení.

(Listinu tuto odkryli též konšelé a starší českobrodští.)

My, konšelé a starší města Českého Brodu, oznamujeme tímto všem vůbec a každému zvláště, jemuž na tom záleží, že, co níže vypsáno, čtli, slyšeli a viděli jsme, a že s prvopisem to porovnavše, s ním doslovně shledali jsme býti shodným, což již tuto dali jsme přepsati:

„Jakož nejjasnější arcikníže Matyáš, bratr Náš nejmilejší, zaslal nám smlouvu jakousi, v nižto on a nejjasnější arciknížata Maksimilián, Ferdinand a Maksimilián Arnošt, bratří a strýcové Naši nejmilejší, vešli, kterouž vlastní rukou podepsavše, pečeťmi svými každý stvrdili, a kterouž nejjasnější arcikníže Matyáš, jakožto osoba po J. M. C. nejstarší, ustanovuje se hlavou a záštitou slavného Našeho domu rakouského, a cožkoli by vzrůstu a zachování téhož domu Našeho potřebno neb jakýmkoli způsobem vhodno bylo, jemu dává se moc, aby uvažoval a jednal: ano též, kdyby sv. říše římská o volbě nového krále římského rokovala, že všickni jedině na arciknížete Matyáše, bratra Našeho nejmilejšího, spo-

AKADEMICKÁ KNIHOVNA

žení svá vynaložiti chtějí: že rádce a jiné služebníky, jichž přičinění bylo by snad zapotřebí, v ochranu svou vzíti přislibují: A poněvadž týž nejjasnější arcikníže si přeje a snažně žádá, abychom usnešení takové stvrdili, tudíž My z bratrské náklonnosti, kterouž jsme jej povždy milovali a snažíce se, ve všem učiniti mu vděk, ochotně na tom jsme se snesli, aby řečená smlouva i Námi byla schválena a stvrzena, a tudíž schvalujeme a stvrzujeme ji tímto listem, opatřeným přitištěnou pečetí Naší. Dáno v Brukselu dne 11. měsíce listopadu r. 1606. Albrecht." *)

Čemuž na svědectví list tento pečetí města Našeho dali jsme opatřiti a stvrditi. V Brodě Českém dne 24. měsíce května r. 1606. **)

Ferdinanda, arciknížete rakouského s králem španělským smlouva o budoucí nápad v království českém a uherském.

My, Ferdinand, z Boží milosti arcikníže rakouský, vévoda burgundský, štýrský, korutanský, krajinský a virtemberský, hrabě tyrolský a gorický atd. vysvědčujeme a známo činíme vůbec všechněm i jednomu každému, kdokoli tento list Náš otevřený čísti, viděti neb slyšeti budou.

*) Listina tato, jakož i předcházející, vytištěny jsou též v Hammer-Purgstallově „Khlesl's atd. Leben."

**) Patrná chyba v roce, porovnáme-li datum listiny Albrechtovy s vidimací v Brodě Českém. Kterak Českobrodským do rukou se dostaly smlouvy tyto, v tajnosti držané, nemohl jsem se dověděti.

Jakož jest J. M. římský císař, uherský a český král Matyáš II., pan strýc a otec Náš nejmilostivější, nedávno pominulých let, po přijetí království svých uherského a českého správy, podle své otcovské a obzvláštní o obecné dobré, o náboženství i o všecken dům Náš rakouský péče, starosti a lásky za dobré uznati ráčil, že by to k zachování v celosti a podstatě toho všeho velice platně a prospěšně se vztahovalo, aby ještě, dokavadž v živobytu svém zůstávati ráčí, o budoucím nápadu v týchž královstvích něco jistého a stálého na místě a konci postaveno bylo: jakož pak o to všecko jest se s nejjasnějším a nejmocnějším hispanským králem Filipem III., bratrem a strýcem Naším nejmilejším a nejšetrnějším, nic méně i s nejosvícenějšími bratřími svými Maksimiliánem a Albrechtem, arciknížaty rakouskými, též strýci a bratry Našimi nejmilejšími, zdravě a bedlivě uraditi a z jednomyslného všech Nás snešení, co se pretensí dotčeného katolického krále dotýče, na tom postaviti a zavříti ráčil:

Předně, že J. M. katolický král k přímluvě J. M. C. víceji sobě obecného dobrého, nežli svého vlastního užitku vážíc, upouští a odříká se od práva svého, kteréž jakožto jediný Anny, uherské a české královny, podle linie přímé Maksimiliána II., dotčené královny Anny syna prvorozeného, pravnuk v nápadu jmenovaných království a zemí, k nim připojených neb přivtělených, má, pro tu lásku a z přízně té, kterouž k Nám dítkám Našim pohlaví mužského

má, podle mužské linie neb posloupnosti přímo dolu sstupující, beze všeho přetržení pořádku dědicův Našich mužského pohlaví; s tou však při tom vysoce důležitou výmínkou, aby mu se proti tomu od Nás slušná a náležitá náhrada stala. O kteroužto náhradu pro nastávající nebezpečenství z nějakého při tom se obmeškání a průtahu, kteréž muselo by se státi při přehlídání a uvažování privilegií a erbanuňkův*) Našeho slavného domu rakouského, jiným příležitějším časem mezi Námi jednati se bude.

Za druhé, že z té obzvláštní lásky a přízně, kterouž k Nám a dědičům našim dolu sestupujícím má, jakž již výše doloženo jest, potvrzuje i onoho předešlého odřeknutí se téhož práva nápadního, kteréž na onen čas od nejjasnější královny Anny, paní mateře své, a svrchu jmenovaného cís. Maksimiliána dcery, 29. dne m. dubna léta p. 1571. se stalo, a jakž jest dotčeného práva jejího urozený pán pan Inacus neb Ignatius de Guevara, hrabě z Ognaty, jeho velebnosti katolického krále J. M. C. orator, jmenem a na místě dotčeného krále a pána svého, podle daného sobě k tomu plnomocenství, skutečně Nám postoupil, se odřekl a výš jmenovaného postoupení mateřského listem zvláštním

*) Překlad u Pavla Skály (hist. česk. vyd. prof. K. Tieftrunka. D. II. seš. 1. str. 19.). Tamtéž (str. 25. 26.) dočísti se možno, kterak smlouva tato, v největší tajnosti uzavřená a chovaná, vešla v známost hr. Jách. Ondř. Šlika a stavův pod obojí.

potvrdil. V kterémžto postoupení i potvrzení jeho My obzvláštní dobrodiní, náklonnosť i lásku hotovou J. M. katolického krále k Nám poznáváme, ji sobě oblibujeme se vší náležitou mysli Naší vděčností a vážností.

A dotčené postoupení i s konfirmací odřeknutí se práva toho nápadního po straně Naší jmenem Naším i na místě dědicův Našich dolu sstupujících schvalujeme a za slušné, pevné a stálé uznáváme na ten však způsob a pod výmínkou takovou: aby linie dědičův mužského pohlaví J. M. katolického krále v tom nápadu výš oznámených království a zemí k nim přivtělených před linií pohlaví ženského rodu Našeho otcovského, ano i před syny dcer téhož kmene dolu sstupujícími přední právo a přístup k nim měla beze všeho stupňův neb časův vyměřování neb obmezování a to tak: jestliže by kdy přišlo k tomu (čehož pán Bůh uchovati rač!) že by všickni Naši, na linii přímě dolu sstupující, beze vší přítrže posloupnosti jich, dědičové pohlaví mužského postavení, z světa skrze smrť časnou sešli; tedy aby ženského pohlaví osoby všecky, jako i syny jejich, a jiné z nich dolu sstupující, kteréž neb kteřížkoli by tehdáž z kmene Našeho na živě se nacházeli, dědičové mužského pohlaví na linii přímě dolu sstupující z rodu krále katolického Filipa III., na ten čas šťastně králujícího, bezčíslně, jak by se daleko týž rod jeho ztahoval, od téhož nápadu jmenovaných království odstrčiti moc a právo měli

a sami toliko k němu posloupně připuštíni bývali. Co pak se tkne kompensací neb odměny, proti postoupení Nám práva toho nápadního náležité, kteréž týž katolický král od Nás na některé z krajin rakouských vyhledává, slibujeme a přiříkáme, že, co nejdříve bude možno, chceme túž věc na uvážení Naše společné vzíti, majíce při tom také na bedlivém pozoru a paměti tolikerá veliká dobrodiní a pomoci platné, jimiž slavný dům Náš v těchto krajinách J. M. katolický král vždycky fedrovati a obhajovati ráčil, tak aby podlé náležitého všech případností ušetření v té částce vůli a mínění J. Velebnosti katolické dle Naší nejvyšší možnosti zadosti se stalo. A protož již řečené postoupení a konfirmací odřeknutí toho s předjmenovanými výmínkami a břemeny potvrzujeme, přijímáme, sobě oblibujeme a poznáváme, že v celém tom jednání Naše i Našich synův a dědičův dolu sstupujících zjevné pohodlí a užitek obsahuje se a zavírá. Protož tak z jistého vědomí Našeho a z bedlivého uvážení beze vší lsti a ošemetnosti i jiným všelijakým lepším způsobem, cestou a formou, jakž to podle práva a zřízení zemského svaté říše neb kteréhokoli království a zemí, chvalitebných řádův, zvyklostí a statut nejpříhodněji a nejmocněji státi se může, pro větši tohoto jednání ujištění a bezpečnosť slibujeme a přiříkáme jak My sami jménem Naším, tak i na místě Našich obojího pohlaví dolu sstupujících potomkův, že ty všecky punkty ouhrnkem, i jeden

každý obzvláštně, kteří se koli v tomto listu neb spisu obsahují a zavírají, svatě a neproměnně držeti a plniti chceme; připovídáme tuto, že ani My, ani dědičové a budoucí Naši, ani kšafty neb nějakými posledními vůlemi a pořízeními neb zápisy buď mezi živými neb po smrti, zprosta nic proti této smlouvě před se bráti, říditi ani skutečně činiti nemáme a nebudeme.

Jestliže by pak kdo z Nás co toho jinak se dopustil, to vše aby v nivec obráceno bylo a žádné naprosto podstaty a platnosti s sebou neneslo. Jakož pak za tou příčinou odříkáme se všelijakých dobrodiní a excepcí právních (abychom se nimi budoucně proti žádnému z lidí zastírati nemohli, jako by v této smlouvě nějak lstivě s Námi jednáno bylo, a My jsouce v právě Našem přetěžce zlehčeni a uraženi, mohli se zase na ně poznovu navracovati a je sobě k předešlému způsobu a k náhradě přivozovati) a přitom i nápadu všeho, jejž pokládali by sobě míti Naši potomci pohlaví ženského k dotčeným královstvím a zemím, a tak summou všechněch a všelijakých práv a privilegií, zvyklostí, statut, dekretův, smluv a erbanuňkův, i starobylých pořádkův předjmenovaných království a provincií, pokudž by se co toho vztahovalo k ujmě a skrácení svrchu psaných výmínek, Nám k dobrému a prospěšnému v tomto listu obsažených. Což vše tak platné Nám býti má, jako by nikdá do téhož listu vloženo a vepsáno nebylo; a tak aby proti tomuto přísahami Našimi obapolně stvrze-

nému listu a smlouvě Naší žádná buď od nejvyšších biskupův aneb od císařův římských dispensací aneb milosť a propuštění Nás z ní nižadným způsobem vyžádána býti nemohla.

Abychom pak krásně buď My sami aneb dědičové a budoucí Naši od kohokoli z nich něco toho sobě vyprosili, aneb že by který papež neb císař Nám takové nějaké milosti sami od sebe ze svého vlastního pohnutí, vůle neb libosti udělili; tedy tomu chceme, aby to žádné moci, průchodu a platnosti Nám neneslo.

Slibujeme též, že chceme J. M. C. za to požádati, aby jak to postoupení a ratifikací odřeknutí, po straně katolického krále stalé, tak ovšem i tohoto listu a v něm nevýslovně dostavené výmínky z strany přednosti té k nápadu království obojího i zemí k nim přivtělených z plnosti mocnosti své císařské a královské v nejdostatečnější formě, jak by to nejlépe býti mohlo, schváliti a potvrditi ráčil. Mimo to také zavazujeme se i k tomu tímto listem Naším, že nedadouce projíti šesti měsícům, jak bychom jen v království českém, jako i v uherském korunováni byli, v jednom i v druhém království list tento Náš poznovu slavně stvrditi chceme. A jestliže bychom čeho buď naschvále aneb z omylu a nedopatření buď v tomto nebo v onom listu pominuli a vypustili; tedy aby to vše jmíno a držáno bylo nejináč, než jako by v nich výslovně vepsáno a dostaveno bylo, a tento list Náš aby předce v své moci, celosti a podstatě zůstával.

Mimo to, pokudž by králi katolickému aneb jeho synům vidělo se pro větší jeho a svých dolu sstupujících dědičův ujištění a bezpečnosť v tomto listu Našem některé klausule obnoviti, změniti, k nim něco přidati, neb od nich ujíti, aneb něco více nadto pro hojnější téhož listu mocnosť a podstatu učiniti, bez změnění však svrchu psaných výmínek neb samé hlavní věci; tedy k tomu sebe i syny a dědiče Naše dokonale zavazujeme a přiříkáme, že to vše v tom způsobu a formě, jakož od krále katolického J. M. neb synův jeho toho od Nás žádáno bude, když by toliko táž žádosť v jednom roce, pořád od datum tohoto Našeho zběhlém, Nám se přednesla, státi a vykonati se má.

Naposledy slibujeme a připovídáme, že ty všechny věci i jednu každou z nich obzvláštně, jakž se co svrchu píše, jmenem Nás samých i dědičův a budoucích Našich pod zavázáním v tom všechněch Našich panství, kteráž nyní máme aneb potomně míti budeme, ano i s odřeknutím se všech a všelijakých dobrodiní právních a všelijakých zvyklostí starobylých, kteréž by tomuto reversu, zápisu a najednání Našemu v čemkoli čelily na odpor, a to slovy pode ctí a věrou Naší knížecí a arciknížecí a pod závazkem přísahy Naší, na sv. čtení, s položením na ně rukou Našich, tělesně vykonané, stále a pevně držeti a tomu všemu zcela a zouplna zadosti činiti chceme a budeme.

A pro lepší toho všeho ujištění a podstatu

netoliko rukou Naší vlastní v tomto listu Našem jsme se podepsali a pečetí Naší arciknížecí jej upečetili, ale nad to výše i u přítomnosti Jakuba Chyzele, pána svobodného na Kaltenbrunĕ, rady, komorníka a štalmistra Našeho, též Urbana, svobodného pána z Bödingu a Persinu, rady válečné a komorníka Našeho, jakožto svědkův, k jednání tomuto slavně a naschvále od Nás dožádaných, Linhartovi Gecovi, obojích práv doktoru, radě Naší tajné a místokancléři dvorskému, v něm se podepsati poručili.

Stalo se na hradě pražském v pokoji Našem životním obyčejném 6. d. m. června léta 1617. za panování nejnepřemoženějšího a velikomocného římského císaře Matyáše.

Ferdinand.

Jan Jakub Chyzel sv. pán na Kaltenbrunĕ.
Urban z Bödingu, sv.p. na Falkensteině a Persynově.
Linhart Gec, místokancléř.

Také já D. Ign. Velez z Guevary, hrabě z Ognaty, nejmocnějšího krále Filipa hišpanského legát, u přítomnosti arciknížete Ferdinanda a svědkův i kancléře jeho, svrchu jmenovaných, přijal, schválil a potvrdil jsem jmenem a na místě téhož krále, pána mého, mocí obzvláštního plnomocenství, mně od krále z města Madridu 21. d. dubna léta přítomného odeslaného, i J. Jasnosti arciknížeti a kancléři jeho in originali ukázaného, dotčenou smlouvu a zápis J. J. arciknížete ve všech jeho punktích, klausulech a ce-

lém znění, pokudž se k dobrému a užitečnému J. M. krále katolického, knížete Kastillského a nejjasnějších infantův, jeho dědičův i budoucích, od něho dolu přímě sstupujících bez počtu, vztahuje neb vztahovati může, tím způsobem a formou, jakýž J. Velebnosti katolické a jeho dědičům, dolu sstupujícím, nejužitečnější, nejlepší a podlé práva nejpodstatnější býti může a má.

A pro lepší všeho potvrzení takové své přiznání a oblíbení u přítomnosti J. Jasnosti arciknížecí svědkův a kancléře jeho svrchu řečených rukou vlastní jsem podepsal dne, měsíce a roku svrchu dotčených.

Jan Jakub Chyzel svob. p. na Kaltenbrunĕ.
Urban z Bödingu*) sv. p. na Falkensteině a Persynově.
Linhart Gec,**) místokancléř.

Na zvláštní poručení pana hraběte posla:
Vilém Portugal, sekretář.

Srovnáno shoduje se s originálem. Stalo se v kanceláři J. M. C. a krále českého.

V Praze dne 7. října léta 1617.

Volf Adam Cejz z Pyrnova, registrátor.

---

*) t. j. Pötting z Falkensteina a Persingu.
**) t. j. Leonhard Götz.

Zde máš tedy, čtenáři laskavý, nepatrnou, pokud připouštěla stručnosť spisu toho, snůšku dokladův, o svobodě Čechův svědčících Čti, bez vášně uvaž a zkoušej povahu skutku, jak nesmírnými křivdami království české dotýkáno a obtíženo bylo od Ferdinanda II., dokud ještě nebyl připuštěn k vládě, nýbrž teprv nastolení svého očekával, a to sice křivdami nejen v náboženství, nýbrž také v občanských svobodách, kteréž jim vyrvati zamýšlel návodem přešpatné oné jezovitské rady, jemu samému škodné.

Cizími věcmi nakládati, česť a víra nedopouštějí. (L. 45. D. de regulis juris.) Nikdo zajisté více práva, než sám má, na jiného přenésti nemůže. Všem politikům známo jest z nejstaršího práva Čechův, že králové jejich se nerodí, nýbrž volí, že nevycházejí z rodu krevního, nýbrž z hlasův všech tří stavův. Moc tato čili právo volby bylo jaksi základem veřejné svobody jejich, kteráž od starodávna vždy se zachovávala, tak že všickni králové, vládu nastupujíce, museli se zavázati ve všech kapitulacích královských a při korunovací slavně přísahati. Jmenem nejsvětější trojice přísahati, není věc malé váhy; kdo přísahu

ruší, przní a zlehčuje jméno svrchovaného, což jest zločin uražení velebnosti boží.

Na obranu svobody Čechův zavázali se Rudolf trojí přísahou, Matyáš čtverou a tolikéž Ferdinand; přísahali též, že zůstanou bez porušení, v celosti a bezpečnosti veškeré diplomy, úpisy a jiné věci, svobodu národa stanovící, jež pocházejí od zbožné a svaté paměti jich předchůdcův (jimž na věky budiž blaze) krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, císaře Ferdinanda, císaře Maksimiliána, císaře Rudolfa a jiných (čehož seznam vypočítává se ve větší apologii čili obraně vedle jiných věcí hrůzných, jimiž se sápáno na náboženství evangelické).

Nenajdeť se v letopisech, aby z prastarého a přeslavného domu rakouského byl vyšel, jenž by cosi byl podnikl proti přísahám blahé paměti předchůdcův svých. Ó žalu! což nestalo se z nejhorší domluvy morem veskrz prosáklého Loyolistického družstva toho (kteréž tuším jen samého Satanáše babičskou pomocí na výsluní bylo vyvrženo)?! Jeho nešlechetností nejprvé Matyáš upadl v křivopřísežnictví a lest, když svolil ve spiknutí proti vlastnímu bratrovi Rudolfovi, když shovíval rocení jezovitův proti svobodě království, jemuž čtverým úpisem byl zavázán. Také Ferdinand II. nešlechetností řečeného moru jezovitského obalamucen, zapomněl přísahy, dvojím úpisem stavům dané; dopustil, aby, co právem bylo

svobodné volby Čechův, přivlastněno bylo rodu rakouskému. A však což divu! Právníci jezovitští v zákonnících svých, aby potřeštili nejvyšší vlády, ustanovili, aby se evangelíkům nezachovávala víra. Není-liž to zločin, spáchaný na ujmu království, jemuž byl přísahal — na nejvyšší potupu předchůdcův císařův a králův — na pohanění přeslavného a prastarého domu rakouského — ano na jeho vlastní záhubu?! Žádná totiž moc, nešlechetností získaná, není trvalá, anať vede k bouřím a co nejdřív se sřítí. Touž nejkřivější domluvou jezovitskou k tomu byl přiveden, že svolil ve smlouvu s králem španělským, jemuž království české a uherské, ještě ani sám nejsa v jich držení, v právo dědičné odkazoval. Nikdo však o věci cizí s jiným se smlouvati nemůže, nerci-li mu ji odkazovati.

Co proti náboženství Čechův podnikáno, děsno vypravovati; zvědavý čtenář obšírnějšího o tom, co tu vypsáno, dočísti se může ve větší obraně české, jakož i ve spisu o dedukci. *) Než onen jezovitský vřed nalípnul se na království, svorně mezi sebou žili obyvatelé; pro víru nebylo záští, každý jen vlastního svědomí

*) Zde spisovatel rozumí 1. Apologii stavův království českého, vydanou r. 1618, po druhé pak vytištěnou v Praze r. 1862. péčí evang. faráře Václava Šuberta a pak 2. Deduction d. i. nothwendige Aussführung, Bericht und Erzehlung deren Ursachen und Motiven, warumb Kayser Ferdinandus II. nach tödtlichem Abgang Wey-

si hleděl; mezi pány světskými, jako i mezi kněžími prospívalo přátelské a důvěrné obcování. Kde vládne hlava rozumná, výborně stát jest zřízen; dobrý řád živí říši.

Když ale Loyolistický onen mor se připlížil, zticha do království se vkradl, vetřel se k některým tupějšího ducha předním pánům království, brzy pak i k hlavě samé, tonulo všecko; řád obecný, výborně zřízený, kazil se, sápáno se na svobody občanské a náboženské, uráženo práva svornosti a přátelství, všecko klesalo v největší zmatek, vše vybuchlo v plameny! Takto z návodu řečeného jezovitského ducha nepokojnosti otevřeny dvéře na vyvrácení moci nejvyšší; touž nákazou zastižena celá říše, upadla v okolnosti nejbídnější. Cizincům v plen dána, ohněm zhubena, mečem spustošena a na kolikž millionův nevinných duší hladem vyhlazeno?

A ještě ani neviděti konce strastí těch z ničemné oné rady jezovitské. Těmiž plameny jezovitskými hoří Anglie,*) Skotko a Irsko; ani samého papeže se nešetří, nýbrž, aby i jeho velebnosti sídlo bylo vyvráceno, církevní onen mor bdí velmi pilně.

---

land Kaysers Matthiæ dess Regiments im Königreich Böheim und dessen incorporirten Ländern verlustiget, und wodurch die Länder zu der befugten und rechtmæssigen Wahl jetzt regierenden Kön. May. in Böheim vermöge ihrer Freyheiten zu schreiten bewogen und getrungen wurden atd. Po druhé vytištěno r. 1620.

*) Naráží na tehdejší nepokoje za Stuarta Karla I.

A ještě shovívati budou obojího stavu, církevního i světského, hlavy?!

Uznejtež, že děje se toto řízením božím; povstaňte duchem kajícím, srdcem upřímným. Ukažte, že v hrudi své nosíte srdce bohatýrské, složte s beder svých břímě, naložené nešlechetností a lstí jezovitskou. Vyhlaďte původce skutku; tak snadno uhasíte plameny, lidstvu škodné a celý stát sžírající, sprostíte se jha nesnesitelného, sobě samým a celému státu nejlépe posloužíte. Pohrdnete-li však upřímným tímto napomenutím, ještě horšího očekávejte!

Konec.

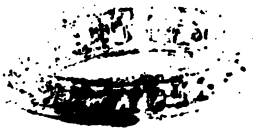

Ondřeje z Habernfeldu

odpověď na vylučování,

kteráž

proti Čechům namítána jsou

od

M. C. Ferdinanda III. plnomocného vyslance

při vyjednávání

o všeobecný mír v Monasteru

l. 1645.

(Přeloženo z latinského.)

Ad

EXCEPTIONES

contra Bohemos

a

Suæ Cæsareæ Majestatis Ferdinandi Tertii

ad

pacificationem publicam
Monasteriensem, plenipotentiario legato, objectatas

RESPONSUM

ab

Andrea ab Habernfeld.

Anno Io clo c. XLV.

Královské Milosti, jakož i království švédského radě, při kanceláři přísedícímu a u vyjednávání o mír obecný v Monasteru vyslanci plnomocnému, nejjasnějšímu a urozenému pánu, panu

Oxenstiernovi Axelsonu,

svobodnému pánu na Kimithu, pánu na Fihelmu, Hornungsholmu a Tulgarnu, pánu mému.

Nejjasnější urozený pane!

Přítelem, jenž z Osnabruku do Hágu dorazil dne 28. července (nového počtu) léta tohoto běžícího 1645. uvedeno mi v známosť čtvero námitek, kteréž u přítomnosti Vaší Excellence od pana vyslance Jeho Milosti Císařské*) proti Čechům vrhány byly. Uslyšev je, v útrobách pohnut, jako by překypujících, zažíti jich nemohl jsem aniž směl. Péra tétéž chvíle jsem se uchopil a, pokud doba některé hodinky při-

*) Vyslancem tím byl hrabě Maksimilián z Trautmannsdorfu.

pouštěla, vyvrácení jich snesl jsem v tuto maličkosť; na čí však bedra naložil bych břímě obrany této, ačkoli všude se ohlížev, nikoho jsem nenalezl. Jsouť Čechové odevšad opuštěni; smlouvou Ulmskou a hanebným mírem Pražským*) od říše jsou odtrženi; všech na svou obranu prostředkův zbaveni, na síle stenčeni, z domův svých vyhnáni; jediné jim zbývá útočiště, všech nejlepší, totiž Svrchovaný; onť sám potlačených mohutné rámě; kdož se v něj důvěřují, neomylně dostane se jim prostředku, kterýmž by si posloužili. Prostředkem takovým budiž koruna švédská, Vy pak sám buďtež tím Atlantem, jehož bedrům směle uložím toto břímě.. Vyť jmenem koruny švédské na tomto shromáždění obhájcem jste obecného blaha a svobody vší říše, jejížto důstojenstvím předního kurfirství vyznamenaný člen nejpřednější, Čechy s přivtělenými zeměmi, právem měly býti pojaty v počet protestantských, čehož že se neopomenulo, zřejmým jsou důkazem prohlášení tam článkové návrhu koruny švédské. **) Jsouť to známky velké k Čechům

*) O smlouvě čili příměří v Ulmu uzavřeném viz naše poznamenání na str. 41. Mír Pražský uzavřen byl r. 1635 (30. května) mezi cís. Ferdinandem II. a kurfirstem saským Janem Jiřím; později k němu přistoupili všickni téměř říšští stavové němečtí a tak pominul náboženský ráz vojny.

*) Tuto spisovatel naráží na článek návrhu čili proposice plnomocníkův švédských Jana Oxenstierny a Jana Adlera Salvia v neděli sv. tro-

náklonnosti; aby pak přízeň tato dlouho potrvala, pilně se vyhledává tímto maličkem, což z pouhé důvěry kladu na srdce Excellenci Vaší, ačkoli málo naděje, že na tomto nynějším sjezdu zjednán bude pravý a trvalý mír; neboť se ví, že zákonníky právníkův papeženských a darebná pravidla bohoslovcův oplývají zákonem, že kacířům není zachovávati víry, čemuž učí též Jakub Simancha, biskup Pacenský *) „de catholica instit.“ Cap. 46. §. 52., kdež praví, „že na trest a potupu kacířských těch Lutheránův patří též, že slovu, jim danému, i přes přísahu nemá se dostáti.“ A hned dále praví: „že s kacíři nemůže býti žádného obcování ani míru, pročež slovu jim danému, třeba i přísahou stvrzenému, nijak nemá se dostáti“ atd. K témuž výroku spouští se Kunrád Brunus, doktor práv; libuje si v tom doktor bohosloví Martin Becanus; schvalují to všickni doktoři právnické fakulty arciknížecí akademie Frejburské; tomu učí také Pavel Windeck v rozjímání o vyhubení kacířův, což tiskem vyšlo v Kolíně nad Rýnem s přivolením J. M. C. a přemnoho jiných. Této zásady papežencův vzevřel účinek v příměří Ulmském

jice v Osnabruku předložené, aby do všeobecné amnestie pojaty byly též země české, čímž vystěhovalým neb vypovězeným Čechům neb dědičům jich měly býti navráceny všecky dřívější statky, hodnosti atd.

*) Pax Julia, t. j. Beja, v portugalské provincii Alemtejo.

a v míru pražském; objevil se, abych o jiných pomlčel, nedávný toho příklad na císařích Matyáši a Ferdinandu II. Byliť Čechům zavázáni přísahami, onen čtyrykrát potvrzenou, tento dvojnásobnou; z tétéž zásady upadli v křivopřísežnictví. Když tedy ani přísaha, kdež sám bůh na svědectví se volá, nižádné nemá váhy u papeženců v, mnoholiž zpomohou jich spisy neb sliby? Jen málo co dobrého a jistého odtud naditi se možno.

A však víme, že národ švédský, ve válce a míru slavný, když čest je na váhách, krutou volí válku nad planý mír; též i nám, jimžto domem rakouským vyrvána nejvyšší svoboda a kteříž od papeženců v počet kacířův jsme zaznamenáni, mnohem více naděje vzkvétá z boje drsného, než z míru nejistého a pochybného. Velmi mnoho prospějí blahu obecnému článkové návrhu Vašeho; setrou předně pochybování v korunu švédskou, jež se vzňalo, jsouť předce vydatny a potlačeným slibují svobodu. Budou podnětem, že mnohým opět rozehřeje se ustydlá již žíla krve bohatýrské. Bůh nejdobrotivější a nejmocnější žehnej dílu svému, jehož zajisté Vy jste nástrojem; vojsko vaše božím jest vojskem, pod jehož štítem po tuto chvíli dýchají tyranstvím potlačení: a poněvadž jest vojskem božím, bůh pak sám jest pro nás, kteří ode všeho světa jsme opuštěni, tudíž vojsko Vaše jest i vojskem naším.

Svrchovaný dejž, aby zvítězilo. Dobudeť

takto koruně švédské jména, nikdy nehynoucího a nesmazatelného, jež také potomstvem celé říše římské a po všecky stěžeje světa bude oslavováno; nemíním pak pouhého jména a slávy, a však i vděčností co největší celá říše, jakož i království české se zeměmi přivtělenými koruně švédské a potomstvu těch, kteříž se účastnili činu, po všecky věky zavázány budou.

Přijmětež, nejjasnější a urozený pane, tuto beze všeho vyšperkování sepsanou odpověď k námitkám sečteným; takto spraven, jako jste již započal, odmítejte křivdy, vrhané na národ nevinný, a vytrvale jej braňte, abyste svého času od těch, jichž věci hájíte, doznal velkého vzoru vděčnosti. Slibu toho ubezpečení mějte

od nejoddanějšího Vaší Excellenci

Ondřeje z Habernfeldu.

Psáno v **Hágu** dne 28. července nov. počtu r. **1645**.

Vyhrazování

čili námitky, jež při vyjednávání o mír obecný na sjezdu v Monasteru proti Čechům učinil pan vyslanec Jeho Milosti Císařské.

1. Předně, že Čechové z vlasti vyhnaní a od Ferdinanda II. do achtu daní, ne pro náboženství, nýbrž pro odboj, a tudíž spravedlivě byli trestáni.

2. Za druhé, že Čechové první chopili se zbraně proti králi svému, od něhož poraženi byvše, právem meče domu rakouskému v dědičnosť jsou získáni, kterýmžto způsobem ztratili svobodu i náboženskou i politickou.

3. Za třetí, že císař Ferdinand v zemích, jichž v dědičnosť dobyl, v příčině náboženství smí si počínati dle libosti své, totiž vyznávání víry dovolovati neb zapovídati beze všeho ohledu; neboť když prý i jiným knížatům říšským svobodno, trpěti vyznávání víry katolické, neboli zapovídati, i císař u svých práva toho požívá.

4. Za čtvrté, že tak řečený majestát, císařem Rudolfem Čechům v příčině náboženství daný, netýká se než těch, kteříž večeři Páně pod obojí způsobou přijímají a k vyznání čili k učení Jana Husa, jež prý se shoduje se starým vyznáním Augsburským, se přiznávají, jakž je za tehdejších dob vyznávali všickni tři stavové. Nyní však, když rozštěpeni jsou na rozličné sekty, od onoho vyznání prý se odchýlili a že takto řečený majestát platnosti své pozbyl, nemá žádné váhy, aniž Čechům více svědčí.

1. K námitce první, kdež Čechové viní se z odboje.

Odpovídá se, že pán, než v držení byl připuštěn, žádného k poddaným práva nemá; když by se takový mocí o něco pokoušel, rozhlásí se o něm, že proti nim dopouští se nepřátelství; tím pak způsobem na vlastní obranu podá se jim rukověť. Uchopivše se tudíž zbraní na obranu, spravedlivě jednali a nebude lze jich viniti z odboje.

Odboj jest, což dědičné moci všetečně na odpor se staví.

Kdyby neobmezený panovník, jemuž služebnosť se náleží, poddaným svým cokoli poroučel, třeba i nejtvrdší jho jim ukládal, oni pak jemu odpírali neb na odpor se stavili, zpoury byli by vinni; kdo však žádného k poddaným práva nemá, od nich křivdou ni zpourou uražen býti nemůže. Tak věc se má s Čechy, kteříž Ferdinanda II. ještě nepřipustili k vládě, poslušenstvím

nebyli mu zavázáni, aniž jim on co poroučeti práva měl. Cokoli a způsobem jakýmkoli Jeho Milosť proti Čechům podnikal, vedl si v tom jako zřejmý nepřítel. Čechové tudíž ne neprávně proti němu obrátili zbraně obrany, odbojníky však nebyli nikoli. Jen sluhové, jak řečeno, proti moci nejvyšší povstavše, ze zpoury se viní, svobodní však nikdy. Kdyby král byl býval připuštěn k vládě, Čechové byli by mu bývali poddáni jakožto králi zvolenému, jehož poslušni jsou jako občané vrchnosti, nikoli však jako panovníka neobmezeného, jemuž se náleží služebnosť. Nikdy totiž král český nemohl se honositi vládou neobmezenou, poněvadž všickni tři stavové království, panstvo, rytířstvo a města, měli právo voliti, při kteréž volbě měly hlas též země přivtělené. Tito králi zvolenému předpisovali jisté výminky jichž dle práva nesměl přestupovati. Že tedy národ český jest a byl národem svobodným, a že králové jeho se nerodí, nýbrž volí, všem vůbec známo jest. Zavázáni jsou králi svému jistými zákony, a však i král jim jest povinen vše, k čemu se byl zavázal slavnou přísahou; což zrušiv, vinníkem se stane. Největší tedy vinou jest, křivě přísahati, a blíže-li přihledneme, císaři zajisté velmi neprospěšno ano škodno. Neboť co stvrzeno přísahou s dovoláváním se jména božího, ani uvažováním prospěchu ani hrůzou nebezpečenství jakéhos, nesmí se státi neplatným, nýbrž pevná a nezměnná budiž řeč, na jejížto víru bůh svěd-

kem se dovolává. Že Ferdinand návodem zlých rádcův prohřešil se proti přísaze, dokazují Čechové ve větší apologii, a obšírněji v dedukcí; děje se o tom zmínka též v Habernfeldově „vojně české.“ Že proti Čechův privilegiím, právům, svobodám, zvyklostem, řádům, zřízením, sněmovním snešením, na jichž zachování, stvrzení a rozmnožení slavně byl přísahal, od Jeho Velebnosti bylo bojováno, měli-liž Čechové i k tomu pomlčeti? Chopili se tudíž co nejspravedlivěji zbraně na obranu svobody: odbojníky tedy nejsou nižádným způsobem.

2. K n á m í t c e d r u h é, že království české se zeměmi přivtělenými právem meče dostalo se v dědičnosť domu rakouskému.

O d p o v í d á s ę: Zákonem mezinárodním sice přijato, že všickni, kdož ve vojně poraženi, přemoženi a zajati jsou, vítězi upadají ve služebnosť, ačkoli dle práva přirozeného všickni svobodnými přicházejí na svěť (l. 3. l. naturalem adeo. D. de acquirend. rer. dom. §. jus autem gentium instit. de jure natur. l. ex hoc jure. D. de just. et jur. l. manumis. D. de just. et jure l. quod attinet D. de reg. juris); *) služebnosť taková zrušuje sice svobodu, a však nikoli přirozenou, kteráž v činech se zakládá, neboť

*) Podávám bez změny tyto doklady ze spisův právnických, tehdáž nejvíce užívaných. Odstavec tento shoduje se místy doslovně s částí „vojny české“, kdež se vyvracejí tytéž námitky (str. 42.).

smíšenník [illegible] jak [illegible] všel, může [illegible] [illegible] [illegible] — cum propugnat). [illegible] [illegible] přijímána jest dle účin- [illegible] práva a [illegible] jest právem mezinárod- ním (l. [illegible] [illegible]. [illegible] et jure §. jus a [illegible] [illegible] D. de poen.). A [illegible] [illegible] [illegible] přechází ne- [illegible] [illegible] práva vzniká (l. post- lim. §. [illegible] l. hostes D. de captiv.). Tako- [illegible] [illegible] [illegible] žádným způ- sobem [illegible] [illegible] vésti království [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dle chvalitebného a staro- dávného [illegible] mezi křesťany přijato jest, aby [illegible] ve vojně, jako [illegible] spravedlivé, dostanou se do zajetí [illegible] se [illegible], nýbrž na svo- bodě se chovali, [illegible] nezaplatí výkupného. (Boer. decis. 175. Bald. in l. hostes. D. de captiv. Alciat. in l. hostes. D. de veter. signis. reg. Hisp. l. l. tit. 29. par. 2.). Svobodní lidé, ve vojně zajatí a v [illegible] uvedení, když domu se navrátí, jakýmkoli způsobem z moci nepřátel vyváznuvše, předešlé svobody nabývají (l. nihil interest. D. de captiv.). Kdož od nepřátel se vrátili, nabývají totiž opět všeho práva, zajetím ztraceného, a to sice právem z návratu čili z nova se objevení — jure postliminii — (l. postlim. in princ. D. de captiv.); neboť všem osobám každého rodu, věku a stavu svědčí toto jus postliminii.

Kdyby někteří, ovšem proti pravdě, doklá- dali, že dům rakouský dědičným nápadem užíval

království českého se zeměmi přivtělenými, odpovím, že, kdyby se véc tak měla, tím méně váhy mělo by právo meče, jež padá jen na nepřítele zřejmého, v rozbrojích domácích meč žádného práva nemá poněvadž je pouze ukrocuje. Stává-li se jinak, hrůzovládou jest; co však vydírá se hrůzovládou, násilně vynuceným sluje a nevážným jmíno bývá (l. 2. 3. De oblig. et actio. dd. D. de eo, quod metus causa l. si per expres. C. de his quæ vi vel metus causa C. Conven. 23. q. 8.). Mimo to právo meče dvojí má závírku, skrytou a zřejmou, tudíž právem meče dvojnásobně se dobývá, totiž spravedlivě a nespravedlivě, nešlechetností a chytrostí a všeho druhu lstí válečnou; zřejmě pak poněkud poctivěji děje se to zjevným násilím, zjevnou vojnou. Však více nešlechetností a lstí, než zřejmou válkou Čechové od Ferdinanda byli přemoženi; tím způsobem upadli v moc vítěze, a však jus postliminii jich, jakožto svobodných, zůstalo bez porušení. Takto, aby opět nabyli svobody, ve prospěch jejich svědčiti bude obojí závírka.

3. Co se týká námitky třetí, že císaři v dědičných jeho zemích v příčině náboženství dle libosti říditi se volno atd.

Odpovídá se: Stát řádně spravovati povinností jest panovníka, jenž aby na obojí toto připraven byl, zapotřebí, totiž ochoten ke zbrani a vycvičen, aby lid svůj proti nepříteli chránil, jakož i zákonův znalý, aby, jakž spravedlivo a slušno, všecko řídil. Toť zpráva jest politická;

se svědomím lidským však nemá co činiti. K pobožnosti napomínati poddané, povinností jest vrchnosti každé: k svědomí lidskému však žádného nemá práva; nad svědomím lidským panovati, jen božím jest právem. Bezbožno bylo by, v lidskou moc potahovati právo, jehož Bůh sám sobě byl ponechal. Přisvědčují tomu i sami papeženci, „že císařové z moci své nic nemají co říditi ve věcech církevních, leží prý to mimo obor vší moci světské a císařské, když se něco ustanovuje v záležitostech církevních.“ Když tedy císaři není dovoleno nakládati statky církevními, tím méně dána mu bude svoboda, aby nutil svědomí lidská. Cožkoli tedy v případu tomto přisvojuje si J. Milosť Císařská, ujímá právu Boha samého, jenž jediný má vládu nad svědomími. Nehodno tudíž císaře a nevolno mu, aby ve příčiné náboženství lid pronásledoval; jednal-li proti tomu, vinen bude zločinu uražení Velebnosti Boží.

4. Námitka čtvrtá týká se tak řečeného majestátu Rudolfa II. Čechům uděleného, kterýž se vztahuje na vyznání pod obojí, a poněvadž prý vyznání toto v rozličná kacířství se rozštěpilo, tudíž způsobem tímto za své vzala platnosť řečeného majestátu.

Odpovídá se: Majestát tento od blahé paměti císaře Rudolfa II. na sněmu, r. 1608.*)

*) Tuto Ondř. z Habernfeldu pochybil; neboť majestát ten udělen byl r. 1609. Z toho, že pa-

v Praze odbývaném, udělen byl na svobodu Čechům, večeři Páně pod obojí způsobou přijímajícím tím účelem, aby (poněvadž každý král od Čechův zvolený slavnou přísahou se zavazuje k obraně obojího náboženství jak papeženského, tak evangelického) žádná strana ani pod jednou, ani pod obojí, jak se říká, ničeho na ujmu druhé podnikati nesměla, nýbrž aby mezi sebou žili svorně a jednomyslně, a každý jen svědomí svého si hleděl. Bylot totiž tehdáž v království českém náboženství dvojí; jedni vyznávali víru papeženskou, druzí husitskou. Kteříž se přidržovali papeženské, nazývali se pod jednou přijímající; kteříž pak následovali učení Jana Husa, pod obojí slouli, poněvadž těta a krve Kristovy požívali pod oboji způsobou, tamti však jen pod způsobou těla Kristova oběť přisluhovali. Většina přidržovala se učení Husova. Vyznávalť tento pravé učení Krista a apoštolův, jako někdys Valdus ve Francii, Wickliff v Anglicku; totéž i Hus v Čechách činil. Proto stoupencům učení toho dostalo se jmena Husitův.*) Byli rozumové, kteříž

měti jeho, ač není-li to jen pouhé nedopatření ve spěchu, nedosti byly vštípeny doba a okolnosti udělení majestátu, snad ne na licho možno se domýšleti, že r. 1609. meškal někde za hranicemi na studiích.

*) Laskavý čtenář mejž na paměti, že známých věcí těchto spisovatel šíře dotýká, píše na poučení švédského kanclíře, jemuž to snad nebylo dosti známo.

[illegible]

čeno, pod obojí způsobou, tvrdíme, že nám svědčí majestát, Rudolfem II. nám udělený, a že nám nižádným způsobem vyrván ani odcizen býti nemůže. Nadělení totiž, vyplývající z pouhé štědroty dárcovy, nižádným právem nemůže býti odvoláno mimo, když by obdarovaný nevděčností svou zavdal příčinu, aby se odvolalo. (§. 2. instut. de donat. l. I. l. 7. l. 9. de renovand. donat. Clarus quæst. 21. Mèz. tit. quomodo annuit n. 21. Cujac. lib. 2. Obser. c. 5.) Nevděčnosti pak dopouští se, kdož dobrodiní neuznává, neosvědčuje se býti vděčným, nýbrž zlé za dobré splácí (l. ult. c. de revocanda donat. Mèz. de loc. num. 22.). A však Čechové osvědčili se co nejvděčnějšími; i v nejvážnějších a nejdůležitějších věcech dokazovali Jeho Milosti největší štědrost svou a byli vždy hotovi na pokynutí Jeho Milosti. Zůstane tedy bez porušení majestát, jim udělený.

Co tuto v krátkosti sepsáno, pokud za některou hodinu možno bylo, a jak právě péro pospíchalo, k poznamenaným námitkám odpovědí budiž, aby se nemohlo říci, že jsme k tomu mlčeli, což řečeno bylo na ujmu svobody Čechův.

Konec.

Dodatek překladatele.

Ze spísku tohoto, jehož důležitosť sama za sebe mluví, vážiti můžeme některé, ovšem jen skrovné zprávy o spisovateli samém k doplnění toho, co udáno v úvodu k „vojně české.“ Ačkoli, byv již r. 1615. doktorem, r. 1645., když sepisoval tuto obranu, zajisté byl již věku pokročilejšího, čítaje let nejméně něco přes padesát a snad okolo šedesáti, přece, jak z „bellum bohemicum“, tak i ze spísku tohoto, zvláště z listu, Oxenstierně svědčícího, najisto poznáváme jej býti ducha ještě velmi čilého a mysli dobré; neboť téhož dne, ano i hodiny tétéž, co zvěděl o námitkách Trautmannsdorfových, mladistvou odhodlaností sepisuje obranu a, sanguinickou nadějí v další vedení války se koje, za podporu žádá muže velemocného. Vysvítá z toho, že přes pokročilý věk a snad i přes dosti na máhavé zaměstnání své v oboru lékařském, nepřestával pilně pozorovati a sledovati vše, co dálo se ve světě politickém, zvláště pak, co týkalo se vlasti jeho, kamž jej vůčihledě touha zanášela.

Dále na jisto souditi možno, že Habernfeld nebyl tehdáž persona obscura, nýbrž požíval jména známého a váženého; jinak asi sotva byl by psal velemocnému kancléři švédskému. Že pak Oxenstierna jej znal, domýšleti se možno z toho, že Habernfeld nikde se neomlouvá, což snad dojista byl by učinil, kdyby — a to v příčině tak vážné — psal byl muži, kterýž ho neznal.

Konečně spísek ten vydává svědectví o tehdejší emigraci české, kteráž na vlas se podobala všem emigracím politickým. Již tolik let meškajíc v cizině, tolikkráte již sklamána byvši v nadějích, odevšad opuštěna („deserti ab omni parte sunt Bohemi atd.“ naříká Habernfeld), přece ještě nepozbývá vší naděje, domnívajíc se, že dalším vedením války konečně budou jí otevřeny brány do vlasti, kteréž ubozí dojista již nebyli by ani poznali, uvážíme-li, že tam po tak drahná léta byli hospodařili tací Huertové, Maradasové a jiní vlasti naší katanové! Všecko namáhání tehdejšího tuláctva našeho nic neprospělo; chuďasové pachtili se v cizých službách a, jako za našich dob Polákům se děje, cizinci jich užívali ve svůj prospěch, ani trochu nemajíce oumyslu, aby jim pomohli. Když byli vyčerpáni a zužiti, stranou je pohodili.

Jakž velké naděje emigrace skládala v kurfirsta saského, s jehož vojskem, na zimu r. 1631. po porážce Tillyho u Breitenfeldu, velká část její vrátila se do vlasti! Sas, uzavřev r. 1635.

prospěšný sobě mír v Praze, chuďasy české nechal pak na holičkách. A jakou nadějí tulili se k Švédům a zvláště k Oxenstiernovi, zřejmě ukazuje tento list Habernfelda, jenž břímě obrany Čechův prosebně vznáší na bedra Oxenstiernova, jako na bedra „Atlantova.“ Však tento „Atlas“ pak brzy pěkně se osvědčil! Neujímal se více nešťastných těch krajanův našich a ponechal jich osudu, když mu ze strany druhé za to dána byla notná summa peněz (tuším 200.000 tolarův).

Co dále stalo se s naším Habernfeldem, nyní nevíme.*) Vlasti své snad dojista nikdy více neuviděl, a když mírem vestfalským, konečně zavřeným r. 1648. dne 24. října, vyhnancům českým poslední nitka slabé naděje přeťata byla, jemu a ubohým soudruhům nezbylo, než přetrpká zkušenosť, jak záhubno, osud vlasti na nejisto stavěti a že národ, od cizých očekávaje pomoci a spásy, nedoznává než bolestného oklamání.

Kéž by trpké této pravdy každý národ povždy byl pamětliv!

*) Doufejmež pevně, že dalšímu pátrání se podaří, dopíditi se pramenův, abychom se více dověděli o osudech a působení tohoto zajisté znamenitého syna národu našeho, jenž, jak spisy jeho dokazují, vynikal učeností, poctivostí a vlastenectvím!

DB 211.8 .H3 C.1
Bellum Bohemicum.
Stanford University Libraries
3 6105 036 236 334

211.8
H3

DATE DUE		

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA